

Diplomová práce

Pracovní činnosti mimo školní třídu

Studijní program:

M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor:

Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Autor práce:

Ivana Hlôšková, DiS.

Vedoucí práce:

Mgr. Zuzana Pechová, Ph.D.

Katedra primárního vzdělávání

Liberec 2024

Zadání diplomové práce

Pracovní činnosti mimo školní třídu

<i>Jméno a příjmení:</i>	Ivana Hlôšková, DiS.
<i>Osobní číslo:</i>	P18000630
<i>Studijní program:</i>	M7503 Učitelství pro základní školy
<i>Studijní obor:</i>	Učitelství pro 1. stupeň základní školy
<i>Zadávající katedra:</i>	Katedra primárního vzdělávání
<i>Akademický rok:</i>	2021/2022

Zásady pro vypracování:

Cíl práce: Vypracování výukových námětů do předmětu Pracovní činnosti, které se dají realizovat v prostředí mimo školní třídu a ověření jejich použitelnosti v praxi.

Zásady pro vypracování:

- studium odborné literatury
- návrh možných činností s rozdělením do jednotlivých ročních období
- tvorba metodických listů
- realizace vybraných aktivit
- reflexe, závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

tištěná/elektronická

Jazyk práce:

čeština

Seznam odborné literatury:

HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Pracovní výchova s didaktikou*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2015. ISBN 978-80-7452-111-9.

KOCIÁNOVÁ, Ludmila. *Praktické činnosti pro 1.-5. ročník základních škol: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. Praha: Fortuna, 1997. Praktické činnosti. ISBN isbn80-7168-441-4.

KOMAN, Milan. *Raabík: náměty pro tvořivé vyučování na 1. stupni ZŠ*. Praha: Josef Raabe, 2005. Nahlížet – nacházet. ISBN isbn80-902189-6-2.

LOKŠOVÁ, Irena. *Tvořivé vyučování*. Praha: Grada, 2003. Výchova a vzdělávání. ISBN 80-247-0374-2.

ZOUHAROVÁ, Kateřina. *Škola v přírodě hrou*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3998-4.

Vedoucí práce:

Mgr. Zuzana Pechová, Ph.D.

Katedra primárního vzdělávání

Datum zadání práce:

29. listopadu 2021

Předpokládaný termín odevzdání: 1. dubna 2023

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. RNDr. Jana Příhonská, Ph.D.
garant studijního programu

V Liberci dne 1. prosince 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

ANOTACE

Diplomová práce „Pracovní činnosti mimo školní třídu“ pojednává o pracovním vyučování na základní škole, které je s dětmi možno uskutečnit mimo prostory klasické školní třídy. Jednotlivé činnosti jsou zde rozděleny do čtyř ročních období. Pracovní výuka upevňuje pracovní dovednosti žáků, jejich postoj k práci a mimo jiné vede k rozvoji fantazie a estetického cítění. Žáci se již od první třídy při své práci setkávají s různými materiály, objevují jejich vlastnosti a využití. Postupně si osvojují složitější pracovní postupy, které vedou ke stále dokonalejším výrobkům. Tato práce je zaměřena na práci s materiálem, který je běžně dostupný a nezatěžuje školní rozpočet. Jedná se především o přírodní materiál – kameny, dřevo, listí, květiny, bylinky a různé plody.

ANNOTATION

The diploma thesis "Work activities outside the school classroom" deals with work-based teaching in primary school, which can be carried out with children outside the classroom. The individual activities here are divided into four seasons. Work teaching strengthens pupils' work skills, their attitude to work and, among other things, leads to the development of imagination and aesthetic sense. From the first class, pupils meet with various materials in their work, discover their properties and uses. They gradually adopt more complex work procedures that lead to more and more perfect products. This work is focused on working with material that is commonly available and does not burden the school budget. These are primarily natural materials – stones, wood, leaves, flowers, herbs and various fruits.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Pracovní činnosti, cíle pracovních činností, materiál, metody, organizační formy

KEYWORDS:

Work activities, objectives of work activities, materials, methods, organizational forms

Obsah

ÚVOD.....	1
CÍLE ZÁVĚREČNÉ PRÁCE	3
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	4
SEZNAM TABULEK.....	4
SEZNAM GRAFŮ.....	5
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	5
A. TEORETICKÁ ČÁST	6
1. CHARAKTERISTIKA PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ DLE RVP.....	6
2. STRUČNÁ HISTORIE PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ.....	8
3. PRACOVNÍ VÝCHOVA V SOUČASNOSTI.....	10
4. ČÁSTI PŘÍPRAVY NA VYUČOVÁNÍ	11
4.1 PŘÍPRAVA VYUČUJÍCÍHO PRO EFEKTIVNÍ A KVALITNÍ VÝUKU	11
4.2 ORGANIZAČNÍ FORMY VÝUKY	11
4.3 VYUČOVACÍ METODY.....	12
4.4 TEMATICKÉ OKRUHY PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ.....	14
4.5 CÍLE PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ.....	16
5. MATERIÁLY POUŽITÉ V PRAKTICKÉ ČÁSTI DP.....	18
5.1 Papír.....	18
5.2 Drobný materiál	20
5.3 Textilní materiál.....	20
5.4 Konstrukční činnosti – materiál pro montážní a demontážní práce.....	21
5.5 Dřevo	22
6. ZŠ Krnsko	24
B. PRAKTICKÁ ČÁST	26
SOUBOR NÁMĚTŮ PRO PRACOVNÍ VYUČOVÁNÍ	27
JARO.....	27
7. PLETENÍ POMLÁZKY.....	27
8. BYLINKOVÁ ZAHRÁDKA.....	34
9. PAMPELIŠKOVÝ MED	42
10. ZAJÍČCI Z VAŘEČEK.....	47
11. KVĚTINÁČ NA BYLINKY.....	51
LÉTO	57
12. NÁRAMEK S HERBÁŘEM	57
13. LODIČKY Z KŮRY	62

14. CHLAZENÉ OVOCNÉ TYČINKY	67
15. OBRAZY Z PŘÍRODNIN.....	72
16. PUTOVNÍ MALOVANÉ KAMÍNKY	76
17. LETADLA Z KOLÍČKŮ NA PRÁDLO.....	81
PODZIM	86
18. PODZIMNÍ RŮŽE	86
19. ŠÍPKOVÝ ZÁVĚS – DEKORACE NA VÝZDOBU ŠKOLY	91
20. PROJEKTOVÝ DEN – DARY PODZIMU.....	97
21. PEČENÍ PIZZY (PROJEKTOVÁ VÝUKA)	103
ZIMA.....	109
22. SNĚŽNÍ SOCHAŘI	109
23. LEDOVÉ OZDOBY	114
NEZAŘAZENÉ ČINNOSTI DO ROČNÍCH OBDOBÍ	118
24. DŘEVĚNÉ PODTÁCKY	118
25. HRY SE STAVEBNICEMI	124
26. ANANAS Z BOROVIČOVÉ ŠIŠKY.....	128
ZÁVĚR.....	132
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	134
LITERATURA	134
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	135

ÚVOD

Žijeme v příliš uspěchané době. Z různých zdrojů se dozvídáme, že děti tráví příliš volného času používáním moderních technologií a čím dál tím méně se zabývají poznáváním svého okolí. Jako jeden ze zdrojů zabývajících se touto problematikou uvádím odborný web „Šance dětem“, kde prof. PhDr. Michal Miovský, Ph.D.¹, hovoří o vzniku daného problému: *„Problém vzniká, když se dítě do činnosti ponoří tak, že nemá čas, chuť ani energii na jakékoliv další aktivity – do tří do rána hraje počítačové hry, nepřipravuje se do školy, v hodině usíná, ztrácí zájem o skutečný svět. V těchto případech již často začínají selhávat veškerá výchovná opatření a intenzita používání technologií je tak obrovská, že začíná destruktivně působit v mnoha oblastech života dítěte.“* (Bachárová, Miovský 2023)

Pracuji na malé venkovské škole, kam dochází pouze žáci prvního stupně. V každé třídě je průměrně 14 žáků. Naše škola je obklopena krásnou přírodou, a tak využíváme co nejvíce možností učení a pobytu venku. *„Podle reprezentativního výzkumu Nadace Proměny Karla Komárka provedeného v roce 2015 tráví české děti ve věku 7–15 let sledováním obrazovek elektronických médií (televize, internet a počítačové hry) v průměru 3 hodiny 29 minut denně“.* (Daniš 2006, s. 59) A přitom právě přírodní prostředí, dle psychologů a zkušených pedagogů, nabízí dětem takové množství podnětů, které jsou velice prospěšné zdraví a rozvoji osobnosti. Sama jsem téhož názoru, proto i mnou zvolené téma diplomové práce „Pracovní činnosti mimo školní třídu“ směřuje více do přírody, což prospívá celému organismu. Při pravidelném pobytu venku si žáci utváří vztah k místu, okolnímu prostředí a všemu živému. Výuka může probíhat na školní zahradě, v lese, na poli a v nejbližším okolí.

Již od útlého věku děti touží experimentovat, zkoumat a objevovat a našim úkolem je podporovat v nich malé objevitele. Malé děti potřebují ke svým experimentům a tvoření pomoc dospělých, nejdříve rodičů a později učitelů. Vlastním tvořením rozvíjí svou fantazii, podporují zručnost a učí se samostatné práci. Mají schopnost dívat se kolem sebe a přemýšlet o určitých věcech, například díky práci s různým materiálem si uvědomují jeho vlastnosti a zkouší možnosti různého využití.

¹ prof. PhDr. Michal Miovský, Ph.D. - klinický psycholog, psychoterapeut a přednosta Kliniky adiktologie

Navíc práce je jednou z podmínek existence života, má tedy ve vývoji člověka rozhodující význam. Při každé práci se setkáváme s různými materiály, technikou a možnými postupy. Díky pracovním činnostem se žáci učí postupovat dle návodů a využívat k tomu patřičné nástroje. Snažíme se v dětech rozvíjet schopnost co nejvíce využívat přírodní materiály, díky čemuž zároveň žáky učíme ochraňovat přírodu a vážit si jí. (Daniš, 2006)

CÍLE ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Hlavním cílem této diplomové práce je tvorba výukových námětů do hodin pracovních činností na prvním stupni základní školy, které mohou být realizovány mimo školní třídu a jsou ekonomicky nenáročné. Jednotlivé náměty budou tematicky přiřazeny k ročním obdobím, propojeny s ostatními vyučovacími předměty a ověřeny v praxi.

Dílčím cílem této práce je ověření, zda jsou žáci schopni realizovat zadaná témata, jsou-li náměty vhodné a srozumitelné a zda podporují rozvoj v oblasti motoriky, sociálních dovedností a taková témata, kde žáci mohou projevit svou představivost a kreativitu.

Diplomová práce se skládá ze dvou částí – teoretické a praktické. Teoretická část je zaměřena na charakteristiku a cíle pracovních činností. Navíc je obohacena i o náhled na pracovní činnosti z historického kontextu. V této části jsou také jednoduchou formou shrnuty tematické okruhy pracovních činností, charakteristika materiálů, jež byly použity v praktické části, včetně pracovních technik a nástrojů, které jsou pro ně charakteristické.

Praktická část je rozdělena do čtyř ročních období, kde ke každému období je přiřazen určitý pracovní námět se stručným úvodem, ve kterém vyzdvihují motivy vedoucí k dané činnosti. Každá metodika je navíc obohacena o reflexi z vyučovací hodiny a zhodnocení na základě hodnotících kritérií korespondujících s didaktickými cíli. Cílem je i volba témat s využitím snadno dostupného materiálu, který nezatíží finanční rozpočet školy a jsou zajímavě propojitelná s ostatními předměty ve výuce.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Krnsko, škola v roce 1900 (zdroj: Eva Jordan)	24
Obrázek 2 ZŠ Krnsko, dnešní podoba školy (zdroj: Eva Jordan)	25
Obrázek 3 Postup pletení pomlázky	30
Obrázek 4 Sazení bylinek (vlastní fotografie)	38
Obrázek 5 Zajíček z vařečky (vlastní fotografie)	48
Obrázek 6 Renovace květináče 1 (vlastní fotografie)	53
Obrázek 7 Renovace květináče 2 (vlastní fotografie)	53
Obrázek 8 Náramkový herbář (vlastní fotografie)	59
Obrázek 10 Malování na kamínky (vlastní fotografie)	78
Obrázek 11 Letadlo z kolíčků (vlastní fotografie)	83
Obrázek 12 Plody podzimu – projekt (vlastní fotografie)	99
Obrázek 13 Zvířátka z kaštanů – projekt (vlastní tvorba).....	99
Obrázek 14 Zvířátka z ovoce – projekt (vlastní fotografie)	99
Obrázek 15 Zimní tvorba (vlastní fotografie)	110
Obrázek 16 Práce se dřevem (vlastní fotografie)	120
Obrázek 17 Montážní a demontážní činnosti při hře (vlastní fotografie)	125
Obrázek 18 Ananas (vlastní fotografie).....	129

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Pomlázka – hodnocení	31
Tabulka 2 Bylinková zahrádka – hodnocení	39
Tabulka 3 Med – hodnocení	45
Tabulka 4 Zajíčci z vařeček – hodnocení	49
Tabulka 5 Květináč na bylinky – hodnocení	54
Tabulka 6 Náramek s herbářem - hodnocení	60
Tabulka 7 Lodičky z kůry - hodnocení	64
Tabulka 8 Chlazené ovocné tyčinky - hodnocení	69
Tabulka 9 Obraz z přírodnin – hodnocení	73
Tabulka 10 Putovní kamínky - hodnocení	79
Tabulka 11 Letadlo z kolíčků – hodnocení.....	83
Tabulka 12 Podzimní růže – hodnocení	88
Tabulka 13 Šípkový závěs – hodnocení	94
Tabulka 14 Dary podzimu – hodnocení.....	100
Tabulka 15 Pečení pizzy – hodnocení	106
Tabulka 16 Sněžní sochaři – hodnocení	111
Tabulka 17 Ledové ozdoby – hodnocení	116
Tabulka 18 Dřevěné podtácky – hodnocení	120
Tabulka 19 Práce se stavebnicí – hodnocení.....	126
Tabulka 20 Ananas – hodnocení.....	130

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Pomlázka – znázornění dosažených kritérií	32
Graf 2 Bylinková zahrádka – znázornění dosažených kritérií	39
Graf 3 Med – znázornění dosažených kritérií.....	45
Graf 4 Zajíčci z vařeček – znázornění dosažených kritérií	49
Graf 5 Květináče – znázornění dosažených kritérií.....	54
Graf 6 Náramek s herbářem – znázornění dosažených kritérií	60
Graf 7 Lodičky z kůry – znázornění dosažených kritérií	64
Graf 8 Chlazené ovocné tyčinky – znázornění dosažených kritérií.....	69
Graf 9 Obraz z přírodnin – znázornění dosažených kritérií	74
Graf 10 Putovní kamínky – znázornění dosažených kritérií	79
Graf 11 Letadlo z kolíčků – znázornění dosažených kritérií	84
Graf 12 Podzimní růže – znázornění dosažených kritérií	89
Graf 13 Šípkový závěs – znázornění dosažených kritérií.....	94
Graf 14 Dary podzimu – znázornění dosažených kritérií	100
Graf 15 Pečení pizzy – znázornění dosažených kritérií	106
Graf 16 Sněžní sochaři – znázornění dosažených kritérií.....	111
Graf 17 Ledové ozdoby – znázornění dosažených kritérií.....	116
Graf 18 Dřevěné podtácky – znázornění dosažených kritérií.....	121
Graf 19 Práce se stavebnicí – znázornění dosažených kritérií.....	126
Graf 20 Ananas – znázornění dosažených kritérií.....	130

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

DP – diplomová práce

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

ŠVP – školní vzdělávací program

A. TEORETICKÁ ČÁST

Pracovní činnosti se zaměřují na praktické pracovní dovednosti a návyky a jsou založeny na tvůrčí myšlenkové spoluúčasti žáků. Jsou tak nedílnou součástí výuky na základních školách. Z didaktiky pracovní výchovy od Jarmily Honzíkové a Jána Bajtoše se dozvídáme, že „*práce je základem formování fyzických a duševních kvalit člověka*“. (Honzíková, Bajtoš 2004, s. 12) Je tedy důležité časté zařazování prvků pracovních činností do samotné výuky. Učitelé by měly žáky připravit stavět se k práci čelem a k tomu využívat moderní technické prostředky.

1. CHARAKTERISTIKA PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ DLE RVP

Pracovní činnosti jsou v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání zahrnuty do oblasti Člověk a svět práce.

Tato oblast postihuje široké spektrum pracovních činností a technologií, vede žáky k získání základních uživatelských dovedností v různých oborech lidské činnosti a přispívá k vytváření životní a profesní orientace žáků.

Koncepce vzdělávací oblasti Člověk a svět práce vychází z konkrétních životních situací, v nichž žáci přicházejí do přímého kontaktu s lidskou činností a technikou v jejich rozmanitých podobách a širších souvislostech.

Vzdělávací oblast Člověk a svět práce se cíleně zaměřuje na praktické pracovní dovednosti a návyky a doplňuje celé základní vzdělávání o důležitou složku nezbytnou pro uplatnění člověka v dalším životě a ve společnosti. Tím se odlišuje od ostatních vzdělávacích oblastí a je jejich určitou protiváhou. Je založena na tvůrčí myšlenkové spoluúčasti žáků. (RVP ZV 2023, s. 111)

Na základě změn, ke kterým ve společnosti došlo, i vzhledem k potřebám žáků, je nutné připravit velkou revizi RVP (Strategie 2030+). Mezi hlavní cíle této revize patří:

- zaměření vzdělávání na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní a osobní život,

- umožnění maximálního rozvoje potenciálu žáků a studentů,
- podpora individualizace vzdělávání.

Kvůli návaznosti RVP ZV na všechna ostatní RVP, je nutné zajištění provázanosti mezi cíli a obsahem RVP pro jednotlivé vzdělávací oblasti. (Hlavní směry revize RVP ZV, s. 8-11)

Do oblasti Člověk a jeho svět by měla tato revize přinést změny v oblasti podpory kariérového rozvoje, prostřednictvím objevování a vyzkoušení si co nejvíce druhů práce, namísto výuky vybraných pracovních činností, které jsou pak obsahem dalších etap vzdělávání. Mělo by se více využívat formativního hodnocení a více podpory by mělo plynout i do projektového učení a aktivního zapojení žáků do chodu školy, komunity, společnosti, podpora wellbeingu, respektu, solidarity (ve školním i pracovním kontextu). Nezbytný je v této oblasti i rozvoj technické gramotnosti ve smyslu technické tvořivosti, návaznost na digitální kompetence. Samotná oblast by měla být lépe propojena do jiných oblastí, jako je např. Člověk a zdraví, Člověk a společnost, Umění a kultura, a do všech průřezových témat. Úpravou RVP by také mělo dojít k odstranění stereotypů, které zahrnují jen část současného světa práce. Oblast bude zaměřena na tematické okruhy odpovídající současným i budoucím potřebám žáků.

Žáci by díky těmto úpravám měli být lépe připraveni na život a práci ve 21. století. Na konci základního vzdělávání by mezi žáky neměly být tak velké rozdíly jako nyní. Mělo by tak dojít ke snížení počtu těch, kteří nedosahují ani základní potřebné úrovně kompetencí. Díky úpravám by mělo dojít i k větší individualizaci učení. (Koncepce revize vzdělávací oblasti, 2023)

2. STRUČNÁ HISTORIE PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ

Pracovní výchova má dlouhou historii. Z nejstarších pramenů se dozvídáme, že dítě bylo již od nejútlejšího věku připravované pro produktivní práci.

Od středověku až do moderní doby se formy pracovní výchovy měnily podle společenských a ekonomických podmínek.

K nejstarším úlohám výchovy patří výchova k práci, která má dvě složky: duševní a tělesnou. Pracovní výchova byla nedílnou součástí rozvoje výrobních sil pro určitou společenskou třídu. Tělesná práce byla dle názorů Platóna a Aristotela považována za úděl nesvobodných (obyčejných) lidí. Oproti tomu výchova vládnoucí třídy spočívala v přípravě dobrých řečníků, kteří byli zároveň i znalci práva a dějin literatury.

Ve středověku se pak vzdělávání lidí zaměřovalo především na odbornou přípravu, na školách se již začínají objevovat prvky pracovní výchovy. Vzdělání bylo zaměřeno na praxi a předávání zkušeností od starších řemeslníků – docházelo tak k propojení se získáváním praktických zkušeností. Pracovní výchova byla v této době jiná u dívek a chlapců. Dívky se učily vaření, domácím pracím, šití, tkaní atd. Chlapci se zase od mužů učili zacházet se zbraněmi, lovit, stavět obydlí a bojovat. (Honzíková 2015, s. 15-20)

„V pozdním středověku, tedy zhruba od poloviny 15. století v Itálii a o něco později i v jiných zemích, se objevují dva směry pedagogických teorií, které si všímají pracovní výchovy. Nejčteněji je zastoupen směr včleňující pracovní výchovu do souboru výchovných celků jako podklad pro získání praktických dovedností a pro rozvíjení životnější vzdělanosti, která by sloužila hospodářským zájmům rozvíjejícího se měšťanstva. Pracovní výchovou se zde myslí taková výchova, která má obeznámit mládež s velmi konkrétními pracovními úkony, jak se uplatňují v jednotlivých řemeslech. Smyslem této výchovy je seznámit mladého člověka s mnohotvárností různých prací — nejčastěji prostřednictvím exkurzí, aby se obeznámil s různorodým pracovním prostředím a poznával život i po této stránce.“ (Sedlař, Dějiny pedagogiky, s. 211)

Období 17. století je obdobím jednoho z nejvýznamnějších pedagogů Jana Amose Komenského². Jeho myšlenky ovlivnily rychlé změny v hospodářských vztazích, proto apeluje na seznámení dětí s ručními pracemi již od brzkého raného dětství. Děti se seznamovaly s ručními pracemi a základy výroby, přičemž si navykly k pracovitosti a ke správné volbě svého povolání. Požadoval, aby žáci byli učeni názornými příklady propojenými praxí a byli vedeni k vytrvalosti. Jeho myšlenky o uznání pracovní výchovy, jako nedílné součásti rozumové a mravní výchovy dětí mají dodnes svou hodnotu. (Honzíková 2015, s. 15-20)

V historickém kontextu se také setkáváme s tzv. výchovou mladého gentlemana, jejímž představitelem byl John Lock (Pedagogika učitelům a studentům, 2019), který doporučoval, aby se mladíci učili nějakému řemeslu nebo práci na poli – smýšlí tak z hlediska zdravotního, pedagogického a ekonomického. Na rozdíl od Jana Amose Komenského přistupuje k pracovní výchově diferenciovaně, z pohledu společenských vrstev. Dle jeho návrhu navštěvovaly děti ve věku 3–14 let pracovní školy zřizované obcemi, kde měly pracovat celý den pouze při nejnnutnější stravě.

O důležitosti pracovních činností na školách byl dále zmiňován Jean Jacques Rousseau (Pedagogika učitelům a studentům, 2019), zejména se svým dílem *Emil anebo o výchově*. Jean Jacques Rousseau pokládá práci za nejdůležitější prostředek výchovy. Dále pak můžeme zmínit další významné osobnosti reformy vzdělávání jako Johan Heinrich Pestalozzi, John Dewey a mnoho dalších.

V průběhu 20. století se pracovní výchova stala součástí školních osnov a jejím hlavním cílem bylo připravení studentů na pracovní trh. Pracovní výchova byla zakomponována do všeobecného vzdělávání, kde se v ní kromě technických dovedností začaly rozvíjet také sociální a komunikační schopnosti. (Honzíková, 2015)

² Jan Amos Komenský – významný český učitel, spisovatel, filozof, vědec, teolog a jazykovědec

3. PRACOVNÍ VÝCHOVA V SOUČASNOSTI

Současná podoba pracovní výchovy na základní škole je zaměřena především na rozvoj praktických dovedností a rozvoj tvořivosti žáků. Součástí ŠVP různých škol bývá snaha o mezipředmětové vztahy – tzn. výuka je často propojena s jinými předměty, například s matematikou, přírodovědou či výtvarnou výchovou. Také se klade důraz na bezpečnost práce a úctu k materiálům a nástrojům.

Pracovní výchova u nás probíhá podle výchovně vzdělávacích programů. Pro všechny školy však platí povinnost plnit Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV). Školy vytváří vlastní školní vzdělávací programy (ŠVP), které mimo povinného obsahu RVP obsahují zaměření nebo specializaci podle potřeb a možností školy. Při tvorbě školního vzdělávacího programu se zohledňují vzdělávací podmínky školy a daného regionu, popřípadě zájmy žáků.

4. ČÁSTI PŘÍPRAVY NA VYUČOVÁNÍ

4.1 PŘÍPRAVA VYUČUJÍCÍHO PRO EFEKTIVNÍ A KVALITNÍ VÝUKU

Plánování učebního procesu je jedním z požadavků, které jsou na učitele kladeny. Samotnému plánování a přípravě na výuku pracovních činností předchází důkladná analýza pracovních podmínek a vyučovací jednotky. Musí porozumět technikám, procesům a postupům souvisejícím s danou činností. Při přípravě na výuku pracovních činností se od učitele také očekává sledování rozvoje technických věd a odborné literatury.

Při každé přípravě by si učitel měl odpovědět na následující otázky:

- Proč bude vyučovat? – cíle výuky (Vyučující by měl jasně definovat, jaké cíle chce dosáhnout ve svých hodinách pracovních činností. Měl by zvážit, jaké dovednosti, znalosti nebo schopnosti chce žáky naučit.)
- Co bude vyučovat? – konkrétní učivo
- Jak získá žáky pro danou činnost? – motivace
- Jak bude vyučovat? – metody
- Jak bude organizovat výuku? – organizační formy
- Čím bude vyučovat? – materiální prostředky (Na základě stanovených cílů může vyučující vybrat vhodné učební materiály, které podpoří výuku pracovních činností.)
- Dále musí být stanovena struktura vyučovací jednotky (rozvržení vyučovací jednotky) a způsob, jak učitel získá zpětnou vazbu. (Honzíková 2015, s. 49)

4.2 ORGANIZAČNÍ FORMY VÝUKY

„Organizační formy vyučování se zabývají tím, jak organizovat vyučovací proces, tzn., kolik žáků bude učitel společně vyučovat, jak má vypadat organizační jednotka vyučovacího procesu a podobně.“ (Honzíková, Bajtoš 2004, s. 98)

Organizační formy mají vliv na efektivitu výuky. Obsahují všechny složky vyučovacího procesu, jako jsou způsob realizace výuky, vyučovací metody a prostředky. Samotná výuka pracovního vyučování může dle charakteru probíhat

ve školních pracovních dílnách, ve školní kuchyni, na školním pozemku, na počítači nebo i zcela mimo školu.

V praktické části bylo využito především frontální, skupinové a individualizované formy výuky.

Frontální (hromadné) vyučování je dodnes nejrozšířenější formou výuky, kdy činnost všech žáků řídí jeden učitel. Třída je vytvořena podle stejného věku dětí, je probírána stejná látka, stejné úkoly ve stejném čase. Učitel tedy vykládá látku všem najednou a samotná výuka je realizována v běžné třídě. Efektivita této organizační formy je závislá na schopnosti učitele udržet pozornost a disciplínu všech žáků.

Pracují-li žáci především v malých skupinkách a společně řeší daný úkol, pojednáváme tak o skupinovém vyučování³. Práce ve skupině vede k rozvoji komunikace a spolupráce, zlepšuje průběh učení a může vést k dosažení lepších výsledků. Tato forma výuky je náročnější na přípravu pro učitele, kdy musí být správně stanoveny cíle, vhodné pracovní prostředí a vhodně zvolené rozdělení do skupin.

Další formou výuky je tzv. individualizovaná výuka, kde každý žák pracuje samostatně a svým tempem. Projevují se zde různé dispozice, zájmy, potřeby a aktuální duševní a fyzické stavy jednotlivých žáků.

Volba organizační formy výuky závisí na zvoleném výukovém cíli, charakteru učiva, počtu žáků a prostoru, kde se výuka bude konat. Každá škola má však omezené možnosti, se kterými musí učitel počítat již před samotnou přípravou. (Organizační formy výuky, pf.ujep.cz)

4.3 VYUČOVACÍ METODY

„Vyučovací metodou rozumíme cílevědomý, koordinovaný a záměrný postup, kterým se podle principů pedagogiky a didaktiky realizuje edukační proces orientovaný na dosažení vytyčených cílů.“ (Honzíková 2015, s. 81)

³ Jedním z představitelů skupinového vyučování byl John Dewey (20.10.1859 – 1.6.1952) – představitel pragmatické pedagogiky, který pojal vzdělání jako nástroj řešení problémů, s kterými se člověk setkává v běžném životě.

Efektivita vyučování je závislá na využívání výukových metod. Učitel musí vybrat takové metody, které odpovídají obsahu učiva, věku a individuálním schopnostem s cílem rozvoje tvořivosti, dovednosti a aktivity žáků.

V oblasti pracovní výchovy existuje celá řada výukových metod. V praktické části této diplomové práce byly použity především metody motivační a expoziční.

Metoda motivační

Nejdůležitějším úkolem u žáků je vzbuzení zájmu o danou činnost či případné povzbuzení k činnosti. Motivačními metodami, které uplatňujeme při pracovních činnostech, jsou především rozhovor, diskuze a demonstrace.

Rozhovor probíhá hned v úvodu hodiny, kdy učitel žáky seznamuje s danou problematikou. Navazuje na dosavadní zkušenosti žáků a formou otázek a odpovědí, poukazuje na dosažení stanoveného cíle.

Diskuze musí probíhat pod vedením učitele a vždy navazuje na úvodní rozhovor. Jde o vzájemnou komunikaci mezi učitelem a žáky a mezi žáky navzájem. V pracovních činnostech je zaměřena na volbě postupu a vhodného materiálu pro výrobu daného výrobku.

Nepostradatelnou metodou v této oblasti je demonstrace. Představení hotového výrobku, pomůcek či videozáznam, vždy s nezbytným slovním doprovodem.

Metoda expoziční

Tato metoda je zaměřena na zpřístupnění informací a konceptů žákům, kteří se učí aktivně naslouchat a pozorovat. Expoziční metody, které byly použity v praktické části DP zahrnují:

- Přednášky – základem přednášek je předávání informací žákům, zahrnujících postupy a techniky práce při určité činnosti.
- Prezentace – ukázky konkrétních postupů.
- Modelování – žákům jsou předvedeny určité postupy (např. v praktické části DP ukázka postupu, jak připravit kynuté těsto). Žáci postupují nejprve podle učitele, pak si vyzkouší sami.

- Exkurze – žáci navštíví konkrétní pracoviště, kde se setkají s odborníky, kteří jim předvedou a zároveň je naučí, jak co vyrobit a jaké nástroje jsou k dané činnosti vhodné (v praktické části DP např. návštěva truhlářské dílny a následné opracování dřeva k výrobě dřevěných podtácků).
- Experimenty – záměrem je ověření či vyvrácení určitých faktů a poznatků. Žáci poznávají skutečnosti, zjišťují informace a ověřují teorii na základě ovlivnění podmínek a následného vyhodnocení celého průběhu pokusu. (Honzíková 2015, s. 81-84) V praktické části DP se s experimentem setkáváme například při pokusu s táním ledu.

4.4 TEMATICKÉ OKRUHY PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ

Na prvním stupni základní školy je vzdělávací obsah rozdělen do čtyř tematických okruhů – práce s drobným materiálem, konstrukční činnosti, pěstitelské práce a příprava pokrmů. Ke každému okruhu jsou v RVP pevně stanoveny očekávané výstupy, díky nimž žáci např. objevují vlastnosti materiálu, dokáží využívat vhodné pracovní pomůcky a nástroje, zvládnou jednoduché pracovní operace a postupy, naučí se organizaci práce, lidovým zvykům, tradicím, řemeslům, dodržování zásad bezpečnosti a hygieny a pomoci v případě úrazu.

4.4.1 Práce s drobným materiálem

V praktické části DP žáci vytváří předměty dle jednoduchých postupů z tradičních i netradičních materiálů – pomlázka, zajíček z vařečky, ledové ozdoby, lodičky, obrazy z přírodnin, ananas z borovicové šišky apod.

Na základě představivosti vytváří výrobky z různých materiálů – tento výstup se naplňuje například při námětu Sněžní sochaři, Dary podzimu nebo Obraz z přírodnin.

Dalším očekávaným výstupem je, že žák využívá prvky lidových tradic – v praktické části při pletení pomlázky nebo při výrobě zajíčků z vařečky, (s dětmi si povídáme o velikonočních zvycích spojených s těmito svátky).

Většina činností zahrnuje nezbytnost použití různých pomůcek, náradí a náčiní. Během plnění úkolů v praktické části žáci ke své práci využívají zejména nůžky, nože,

jehly, pinzety, brusné papíry, rašpli, kleště a šroubováky. Žáci během výuky přichází i sami na to, jaké náradí je vhodné k dané aktivitě.

Posledním výstupem v tomto okruhu je že žák na pracovním prostoru udržuje pořádek, dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, při úrazu dokáže poskytnout první pomoc (Honzíková 2015, s. 25-28) – žáci jsou před začátkem každé hodiny pracovních činností instruováni o bezpečném chování a možných rizicích plynoucích ze špatného zacházení s nástroji a pomůckami a při nedodržování hygienických zásad.

4.4.2 Konstrukční činnosti

V praktické části se konstrukčními činnosti objevují v námětu „Hry se stavebnicemi“, kdy žák splňuje následující očekávané výstupy: při práci se stavebnicemi zvládá základní dovednosti a činnosti, provádí jednoduchou montáž a demontáž, dokáže pracovat podle jednoduchého náčrtu a předlohy a dodržuje bezpečnost práce.

4.4.3 Pěstitelské práce

Tomuto tematickému okruhu je věnován námět „Bylinková zahrádka“, kdy žáci svou činností, zejména sázením, pozorováním a péčí o sazenice a rostliny, naplňují požadované výstupy, kterými jsou:

- pozorování přírody, zaznamenávání a zhodnocení výsledků pozorování,
- péče o nenáročné rostliny a provádění jednoduchých pěstitelských činností,
- používání vhodných pomůcek, nástrojů a náčiní,
- dodržování bezpečnosti práce a hygienických zásad, případné poskytnutí první pomoci.

4.4.4 Příprava pokrmů

Tento tematický okruh je v praktické části zohledněn ve třech námětech – „Chlazené ovocné tyčinky“, „Projektový den – dary podzimu“ a „Pečení pizzy“.

Žáci si díky těmto aktivitám dokáží sami připravit jednoduché pokrmy, dodržují zásady bezpečnosti a hygieny při práci, dokáží sami připravit tabuli pro jednoduché stolování a dodržují pravidla společenského chování a správného stolování.

4.5 CÍLE PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ

Již od prvního ročníku se děti učí pracovat s různými materiály, pomůckami a nástroji. Získávají tak nejen teoretické vědomosti, ale seznamují se světem práce, kdy si osvojují základní dovednosti, které uplatní v jejich praktickém životě. Pracovní činnosti mají za úkol podpořit celkový rozvoj dítěte a rozvíjení jeho schopností a dovedností.

Mezi hlavní cíle pracovních činností patří:

1. Seznámení se s pracovním světem

Děti se během výuky seznamují s různými povoláními a činnostmi, při kterých jsou potřeba různé pracovní nástroje a vybavení. Musí pochopit, jakým způsobem vydělávají lidé peníze a jaké jsou jejich role v různých pracovních oblastech.

2. Rozvíjení jemné motoriky

Rozvoj jemné motoriky je jednou z velmi důležitých oblastí pracovních činností. Jemná motorika je schopnost koordinovat pohyby prstů, rukou a zápěstí. Je tak nezbytná pro mnoho činností, jako je například řezání nožem, kreslení, psaní, manipulaci s drobnými předměty a další.

V praktické části byla jemná motorika dětí rozvíjena následujícími způsoby:

- stříháním – vystřihování z papíru, pěnové gumy a kůry,
- skládáním různých konstrukčních stavebnic, kdy děti manipulují s drobnými dílky stavebnice,
- modelováním – děti modelují ze sněhu (modelování domů)
- navlékáním přírodních korálek (šípkový závěs)
- uvazováním uzlů

3. Zvládnutí základních pracovních dovedností a rozvoj pracovních návyků

Děti získají základní pracovní dovednosti s různými nástroji a nářadím, rozvíjí manipulaci s nejčastěji používanými materiály: papír, dřevo, plasty, textil, přírodní materiály, dráty, modelovací hmoty apod. Díky tomu získají představu o vlastnostech daného materiálu a možnostech využití. Získání základních pracovních návyků je nezbytné pro jejich budoucí život.

4. Seznámení se s bezpečností práce a pracovními podmínkami

Děti se při pracovních činnostech seznamují s možnými riziky, které vyplývají z manipulace s materiálem a použitými nástroji. Zároveň se naučí, jak se při různých činnostech chránit, aby nedošlo k možnému zranění.

5. Rozvoj tvořivosti a kreativity

Pro tento cíl je nezbytná správná motivace. U dětí musíme podporovat jejich vlastní kreativitu, kterou mohou využít v dalších učebních předmětech nebo v osobním životě.

6. Dodržování hygienických a bezpečnostních pravidel při práci

Tento cíl pomáhá minimalizovat rizika úrazů a nehod a chránit tak zdraví dětí. Děti musíme naučit správnému zacházení s různými nástroji a dodržování hygienických pravidel, jako je umývání rukou, úklid a dezinfekce pracovní plochy. Nezbytný je dohled nad dodržováním těchto pravidel.

7. Práce v kolektivu a odpovědnost za své i společné výsledky práce

Práce v kolektivu má pozitivní vliv na rozvoj sociálních a mezilidských dovedností dětí. Vytváří se také pozitivní atmosféra a podpora, která může vést ke zlepšení výsledků práce. Při práci v kolektivu je nezbytné dodržování následujících zásad:

- komunikace – děti komunikují s ostatními členy skupiny a vyjadřují své myšlenky a názory, učí se naslouchání a respektu k druhým,
- rozdělení úkolů – každý by měl mít svůj vlastní úkol, důležitou roli zde hraje vzájemná podpora a pomoc v případě potřeby,
- hodnocení výsledků – zhodnocení toho, co bylo dobré a toho, co by mohlo být příště vylepšeno. (Honzíková 2015, s. 63-64)

5. MATERIÁLY POUŽITÉ V PRAKTICKÉ ČÁSTI DP

Během svého života se setkáváme s nejrůznějšími materiály. Děti bychom tak měli seznamovat s těmito materiály již od útlého věku, a právě díky výuce pracovních činností u nich rozvíjet schopnost objevovat a odhalovat vlastnosti daných materiálů.

Při přípravě na hodiny pracovních činností bychom měli využít zvědavosti dětí a umožnit jim práci s rozmanitým materiálem, technikami a pomůckami a při tom brát v potaz individuální a věkové schopnosti dětí.

V praktické části DP byl k jednotlivým námětům využit následující materiál: papír, drobný materiál, textilní materiál, stavebnice ke konstrukčním činnostem a dřevo. Níže je uvedena jeho charakteristika, dělení, pracovní techniky, nástroje, nářadí a pomůcky, které jsou charakteristické pro práci s daným materiálem.

5.1 Papír

Objevení papíru sahá až do roku 60 př. Kr. První papír byl vyráběn z konopí. Do Čech se výroba papíru dostala až za vlády českého krále Karla IV. První papírna u nás byla založena v Chebu v roce 1370. Lidé si začali uvědomovat význam papíru a jeho cenu. Nejlepší papír se vyrábí ze lněných a bavlněných vláken, druhá jakost z buničiny a bavlněné hadroviny a další druhy papíru jsou vyráběny z dřevoviny a odpadového papíru. Papír má širokou škálu využití – noviny, knihy, plakáty, bankovky, známky, mapy, obálky, izolace, filtrování, kreslení, psaní apod. (Kociánová, Nováková, Šťástková 1998)

Papír má vlastnosti, které dětem umožňují jednoduchou manipulaci při plošné nebo prostorové tvorbě. Práce s ním je tedy vhodná pro děti všech věkových kategorií a přináší řadu možností pro rozvoj motoriky, kreativity a představivosti.

Existuje mnoho druhů papíru, kartónů a lepenek. Podle použitelnosti papíry dělíme na:

- a) tiskové – např. novinový, plakátový papír nebo křídový papír. Tyto druhy papíru jsou upravovány pro zpracování různými polygrafickými technikami.

- b) psací a kreslicí papíry – kancelářský papír, náčrtkový a konceptní papír. Jedná se tedy o běžné papíry určené pro kreslení, rýsování a psaní.
- c) balící papíry – hedvábný papír, pergamenové a nepromastitelné papíry. Balící papíry jsou určeny především k balení zboží, proto musí mít vlastnosti, které umožňují ochranu před vlhkem, poškozením či zašpiněním zboží. Musí být pevné, měkké a pružné.
- d) odpadový a zbytkový papír – roličky od toaletních papírů a kuchyňských utěrek, různé krabičky, vlnitá lepenka, kelímky z voskovaného papíru a proužky ze skartovaček.

5.1.1 Pracovní techniky pro práci s papírem

Pracovní techniky pro práci s papírem můžeme rozdělit do čtyř základních skupin:

- a) Oddělování – trhání, stříhání, řezání. Stříhání papíru je důležitou činností pro rozvoj jemné motoriky a koordinace.
- b) Spojování – nalepování, slepování, polepování a proplétání. Děti se učí spojovat výrobky z papíru nejčastěji právě pomocí techniky lepení. Při této činnosti trénují jemnou motoriku.
- c) Tvarování – ohýbání, skládání a překládání. Děti se učí skládat papír do různých tvarů, jako jsou například papírová letadla či origami. Tato technika vede k rozvoji představivosti, koordinace a jemné motoriky.
- d) Rozměřování – měření a obkreslování.

5.1.2 Nástroje, nářadí a pomůcky pro práci s papírem

Práce s papírem představuje pro většinu dětí kreativní a zábavnou činnost. Kromě papíru děti potřebují nůžky, sešívačky, děrovačky, štětce, jehly, lepící pásky, pravítka, nože na vyřezávání papíru, barvy (např. vodové, temperové, voskové, inkoust, tuš, fixy nebo pastelky) a různé další nástroje, nářadí a pomůcky. (Honzíková 2006)

5.2 Drobný materiál

„Vývoj člověka závisel od pravěku na jeho schopnostech zhotovovat a používat materiál a nástroje (klacky, kameny, kosti). Prvotní závislost na darech přírody se změnila v dovednostech ovládat a přetvářet přírodu podle svých potřeb a přání.“
(Kociánová 1997, s. 8)

Drobný materiál je buď přírodní nebo technický. Mezi přírodní materiál řadíme vše, co nám dává příroda – například dřívka, sláma, lýko, listí, šišky, rostliny, kůry, kameny, mechy apod.

Technický materiál je materiál vyrobený člověkem. Patří sem drátky, korále, nitě, knoflíky, kelímky, víčka, špejle, různé druhy krabiček atd. (Kociánová 1997, s. 8)

5.2.1 Pracovní techniky pro práci s drobným materiálem

Při výběru správné pracovní techniky musíme zohlednit věk a schopnosti dětí. Vždy musíme postupovat od jednodušších fází po složitější. Nejčastějšími technikami jsou například stříhání, navlékání, krájení, propichování, spojování, řezání nebo lisování.

5.2.2 Nástroje, nářadí a pomůcky pro práci s drobným materiálem

Tyto nástroje dělíme do dvou skupin – činné a nečinné. Jako činné označujeme ty, které mění tvar výrobku – např. nože, pily, nůžky, rašple a pilníky. Nečinné nástroje, jinými slovy nářadí, dělíme na pomocné (kladiva, náprstky), přidržovací (kleště), upínací (svorky, svěrák), montážní (klíče, šroubováky), měřicí (metry) a rýsovací (pravítka, úhelníky).

5.3 Textilní materiál

Děti se s textilním materiálem setkávají již od narození, a to nejčastěji v podobě oblečení, které nosí nebo v podobě hraček či bytových doplňků (koberce, záclony, ubrusy, ručníky atd.).

Cílem práce s textilním materiálem je seznámit děti se základními vlastnostmi textilií a naučit je některým technikám ručního zpracování textilního materiálu. Zejména se jedná o přišívání knoflíků, vyšívání obrázků, uháčkování řetízku, základy ručního šití nebo látání.

Podle původu rozdělujeme textilní vlákna na přírodní a chemická. Přírodní vlákna získáváme z rostlin (len, konopí, bavlník, jutovník), ze srsti některých živočichů (ovce, koza, králík) nebo ze snovacích žláz housenky bource morušového (hedvábí). Z hlediska způsobu zpracování pak dělíme textilie na plošné a délkové. Mezi plošné textilie řadíme tkané či netkané kusové části textilie. Pojmem délková textilie se označují všechny nitě, pletací a háčkovací příze, vyšívací bavlnky a různé provázky. (Dyrtová, Vodáková 1999)

5.3.1 Pracovní techniky při práci s textilním materiálem

Na prvním stupni základní školy se můžeme nejčastěji setkat s technikami, jako je například:

- a) Lepení – polepování různých krabiček nebo koláže
- b) Hra s barvou – malba na textil
- c) Vyšívání – obrázky (mohou být na kanavu či na papírové přání)
- d) Háčkování – řetízky (výroba náramků)
- e) Doplnky z provázků – splétání provázků a bavlnek (náramky přátelství)

5.3.2 Nástroje, nářadí a pomůcky pro práci s drobným materiálem

Při práci s textilem nejčastěji využíváme nůžky, jehly, náprstky a háčky. Děti tak musíme seznámit s vlastnostmi těchto nástrojů, se způsoby použití a s návyky, co se týče bezpečnosti při práci a hygieny práce.

5.4 Konstrukční činnosti – materiál pro montážní a demontážní práce

Konstrukční činnosti podporují rozvoj tvořivosti a jemné motoriky. V této oblasti nejčastěji využíváme stavebnice, špejle, drátky, dřevěné odřezky či kartonové dílce.

Stavebnice se vyrábějí z různých materiálů. Jednoduché stavebnice jsou nejčastěji vyráběny ze dřeva, moderní stavebnice jsou vyrobeny z plastů a konstrukční stavebnice jsou kovové. Nejčastěji využívanými stavebnicemi jsou:

- LEGO – plastové dílce, doporučeno pro všechny věkové kategorie
- SEVA – kreativní stavebnice
- MERKUR – nejstarší kovová stavebnice určena starším žákům
- MOZAIKA – horizontální a vertikální ukládání

5.4.1 Pracovní techniky konstrukčních činností

- Seznámení se s návodem a předlohami,
- sestavování modelů dle předlohy,
- montáž a demontáž jednotlivých předmětů
- poznávání vlastností různých druhů materiálu

5.4.2 Nástroje, nářadí a pomůcky

U většiny stavebnic, zejména těch plastových, nepoužíváme žádné nářadí a pomůcky. Stavebnice typu Merkur využívají různých klíčů či šroubováků. Někdy je nezbytné použití nůžek, lepidel, brusných papírů apod.

5.5 Dřevo

Dřevo patří k velmi oblíbené a mnohostranně využitelné přírodní surovině.

Se dřevem se děti seznamují již od útlého věku v různých podobách – dřevěné hračky, dřevěný nábytek, dřevo v přírodě.

Na prvním stupni se žáci v pracovních činnostech nejčastěji setkávají se dřevem v podobě špejlí, párátek nebo dýhy, ze kterých vytváří jednodušší výrobky. Na tyto činnosti pak navazují technické práce, které jsou součástí výuky žáků druhého stupně ZŠ. Nejčastěji děti ze dřeva vyrábí různé podtácky, stojánky a potřeby pro domácnost a školu.

5.5.1 Pracovní techniky při práci se dřevem

Mezi pracovní techniky při práci se dřevem řadíme řezání, vrtání, pilování, broušení, měření, rašplování, dlabání, spojování hřebíky, lepení a různé povrchové úpravy. Ne všechny tyto techniky jsou vhodné pro děti na prvním stupni základní školy.

5.5.2 Nástroje, nářadí a pomůcky pro práci se dřevem

Při činnostech, kdy potřebujeme dřevěný materiál naměřit nebo nařezat na míru, se neobejdeme bez obyčejné tužky a metru. Dalším pomůckami jsou pily, nože, nebozezy, rašple, pilníky, kladiva, kleště, šroubováky nebo brusné papíry.

Žákům prvního stupně dáváme do rukou pouze nástroje odpovídající jejich věku a dovednostem. Dbáme na vysokou bezpečnost a práci vždy pod neustálým dozorem. (Honzíková 2015, s. 132)

6. ZŠ Krnsko

Obec Krnsko, kde se nachází základní škola, ve které byly realizovány všechny náměty z praktické části DP, je situována jihozápadním směrem, zhruba 5 kilometrů od Mladé Boleslavi. Krnsko leží v malebném údolí, kterým protéká řeka Jizera. Dominantou obce je arkádový viadukt, který se stal kulturní památkou. S obcí je spjato mnoho významných osobností, jedním z nich je také spisovatel Vladislav Vančura.

Historické počátky školství v Krnsku sahají až do roku 1801, kdy v Krnsku existovala pouze jednotřídní škola i s bytem pro učitele (nynější budova Obecního úřadu). Do této školy chodilo téměř 180 dětí z Krnska a okolních vesnic. Škola měla tehdy jediného učitele Josefa Kozáka. Stále zvyšující se počet žáků na jednoho učitele byl po psychické a fyzické stránce velmi vyčerpávající, což se také stalo Josefu Kozákovi osudným – v roce 1816 zemřel na přetížení organismu. Školu poté převzal učitel Matěj Dvorský. Za jeho působení v Krnsku vznikla již dvojtřídka, později přibyl další učitel Jan Žák. Počet dětí stoupl a bylo nutno hledat další volné prostory pro výuku. Z původní školy se staly byty pro učitele a škola vznikla v novém objektu. V době, kdy počet žáků dosahoval přes 320, začala se řešit naléhavost výstavby samostatné školské budovy – nynější základní školy.

Rozhodnutí o výstavbě nové budovy podléhalo různým sporům, které trvaly celých 14 let. Nakonec se obec dočkala a v roce 1893 se začala stavět nová školní budova, kam od roku 1894 začaly chodit všechny děti z okolí. (Žák 1912, historie školy Krnecké)

Obrázek 1 - Krnsko, škola v roce 1900 (zdroj: Eva Jordan)

Obrázek 2 ZŠ Krnsko, dnešní podoba školy (zdroj: Eva Jordan)

V současné době je budova školy rozdělena na základní a mateřskou školu. Základní škola má celkem pět tříd a navštěvuje ji okolo 80 žáků, mateřskou školu navštěvuje zhruba 60 dětí. Škola disponuje tělocvičnou, výtvarným ateliérem, venkovní zahradou a dětským hřištěm. Díky své poloze má velmi blízko k přírodě, a tak se všichni zdejší učitelé snaží o propojení výuky s poznáváním přírody a přírodních jevů. I díky tomu nese škola ve svém programu název „Planeta poznání“.

B. PRAKTICKÁ ČÁST

Hlavním cílem této části diplomové práce je didaktické zpracování ekonomicky nenáročných námětů pro výuku pracovních činností na 1. stupni ZŠ, které jsou realizovatelné mimo prostředí běžné školní třídy. Kvůli dosažitelnosti přírodních materiálů, které jsou pro tyto náměty nezbytné, jsou náměty rozděleny do jednotlivých ročních období.

Při výběru činností byly zohledněny zájmy a schopnosti žáků a zvoleny takové náměty, které žáky zaujmou, budou pro ně snáze pochopitelné a budou schopni svou činnost dokončit. Většina námětů pochází z různých zdrojů (časopisy, knihy, internetové stránky apod.), jsou však přizpůsobeny k možnostem jejich praktického využití a ověřeny v praxi. Na jednotlivé náměty byly kladeny takové požadavky, aby v co největší míře podporovaly rozvoj motorických schopností, kreativity, estetického cítění, spolupráce, komunikace, schopnost obhajoby vlastní práce a ocenění práce druhých, nebo alespoň co nejvíce těchto požadavků. Žáci se při práci seznámí s různými druhy materiálu, odhalí jeho vlastnosti a sami pochopí, jaké nástroje budou vhodné pro práci s daným materiálem.

Při hodnocení jednotlivých námětů byly u každého námětu kladeny následující otázky:

- 1) Byly splněny výukové cíle?
- 2) Pochopili žáci, co mají dělat?
- 3) Zvládli žáci danou činnost?

Aby bylo možno odpovědět na tyto otázky, byla u jednotlivých činností stanovena pevná kritéria hodnocení, která byla v souladu s didaktickými cíli a v nichž bylo zohledněno i sebehodnocení žáků. Závěr hodnocení je vyjádřen tabulkou i grafem. Bodové hodnocení bylo stanoveno v rozmezí od 1 do 10, kdy 10 je nejlepší. Každé hodnotící kritérium je v závěru obohaceno o vlastní komentář.

K sebehodnocení žáků docházelo po každé vyučovací hodině, kdy žákům byly položeny otázky vztahující se k jejich činnosti. Žáci odpovídali hromadně – pokud jejich odpověď byla ANO, žáci se postavili do pozoru, pokud odpověď byla NE, žáci si sedli do dřepu a pokud váhali, zda ano či ne, zvedli obě ruce nad hlavu.

K sebehodnocení žáků byly vytvořeny i doplňující otázky, popřípadě úkoly, na které museli žáci reagovat.

SOUBOR NÁMĚTŮ PRO PRACOVNÍ VYUČOVÁNÍ

Jednotlivé náměty jsou rozděleny do ročních období, ve kterých je možné je nejlépe uskutečnit. Některé náměty mohou mít přesah i do více ročních období, záleží na každém vyučujícím, jak dané náměty uchopí či o co je navíc obohatí.

Před každou hodinou jsou žáci informováni o bezpečnosti práce a o způsobu dodržování hygienických podmínek.

JARO

Období, kdy se příroda začíná probouzet po dlouhém zimním spánku. Vše kolem nás krásně voní a kvete. Z probouzející se přírody člověk čerpá novou sílu. S dětmi se připravujeme na svátky, které se pojí k tomuto ročnímu období – Velikonoce. Téma Velikonoc obsahuje spoustu zajímavých nápadů pro tvoření s dětmi. *„Předvelikonoční čas začínal po masopustu Popeleční středou, šest neděl před Velikonocemi. Každá neděle měla své jméno a s tím spjaté určité zvyky. Například postní pátá neděle nesla název Smrtná – v tento den se vynášela Smrtka – Morana. Byla to bohyně zimy, vyrobená ze slámy a oděná do dámských šatů. Průvodem byla Morana vynesena za ves a hozena do vody nebo spálena. Tento zvyk zakončuje zimu a oslavuje příchod jara.“* (Kociánová, Nováková, Štástková 1999, s. 55)

7. PLETENÍ POMLÁZKY

Dětem by se měly připomínat tradice a s nimi spojené zvyky. Spojují nás totiž s historií našich předků, díky tomu tak dokážeme propojit minulost se současností a naučit se něco sami o sobě. Jednou z našich nejdodržovanějších tradic jsou Velikonoce. Jedná se o křesťanské svátky, které jsou spjaty s probouzením přírody a se zvyky jako je barvení vajec, pečení jídášů, mazanců a beránků, pletení pomlázky a koledování. Pletení pomlázky je zvyk známý již od pohanských dob a již naši předkové tvrdili, že správně provedená pomlázka omladí nejen děvčata, ale i ženy na celý rok – ženy a dívky tak zůstanou po celý rok zdravé a svěží.

Na otázku, kdo umí uplést pomlázku odpověděl kladně pouze 1 žák. Ostatní nakupují pomlázky na velikonočních trzích. Otázka zní: „Proč“? Proč by si děti neměly vyrobit pomlázku samy – v okolí školy je dostatek materiálu potřebného k výrobě pomlázky. Pokud se nám tato příležitost naskytuje, proč ji nevyužít a nepokračovat v našich tradicích. Děti se díky tomuto námětu snaží uplést pomlázku – vytvoří tak jeden ze symbolů Velikonoc a díky naučenému postupu mohou předávat tuto zkušenost dále. Pomlázku s dětmi pleteme z čerstvého proutí přímo v přírodě.

Rozvíjené klíčové kompetence:

- *kompetence k učení* –žák posoudí vlastní pokrok, aktivně vstupuje do výuky, je-li pro něho probírané učivo málo srozumitelné, obtížné, či naopak příliš triviální; nebojí se zeptat, požádat o vysvětlení nebo o konkrétní příklady; zajímá se o možnosti získání dalších poznatků o tématu, které ho zaujalo,
- *kompetence k řešení problému* –žák se učí vytrvalosti při pletení pomlázky a sleduje svůj vlastní pokrok při samostatné práci,
- *kompetence sociální a personální* – při potížích nebo nezdaru během zadaného úkolu neshazuje vinu na druhé, v případě vzájemné pomoci spolupracuje s ostatními,
- *kompetence občanské* – žák rozumí pojmu „tradice“ a svým přístupem se snaží o dodržování našich tradic a zvyků,
- *kompetence pracovní* – při pobytu venku, pletení pomlázky a zacházení s ostrými nástroji, žák dbá na ochranu zdraví a bezpečnost při práci.

Didaktický cíl: žáci se seznámí s našimi zvyky a tradicemi, sami si dokáží vyrobit pomlázku, pracují na základě pracovního postupu, spolupracují ve skupině, učí se trpělivosti a vytrvalosti, rozvíjí motorické dovednosti a objevují vlastnosti přírodního materiálu

Mezipředmětové vztahy: Člověk a jeho svět – seznámení s tradicemi Velikonoc, chování v přírodě, český jazyk – recitace velikonočních koled, výtvarná výchova – výroba velikonočního přání

Úvod hodiny: Společně s žáky jdeme k nedalekému rybníku nařezat čerstvé vrbové proutí, které následně budeme splétat na pomlázku. Žáci budou dodržovat bezpečnosti

pokyny – opatrnost při stříhání, nebezpečí švihnutí spolužáka proutkem. Upletenou pomlázku si každý sám nazdobí připravenou mašlí.

Výstup: Pomlázka

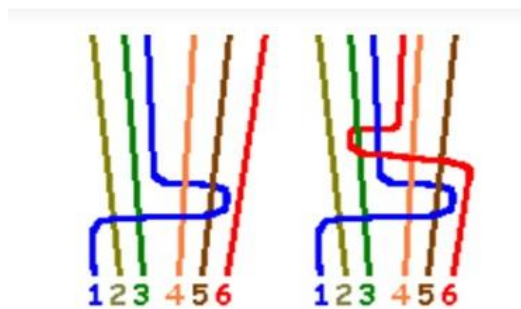
Pomůcky: vrbové proutky, provázek, bílá stuha, zahradnické nůžky

Kritérium hodnocení: zvládnutí pracovního postupu a kvalita provedení (pevné vázání proutků), celkový vzhled pomlázky, dodržování bezpečnostních pokynů při práci, vzájemná pomoc a komunikace, znalost velikonočních tradic

Popis aktivity:

S dětmi vyrazíme k rybníku na vrbové proutí. Ještě, než vyjdeme, povídáme si o velikonočních zvycích. Děti dostanou prostor, aby řekly nějakou koledu. Následně si povíme, co si dnes zkusíme vyrobit. A k čemu ta naše „pomlázka“ vlastně slouží. *„Pomlázka, vyrobená z mladých vrbových proutků má dívkám a ženám symbolickým „vyšleháním“ předat mládí a sílu. Při šlehání se obvykle recitují nebo zpívají koledy. Počet stuh na pomlázce označuje, kolik dívek a žen pomlázka během koledy „pomladila“. Na koledu chodí koledníci (chlapci a muži) o Velikonočním pondělí.“* (CZSVS 2022, velikonoční zvyky a tradice) Poté se můžeme zmínit i o tom, že v různých koutech naší země se setkáváme s odlišnými názvy pro pomlázku – např. dynovačka (Chodsko), karabáč a korbáč (Morava), mrskačka (jižní Morava), tatar (střední Morava), pamihod (střední Čechy – tedy místo, kde žijeme my). Povídáme si i o tom, proč se pomlázka plete z čerstvého vrbového proutí a jaké velikonoční zvyky se dodržují u nich v rodině.

Pracovní postup – pomlázka z osmi proutků

Obrázek 3 Postup pletení pomlázky (Autor neznámý, ceskevelikonoce.cz)

S dětmi nastříháme čerstvé vrbové proutí, na každou pomlázku devět proutků. Osm proutků na pletení, devátý proutek může být menší a tenký – bude sloužit jako omotávka pomlázky. Dětem vysvětlujeme postup, vlastnosti čerstvých vrbových proutků a pomalu společně pracujeme. Pro tuto chvíli se přikláním k důležitosti spolupráce ve dvojicích – aby se dětem pomlázka povedla, musí se řádně utahovat a děti nemají takovou sílu, aby to zvládly úplně samy bez pomoci druhého. Tomu, kdo plete, pomáháme přidržovat proutky, aby pletení bylo snazší. Jakmile se dvojice v pletení vymění, pletení je rychlejší, jelikož si již pamatují daný postup. Pomlázky nemusí být dlouhé. Na konci pletení zafixujeme provázkem – několikrát omotáme a uděláme uzlíky, aby se nerozplétala (znovu je potřeba utáhnout). Ozdobíme bílou stuhou a zde si s dětmi můžeme povídat o významu stuhy na pomlázce. Dětem vysvětlíme, že stuhy neslouží pouze jako ozdoba, ale označují počet vyšlehaných dívek a žen. Rovněž barvy stuhy mají svůj symbolický význam. Koledník, který vyrazí na koledu, může mít na pomlázce jen bílou stuhu, ostatní stuhy obdrží při koledě. *„Barva stuhy vyjadřuje, co si o koledníkovi dívky myslí. Červená stuha je symbolem náklonnosti a lásky, modrá naděje, zelená sympatie a oblíbenosti a žlutá značí odmítnutí.“* (Redakce, *Miluji Velikonoce 2021*)

K pletení pomlázky je vhodné zařadit nějakou recitaci, například:

*„Pletu, pletu pamihody,
polez hastrmane z vody.
Upletu je z osmi proutků,
dáš mi vejce ze dvou žloutků,
ze dvou žloutků, ze dvou bílků,
pak tě šlehnu přes kobytku.“* (Martin, *cesketradice.cz*)

Pokud nebude pomlázka po koledování příliš poničená, můžeme ji s dětmi zkusit zasadit a pozorovat, zda se nám v zemi uchytlí.

Reflexe

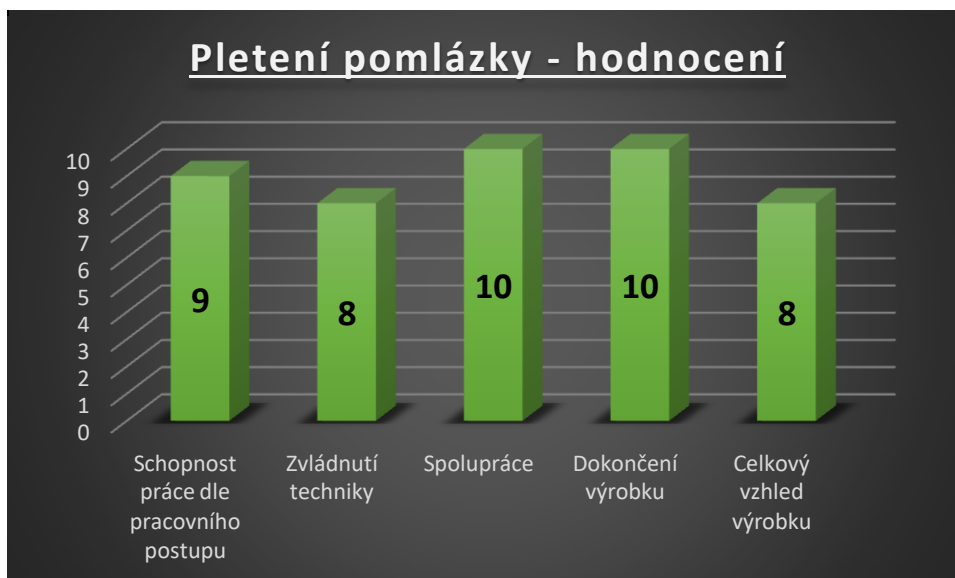
Motivace dětí byla dostatečná. Někteří žáci dokázali správně naslouchat a pracovat přesně dle pracovního postupu, některým bylo třeba postup několikrát opakovat od samého začátku. Dobré bylo rozdělení žáků do dvojic, kdy si vzájemně pomáhali jeden druhému. Zejména utahování proutků by bylo pro většinu dosti obtížné, pokud by pracovali samostatně. Jeden žák již měl zkušenosti s pletením pomlázky, takže si ji upletl zcela sám a poté pomáhal ostatním spolužákům. Některé dvojici se dařilo lépe, někomu hůře. Žáci ukázali, že umí být trpěliví, nenechali se odradit počátečním nezdarem v úvodu pletení. Při této činnosti děti rovněž rozvíjely jemnou i hrubou motoriku (vázání uzlů, splétání a utahování vrbových proutků). Naučily se, že dodržování pracovního postupu je při práci velice důležité (pokud se spletly v přidávání proutků, hned se to projevilo na vzhledu pomlázky). K práci přistupovaly zodpovědně, uvědomovaly si možná rizika spojená s používáním ostrých předmětů, jako jsou zahradnické nůžky.

Hodnocení hodiny

Při této činnosti byla hodnocena schopnost samostatné práce dle pracovního postupu, zvládnutí techniky splétání vrbových proutků, schopnost spolupráce s ostatními žáky a celkový vzhled pomlázky (musíme si uvědomit, že celkový vzhled pomlázky je závislý na motorických schopnostech žáka). Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

<u>Pletení pomlázky - hodnocení</u>	Schopnost práce dle pracovního postupu	Zvládnutí techniky	Spolupráce	Dokončení výrobku	Celkový vzhled výrobku
Počet bodů	9	8	10	10	8
Počet bodů celkem	45 (90 %)				

Tabulka 1 Pomlázka – kritéria hodnocení

Graf 1 Pomlázka – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků: 12, ročník: 4. a 5.

1. Schopnost pracovat dle pracovního postupu.

Pouze 2 žáci ze 12 potřebovali více času na pochopení postupu, ale nakonec všichni pracovní postup pochopili.

2. Zvládnutí techniky splétání vrbových proutků.

3 žáci měli problém s utahováním proutků – ačkoliv pracovali ve dvojici, bylo nutné jim ze začátku s utahováním proutků pomoci. Jeden z nich se pak neobešel bez pomoci ani při závěrečném omotávání a děláním uzlů.

3. Schopnost spolupráce, komunikace a vzájemné pomoci.

Zde nebyl žádný problém, všichni se snažili si vzájemně pomáhat. V každém týmu panovala příjemná atmosféra, vzájemně se snažili dávat pozor i na to, aby se druhý z dvojice nespletl při postupu v pletení proutků. Některé dvojice si u pletení opakovaly velikonoční koledy nebo si i zpívaly.

4. Dokončení výrobku.

Vzhledem ke dvouhodinové dotaci se všem žákům povedlo výrobek dokončit.

5. Celkový vzhled výrobku.

3 žáci měli trochu volnější pletení, to se také projevilo na celkovém vzhledu v porovnání s ostatními pomlázkami, které byly celkem rovné. Do tohoto bodu můžeme

zahrnout i pozorování rozvoje jemné motoriky, což se právě projevilo i na celkovém vzhledu dané pomlázky.

Soubor otázek k sebehodnocení:

1. Pochopil jsem zadání úkolu.
2. Zvládl jsem práci dle pracovního postupu.
3. Dbal jsem bezpečnostních a hygienických pokynů.
4. Výrobek se mi povedl (je použitelný).
5. Dařila se mi práce ve dvojicích, byl jsem nápomocný.
6. Hodina se mi líbila.

Žáci následně měli za úkol odpovědět, co se jim na dané hodině nejvíce líbilo a co nového se o velikonočních zvycích dozvěděli.

Závěr:

Hodina byla uskutečněna žáky 5. ročníku. Při práci jsou kladeny nároky na utahování proutků, což vyžaduje lepší motorické schopnosti dětí, z toho důvodu bych aktivitu nedoporučovala do nižších ročníků. Výukové cíle hodiny byly splněny. Žáci pochopili zadání, dokázali pracovat na základě pracovního postupu, od práce se nenechali odradit ani přes počáteční nezdary při úvodu pletení. Každý žák dokončil svůj výrobek.

8. BYLINKOVÁ ZAHRÁDKA

Děti rády prozkoumávají přírodu. Žasnou nad vůněmi, které skrývá bylinková zahrada, a co teprve když se dozví, že se voňavé bylinky používají třeba k přípravě jejich oblíbené pomazánky či pizzy.

Dalším námětem pro tuto diplomovou práci bude bylinková zahrada – pěstování bylin, s nimi spojená péče o rostliny, pozorování růstu a následné využití. Děti se naučí o životním cyklu rostlin a zažijí potěšení z vlastní úrody. Pěstování se tak pro ně stane zábavné i užitečné.

Klíčové kompetence:

- *kompetence k učení: průběžně – pozorování, experimentování, záznam informací. Vyhledávání informací na internetu. Zjišťování informací* (žáci každý den pozorují své rostlinky a výsledky pozorování evidují do svých deníků, díky mezipředmětovým vztahům se také naučí vyhledávat informace o jednotlivých bylinkách na internetu),
- *kompetence komunikativní: žáci, mezi sebou komunikují, přednáší ostatním výsledky svého pozorování, vzájemně si rozdělují role při péči o bylinky a mezi sebou si předávají pokyny ke společné práci,*
- *kompetence sociální a personální (RVP ZV 2023, s.10-13): žáci pracují dle pokynů učitele, spolupracují v rámci skupiny, zejména při péči o rostliny a zaznamenávání růstu do deníku.*

Didaktický cíl: Žáci pracují podle návodu, spolupracují ve skupině, dodržují hygienická a bezpečnostní pravidla, umí sami zasadit, vypěstovat rostliny a ví, jak o rostliny pečovat, umí sami vyhledat potřebné informace, naučí se rozpoznat a pojmenovat různé druhy bylinek, uvědomují si význam léčivých rostlin

Mezipředmětové vztahy: přírodopis – seznamování s rostlinami, český jazyk – čtení Kdo zachrání Bylinky (zajímavosti o bylinkách), informatika – vyhledávání důležitých informací o rostlinách

Pomůcky: truhlíky, substrát, semínka, klíčící miska nebo pokojový skleník, špejle, papír, fixy

Kritérium hodnocení: schopnost práce dle pracovního postupu, spolupráce ve skupině, péče o rostliny (pěstování rostlin), znalost bylinek, schopnost vyhledat potřebné informace.

Popis aktivity

Na začátku můžeme děti rozdělit do skupin. Každá skupina pak dostane za úkol výsev a péči o určené bylinky. S prací začneme během února a března, kdy děti vysévají semena bylin. Ukážeme jim, jak hluboko se má sázet semeno a jak ho správně zalévat. Vysvětlíme jim i nezbytnost slunečního záření (světla). Bylinkám se bude nejlépe dařit v pokojovém skleníku a ve speciální zemině pro výsev bylin. Takto připravená semena pro klíčení položíme nejlépe na okenní parapet. Každá skupina si vyrobí zápich s názvy bylin, které mají za úkol pěstovat. Pod název si mohou zapsat i datum zasetí. Pokud klíčení semínek budeme realizovat ve vnitřním prostředí, můžeme se prvních výsledků dočkat již po sedmi až devíti dnech. Oproti venkovnímu prostředí urychlíme klíčení zhruba o polovinu času, což je pro malé nedočkavce mnohem výhodnější.

Jakmile začne porost ve skleníku houstnout, je čas na přesazení do normálních květináčů. Vysvětlíme dětem, jak postupovat a pak si každá skupina pracuje opět samostatně.

Před výsadbou do venkovních truhlíků či záhonů, sazenice otužujeme – hodně větráme nebo je můžeme hned ráno odnést na školní zahradu a než skončíme výuku, vrátíme sazenice zpět do místnosti. Zde si s dětmi můžeme povídat i o pranostikách pojících se s tzv. zmrzlými muži Pankrácem, Servácem a Bonifácem, kteří jsou symboly chladného počasí a Žofíí, která věští konec mrazíků. *„Pankrác, Servác a Bonifác byli svatí muži, kteří žili ve čtvrtém století našeho letopočtu. Označení "ledoví" dostali v českých zemích až o mnoho později. A to na základě lidového pozorování počasí, které souviselo se dny, během kterých mají tito světcí svátek. Že se 12., 13. a 14. května snižují průměrné denní teploty, si však v minulosti všimli již meteorologové na pražském Klementinu. Jedno z jejich prvních pozorování pochází z roku 1775. Proto i každý zahrádkář vysazuje rostliny až po tomto období, stejně tak budeme opatrní s venkovní výsadbou i my.“* (AK 2020, pranostiky)

Bylinky, které jsou díky své nenáročnosti vhodné na pěstování s dětmi:

- Bazalka pravá – napomáhá našemu trávení, umí zklidnit žaludek, tlumí křeče, působí proti nadýmání a celkově zlepšuje metabolismus. Je účinná i proti stresu, úzkosti, nespavosti a bolestem hlavy a květináč s bazalkou odpuzuje hmyz. Je bohatá na vitamin C a řadu minerálních látek. S dětmi si můžeme bazalku přidat do těstovin, na rajčata, či jako posyp na jednohubky.
- Citronová tráva – má antioxidační a antibakteriální účinky. Je bohatá na vitamin C, kyselinu listovou, železo, zinek a draslík. Nejlépe se hodí na přípravu lahodného a osvěžujícího čaje nebo jako dochucovadlo zejména zelených čajů.
- Pelyněk estragon – zázračná bylina, která je účinná při revmatismu, bolesti kloubů a zubů, dále pomáhá při nespavosti, snižuje hladinu krevního cukru a osvěžuje dech. Přidává se do polévek, omáček či zálivek do různých salátů nebo se jen tak přežvykuje jako žvýkačka.
- Kopr vonný – kromě výtečné vůně zaujme i obsahem účinných látek jako je vláknina, minerály (železo, draslík, zinek, vápník a hořčík), vitaminy A, B a C a omega 3 mastné kyseliny. Tuto bylinu používáme při problémech se zažíváním, při pročištění močových cest a ledvin, pro zvýšení imunity zejména v období chřipkových epidemií. Nejčastěji se používá jako dochucovadlo masa, ryb, salátů a jako hlavní přísada do omáčky.
- Koriandr setý – koriandr má pozitivní vliv na trávení a nervovou soustavu. Obsahuje účinné látky jako silice a vitamin B. V kuchyni se koriandr využívá jako koření do omáček, pomazánek a majonéz. Semena koriandru jsou součástí kari koření.
- Majoránka zahradní – pozitivně ovlivňuje naši trávicí soustavu, působí protikřečově a má kladný vliv i při nachlazení, kašli a migrénách. – zde využijeme zejména čaj z majoránky. Hodí se do polévek, gulášů, omáček a bramborových pokrmů.
- Meduňka lékařská – meduňka je léčiva bylina, která má příjemnou vůni a chuť. Patří mezi účinné léčivky – obklady z meduňky mají pozitivní účinky na opary, otoky, pohmožděniny a revma. Příznivý vliv má i na pleť a mastné vlasy. Vnitřní užití ve formě čaje či sirupu se používá při úzkosti, nespavosti, žaludečních potížích, křečích a nachlazení. Meduňka by neměla chybět v žádné domácnosti, neboť blahodárně působí na zdraví celé rodiny. Využití do zeleninových salátů, jako dochucovadlo na různé druhy sýrů, omáček, dezertů a krémů. V neposlední řada k výrobě velmi chutného čaje a sirupu s blahodárnými účinky.

- Pažitka pobřežní – pažitka patří mezi naše nejpoužívanější koření. Málokdo však zná její účinky na lidské zdraví. Obsahuje totiž vitaminy C, A, B, draslík, vápník, železo a vlákninu. Snižuje krevní tlak a cholesterol, podporuje imunitu a zdraví kostí a preventivně působí proti různým druhům rakoviny. Využití pro saláty, pomazánky, omáčky, polévky nebo jen na chléb s máslem.
- Petržel listová obsahuje účinné látky jako jsou vitamíny (A, B, C či E), minerální látky jako železo, vápník, fosfor či draslík, dále flavonoidy a silici. V listech je navíc přítomno hodně kyseliny listové. Pomáhá při zánětech močového ústrojí, zvyšuje činnost ledvin a snižuje krevní tlak. Tato bylina je však s pojena i s riziky, kdy při příliš vysokých dávkách může výjimečně způsobit zánět ledvin, epilepsii či anemii. V kuchyni se přidává do polévek, omáček a salátů.
- Šalvěj lékařská – tuto bylinu můžeme využít pro vnitřní i vnější použití. Vnitřní využití šalvěje (nať a listy) je blahodárné při žaludečních a střevních potížích. Má protizánětlivé a antibakteriální účinky, navíc zabraňuje nadměrnému pocení. Vnější využití je spojeno například s problémy ústní dutiny. Kloktáním omezíme bolestem zubů a tvoření aftů, pozitivně působí i při krvácení dásní. Má také kladný vliv na pokožku, používá se tak při výrobě pleťových krémů a antiperspirantů. V kuchyni využíváme především čerstvé či sušené listy. Dokonale se hodí k masu, rybám a sýrům.
- Tymián obecný má antibiotické a dezinfekční účinky, posiluje trávení, zmírňuje respirační onemocnění (kašel, zánět průdušek, astma), pomáhá při chřipce a nachlazení, zmírňuje bolesti v krku (angína) a zlepšuje akné. Tymián se používá čerstvý i sušený. Přidává se do polévek, omáček, těstovin, k masům a rybám. (Bylinkovo.cz)

Každá skupina si vede tzv. pozorovací deník, kam pravidelně zapisuje informace o pozorování růstu vlastních bylinek. Děti mohou deník doplnit i o vlastní obrázky z pozorování. Navíc si mohou k dané bylince sami vyhledat patřičné informace a případné recepty.

Jakmile budeme mít vypěstováno, můžeme některou hodinu věnovat vyrábění různých pokrmů či čajů s využitím vlastnoručně vypěstovaných bylinek.

Další možností, zároveň námět pro pracovní výuku, je výroba vlastních truhlíků. V tzv. mezidobí, kdy máme zasazena semena a čekáme na jejich vyklíčení, můžeme hodinu věnovat výrobě okrasných truhlíků.

Reflexe

Tato aktivita byla pojata jako dlouhodobá záležitost a stala se součástí projektových dnů na venkovské škole.,

Pěstování bylinek patří k dlouhodobé činnosti, děti se tak musí obrnit trpělivostí. Svou nedočkavostí docílili důkladnějšího pozorování růstu a samotné péči o byliny. Každá skupina si zapisovala poctivě do deníku údaje z pozorování. Navíc všechny skupiny své deníky obohatily i o nákresy růstu rostlin. Do deníku někteří zapisovali i kolikrát rostlinu zalévali. Svým pozorováním také zjistili, že každá bylina roste jiným tempem.

Všichni žáci pracovali zodpovědně. Na spolupráci se podílel každý člen skupiny. Během práce rozvíjeli i své komunikační dovednosti. Děti si tak odnesly cenné poznatky o zahradničení a poznatky o léčivých bylinkách s blahodárnými účinky, které doposud vůbec neznaly nebo neměly ponětí o jejich účincích a využití.

Obrázek 4 Sazení bylinek (vlastní fotografie)

Hodnocení hodiny

Jednalo se o dlouhodobý projekt, hodnocení tak bylo rozděleno na dvě části. První část proběhla po skončení první hodiny pracovních činností, kdy žáci zasadili semínka, vytvořili zápichy k bylinkám, vyhledali požadované informace týkající se určených druhů bylin a připravili si pozorovací deník. Druhá část hodnocení proběhla až po přesazení a uchycení bylin.

V konečné fázi došlo k hodnocení aktivity jako celku. Hodnocení bylo zaměřeno na schopnost samostatné práce dle pracovního postupu, zvládnutí péče o rostliny, schopnost spolupráce s ostatními žáky, znalost bylin a důslednost při vedení pozorovacího deníku. Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

<u>Bylinková zahrádka - hodnocení</u>	Schopnost práce dle pracovního postupu	Péče o rostliny	Spolupráce	Znalost bylin	Vypěstování bylinky
Počet bodů	10	8	10	7	8
Počet bodů celkem	43 (86 %)				

Tabulka 2 Bylinková zahrádka – hodnocení

Graf 2 Bylinková zahrádka – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků 14, ročník 5.

Vyhodnocení

1. Schopnost práce dle pracovního postupu

Všech 14 žáků pracovalo dle pracovního postupu bez jakýchkoli problémů. Při rozhovoru s žáky bylo zjištěno, že více než polovina z nich již má s pěstováním rostlin zkušenosti.

2. Péče o rostliny

Žáci se v péči o rostliny pravidelně střídali – sami si sestavili svůj vlastní plán péče. V jedné skupině onemocněli hned 2 žáci, proto zbylým žákům z této skupiny se muselo připomínat, že mají povinnosti (musí nahradit práci svého týmu). Z toho důvodu došlo také ke snížení bodového hodnocení.

3. Spolupráce s ostatními žáky

Žáci pracovali ve čtyřech skupinkách (dvě skupiny po třech a dvě po čtyřech žácích), kde se společně dohodli na způsobu spolupráce. Každý člen skupiny si zasadil určená semínka. Společně pak vymýšleli podobu zápichu na rozlišení jednotlivých bylin. Každá skupina měla svůj vlastní vzor zápichu. Došlo tak i k rozvíjení komunikačních schopností a tvorbě kompromisů. I toto kritérium tak splnilo všech 14 žáků.

4. Znalost bylin

Toto hodnotící kritérium bylo ověřeno malým testem, kdy pro žáky byly připravené stručné informace o bylinách, obrázky bylin a malé rostlinky, ke kterým mohli přivonět. Žáci zapisovali názvy bylin dle indicií na malé kartičky. Závěrečným hodnocením bylo zjištěno, že 9 dětí ze 14 prokázalo bezchybnou znalost probíraných bylinek. 3 žáci se spletli v jedné bylince a 1 žák popletl hned 2 bylinky.

5. Vypěstování bylinky

12 žákům ze 14 se povedlo úspěšně vypěstovat bylinky. Dvěma žákům z různých skupin, kteří si k sázení vybrali semínka bazalky, se bohužel nepodařilo rostlinu vypěstovat. Zopakovali jsme si tedy znovu postup sázení a péče o rostliny. Nicméně žáci byli obeznámeni i se skutečností, že problém mohl být v samotném osivu.

Soubor otázek k sebehodnocení:

1. Umím sám vypěstovat rostlinu.
2. Vím, jak o rostliny pečovat.
3. Pracovalo se mi dobře v mé skupině.

4. Dozvěděl jsem se zajímavé informace o bylinkách.
5. Bezpečně poznám byliny, se kterými jsme dnes pracovali.
6. Na dnešní hodině se mi nejvíce líbilo

Na závěr hodnocení žáci dostanou malý test, kdy jsou před nimi vystaveny byliny a cedulky s názvy, jejich úkolem je přiřadit ke každé bylince správný název.

Závěr

Aktivita byla ověřena žáky 5. ročníku. Žáci pochopili zadání, odnesli si cenné poznatky o bylinách, jejich účincích a využití. Naučili se pravidelné péči o rostliny, trpělivosti a důslednosti. Výukové cíle byly splněny.

9. PAMPELIŠKOVÝ MED

V hlavní roli pampeliška. Tato aktivita byla do výuky zařazena formou mini projektu. Tento projekt byl rozložen do hodin českého jazyka, informatiky, výtvarné výchovy a pracovních činností.

V českém jazyce předcházelo hodinám pracovních činností čtení pohádky „O princezně Pampelišce“ (Pohádka, predskolaci.cz). Následovala i dramatizace této pohádky. (Hodina byla uskutečněna na školní zahradě, kde rostou pampelišky.). V hodině informatiky pak děti vytvářely wordovský dokument o pampelišce, kde se učily vkládat obrázky, tvořit nadpisy a popis pampelišky. Na internetu vyhledaly i zajímavé informace o této rostlině. Ve výtvarné výchově děti malovaly pampelišky voskovými pastely v kombinaci se zapuštěním vodových barev a dokreslením chmýří bílou akrylovou barvou. Následovaly hodiny pracovních činností, kde děti vyráběly pampeliškový med.

Klíčové kompetence:

- *Kompetence k učení* – žáci se naučí zajímavosti o blahodárných účincích pampelišek, sami si vyzkouší její využití, naučí se postupu při výrobě medu.
- *Kompetence komunikativní* – žáci vyhledávají požadované informace, které následně použijí v rámci výkladu ve své třídě, účinně se tak zapojuje do diskuze o pampelišce a jejích účincích na lidské zdraví, přidává vlastní nápady práce s pampeliškou.
- *Kompetence sociální a personální* – žáci si rozdělí role při tvorbě medu – někteří krájí citrusy, jiní vrství připravené ingredience do sklenic a společně komunikují, dokáží vzájemně spolupracovat a respektovat jeden druhého.
- *Kompetence pracovní* – žáci dbají bezpečnostních pokynů při používání nožů během krájení citrusů, ví, jak správně zacházet s těmito nástroji, dbají na hygienické návyky při práci s potravinami.
- *Kompetence digitální* – žáci na internetu vyhledávají důležité informace o pampelišce, tvoří „výukovou kartu“ ve Wordu, kterou následně využijí v hodinách člověk a jeho svět.

Didaktický cíl: žáci se seznámí s blahodárnými účinky pampelišky, naučí se způsobu jejího využití, umí si vyrobit svou vlastní pochutinu, naučí se bezpečnému

zacházení s noži a dbají na dodržování hygienických pravidel, naučí se vzájemné spolupráci a komunikaci

Mezipředmětové vztahy: český jazyk – čtení pohádky včetně dramatizace, informatika – karta informací o pampelišce včetně vkládání obrázků ve Wordu, výtvarná výchova – malování pampelišek voskovými pastely, člověk a jeho svět – louka a stavba rostlin

Pomůcky: pampeliškové květy, třtinový cukr, citron, pomeranč, velké zavařovací sklenice s víčky, nůž, prkénko, čistou utěrku na cezení a sklenici na med

Kritérium hodnocení: zvládnutí techniky výroby medu, dodržování bezpečnostních a hygienických pravidel, spolupráce a výsledná chuť medu

Popis aktivity:

Jelikož je tato hodina součástí mini projektu, motivace dětí byla dostatečná. K tomu navíc představa o výrobě vlastního medu, který všichni ochutnáme, vyzdvihuje motivaci ještě výše.

Před začátkem hodiny je důležité zjistit od rodičů dětí možné alergie, abychom je nevystavovali nebezpečí. Děti jsem pak rozdělila na dvě skupiny. Nezáleží zde na počtu dětí ve skupinách, zde jsem podlehla přání dětí a rozdělila je zvlášť na chlapeckou a dívčí skupinu, kdy si každá skupina vyrobila svůj vlastní med s ochutnávkou pro ostatní.

Pampelišky kvetou zhruba od dubna do srpna, nejlepší tedy je hodiny situovat do měsíce května, kdy nás ještě netrápí příliš vysoké teploty při pobytu venku. Ke sběru pampeliškových květů musíme však využít slunečného počasí, kdy jsou květy pampelišek plně rozvité. Natrhané květy musíme zpracovat co nejdříve po otrhání.

Květy pampelišek nesmíme sbírat podél silnic, prašných cest nebo polí, kde se často využívají hnojiva a pesticidy. Nejlepším místem pro sběr tak jsou odlehlé louky či venkovní zahrady, které jsou dále od silnic.

Postup přípravy je následující: květy je nutné rozložit na stůl, aby z nich vylezl všechn hmyz, nesmíme je však oplachovat, aby nedošlo ke spláchnutí pylu. Děti nakrájí citrony a pomeranče a začnou s vrstvením do velkých zavařovacích sklenic – květy, cukr, plátky citronů a pomerančů, takto to děti stále opakují. Poslední vrstvou musí být cukr. Sklenici uzavřeme a postavíme na 3–4 dny na okenní parapet, kam nám

svítí sluníčko. Během těchto dnů se sklenicí několikrát protřepeme. Poté přecedíme přes čistou utěrku do připravených sklenic – s tímto je nutno dětem pomoci. (Průchová 2022, Ireceptar.cz)

Tato aktivita i vzhledem k rozdělení dětí do velkých skupin není nijak časově náročná. Proto si s dětmi můžeme nazdobit i připravenou sklenici, do které si hotový med přecedí.

Reflexe

Tato hodina by se dala utvořit i samostatně. Nicméně propojení s ostatními předměty v rámci nějakého projektu je pro děti vždy přínosnější.

V dívčí i chlapecké skupině byla mezi žáky výborná spolupráce. Med se povedl na obou stranách. Kvůli sběru květů je však nutné vyčkat na příznivé počasí. Sami jsme totiž tuto část projektu museli o týden odložit. Proto pro děti musíme mít připravenou i nějakou náhradní variantu.

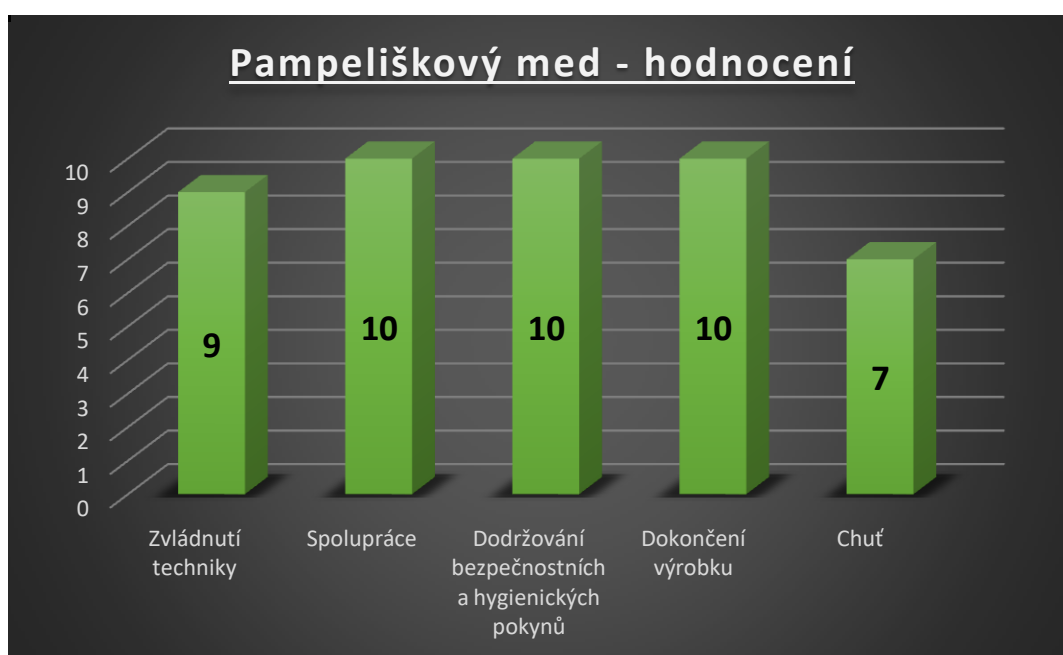
Žáci se při této hodině dozvěděli zajímavé informace o pampeliškách, poznali je i z jiného úhlu. Sami si dle návodu dokázali vyrobit vlastní med. Při společné práci si prohloubili vzájemnou komunikaci a vztahy mezi sebou. Naučili se pracovat dle pracovního postupu a dbali i na bezpečnost při řezání citrusů ostrým nožem, kdy si uvědomovali rizika, která jsou s tímto nástrojem spjata. Byli si vědomi i možných alergických reakcí, plynoucích z této činnosti. Je tak tedy nezbytné dát pozor na možné alergie, proto před podobnými aktivitami je nutná komunikace s rodiči.

Hodnocení hodiny

Při této činnosti bylo závěrečné hodnocení zaměřeno na zvládnutí techniky (správné zpracování pampeliškových květů, vrstvení jednotlivých surovin do lahví), dodržování bezpečnostních a hygienických pokynů, spolupráci, dokončení výrobku a hodnocení chuti. Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

<u>Pampeliškový med - hodnocení</u>	Zvládnutí techniky	Spolupráce	Dodržování bezpečnostních a hygienických pokynů	Dokončení výrobku	Chuť
Počet bodů	9	10	10	10	7
Počet bodů celkem	46 (92 %)				

Tabulka 3 Med – hodnocení

Graf 3 Med – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků: 14, ročník: 5.

1. Zvládnutí techniky

Žáci byli na začátku hodiny instruováni o tom, jak správně sbírat a zpracovávat pampeliškové květy a o způsobu pěstování pampelišek a ovoce do sklenic.

Všech 14 žáků zvládlo techniku výroby pampeliškového medu. Chlapecká skupina potřebovala pomoci s pěstováním surovin a zopakováním pracovního postupu. Lehčí zásah byl i do krájení citrusů, kdy chlapci dělali příliš silné plátky.

2. Spolupráce s ostatními žáky

Všech 14 žáků se zapojilo do vzájemné spolupráce. Sami si dokázali rozdělit jednotlivé úkoly. Toto hodnotící kritérium tak bylo splněno na plný počet bodů.

3. Dodržování bezpečnostních a hygienických pravidel

Při této činnosti jsme museli dbát na zvýšenou hygienu a bezpečnost při práci s ostrými noži. Stačilo žákům před začátkem připomenout pravidla a vše proběhlo v pořádku. Všech 14 žáků tak splnilo mé očekávání.

4. Dokončení výrobku

Jelikož se jednalo o skupinovou práci, kdy byly určeny dvě velké skupiny – chlapci versus dívky, výrobek se podařilo dokončit včas, včetně přípravy sklenice na med.

5. Chuť

Toto kritérium bylo hodnoceno 4. den po přípravě medu, přistoupila jsem k němu na naléhání žáků, kdy se sami zajímali o to, který z medů bude chutnat lépe. Bylo těžké určit nějaké hodnocení. Každý med byl jiné chuti. Chlapci měli med řidší a více provoněný citrusy. Chutě byly odlišné.

Soubor otázek k sebehodnocení:

1. Pochopil jsem zadaný úkol.
2. Dozvěděl jsem se nové informace o pampeliškách, o jejich využití.
3. Naučil jsem se bezpečnému zacházení s ostrými nástroji a dbal jsem hygienických pokynů.
4. Dokázal jsem vyrobit med.
5. Dnes mě nejvíce bavilo....

Každý žák má za úkol odpovědět jednu věc, která ho nejvíce dne zaujala.

Závěr

Cílem této aktivity bylo upevnit vztahy mezi žáky, pochopení nutnosti vzájemné spolupráce, naučit se správnému chování v přírodě a vyzkoušet si něco nového. Žáci se naučili bezpečnému zacházení s noži a dbali na hygienické zásady. Stanovené výukové cíle tak byly splněny, žáci pochopili zadání a zvládli vyrobit vlastní med. Aktivita byla kvůli použití ostrých nástrojů a přísnějších hygienických podmínek zařazena právě do pátého ročníku, ale vždy závisí na daných okolnostech.

10. ZAJÍČCI Z VAŘEČEK

Pátá třída, jelikož se loučí a žáci z ní na druhý stupeň odchází do jiné obce, každoročně chystá různé aktivity pro mladší spolužáky. Letošní rok byly aktivity spojené s Velikonocemi. S dětmi jsme postavili vlastní dílničku, kam chodili ostatní žáci naší malé školy a mohli si zde vyrobit zajíčka z vařečky.

Klíčové kompetence:

- *Kompetence komunikativní* – žáci v rámci malé dílničky komunikují s mladšími spolužáky, aby jim pomohli vytvořit zajíčka, snaží se o předání detailního postupu výroby.
- *Kompetence pracovní* – žáci dbají zvýšené opatrnosti při práci s nůžkami a uvědomují si rizika, která s prací s nůžkami souvisí.

Didaktický cíl: Žáci vytvářejí jednoduchými postupy velikonoční zajíčky z tradičních i netradičních materiálů. Žáci pracují podle slovního návodu a podle předlohy. Dbají na bezpečnost při práci, rozvíjí své komunikační schopnosti.

Mezipředmětové vztahy: Člověk a jeho svět – zvyky a tradice, výtvarná výchova – výroba pozvánek na jarmark, matematika – měření

Pomůcky: dřevěné vařečky, samolepící pohyblivé oči, různobarevné bambulky, černý fix, pěnová guma různých barev, různobarevné mašle, nůžky

Popis aktivity:

Aktivita je rozdělena do dvou dnů. V rámci pracovních činností děti připraví vše potřebné. Nejprve nastříhají samolepící oči, poté na bambulky nalepí oboustrannou lepící pásku, nastříhají mašle na délku zhruba 30 cm a předkreslí a následně vystříhnou zajíčkovo uši, na jejichž konec opět nalepí proužek samolepící pásky. Do práce jsou zapojeni úplně všichni, neboť musí vyrobit polotovary pro celou školu, včetně sebe samých.

Jakmile máme vše připraveno, každý žák páté třídy si vyrobí svého vlastního zajíčka, vytvoří tak vzor pro ostatní děti ze školy, kteří si jej budou vyrábět následující den v rámci velikonoční dílničky.

Na vařečku nejprve nalepíme oči a čumáček z bambulky, poté zezadu připevníme předpřipravené uši a fixem domalujeme pusku a vousy. Na závěr si každý vybere mašli, podle svého vkusu a uváže ji zajíčkovi pod hlavu.

Následující den si žáci páte třídy na zahradě otevrou svou dílničku, kde dětem povídají o velikonočních zvycích a stávají se pomocníky při výrobě zajíčků.

Reflexe

Děti tuto činnost braly velice vážně. Dávaly si záležet na přípravě jednotlivých částí – zejména při vystřihování uší zajíčka. Dokázaly s prací pomoci mladším spolužákům.

Na konci akce následovala pochvala a celkové hodnocení. Každý měl prostor říci něco i o svých spolužácích – např. se vzájemně všichni pochválili, nebyly žádné výčitky nebo negativní informace.

Obrázek 5 Zajíček z vařečky (vlastní fotografie)

Hodnocení hodiny

Při této aktivitě bylo hodnocení zaměřeno na aktivní přístup žáků k dané činnosti, spolupráci při přípravě jednotlivých částí (oči, uši, nos), celkový vzhled výrobku a dokončení výrobku v daném čase (45 min). Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

<u>Zajíčci z vařečky - hodnocení</u>	Aktivní přístup k zadanému úkolu	Spolupráce	Hodnocení kvality stříhání jednotlivých částí	Celkový vzhled výrobku	Dokončení výrobku
Počet bodů	10	10	8	7	10
Počet bodů celkem	45 (90 %)				

Tabulka 4 Zajíčci z vařeček – hodnocení

Graf 4 Zajíčci z vařeček – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků: 13, ročník: 5.

Vyhodnocení

1. Aktivní přístup k zadanému úkolu

Toto kritérium bylo hodnoceno nejvyšším počtem bodů. Žáci věděli, že tvoří aktivitu pro ostatní žáky z jiných ročníků, a proto se snažili o co nejlepší přípravu.

2. Spolupráce

Žáci byli obeznámeni s postupem výroby. Věděli, že je třeba připravit jednotlivé části výrobku. Sami se mezi sebou dohodli na tom, co kdo začne připravovat. Jedna skupina stříhala oči, druhá polepovala bambulky a třetí skupina předkreslovala a stříhala uši. Zhruba po 7 minutách se skupiny prostrídaly, takže si každý žák vyzkoušel všechny činnosti spojené s výrobou zajíčka. Spolupráce žáků tak byla na vysoké úrovni.

3. Hodnocení kvality při stříhání jednotlivých částí

Stříhání nůžkami bylo součástí příprav na výrobu zajíčka. Nejnáročnější částí bylo stříhání uší, kde 2 žáci měli problém s vystřížením střední části do oblouku. Oba žáci jsou leváci a při této činnosti použili špatně uzpůsobené nůžky, což způsobilo nerovnost stříhu, kterou jsme následně museli opravovat.

4. Celkový vzhled výrobku

Zde došlo ke snížení bodového hodnocení – ačkoliv se zajíčci dětem povedli, většina vypadala stejně. Očekávala jsem trochu kreativity v podobě jinak malovaného obličejce, jiného tvaru uší – případně vybarvení vnitřní strany uší apod.

5. Dokončení výrobku

Všech 13 žáků dokončilo svůj výrobek v daném čase.

Závěr

Žáci pochopili zadání, díky aktivnímu přístupu všech žáků se stihlo připravit velké množství jednotlivých částí potřebných pro výrobu zajíčka. Každý žák si vyrobil vlastního zajíčka, který použil jako vzor pro ostatní děti. Na základě vyhodnocení stanovených kritérií byly výukové cíle splněny.

11. KVĚTINÁČ NA BYLINKY

Při jedné z hodin pracovních činností, si děti zasázely semínka bylinek, které budou třeba přesadit, jakmile nám semínka vyrostou. Proto dalším námětem byla výroba vhodného květináče ze starých již nepoužívaných květináčů, které bylo třeba zrenovovat tak, aby nám sloužily ještě několik let. Žáci během hodiny budou seznámeni s termínem „renovace“ a společně dojdeme k závěru, že těmito kroky snižujeme množství odpadu, čímž chráníme životní prostředí.

Klíčové kompetence:

- *Kompetence komunikativní* – žáci otevřeně diskutují o termínu „renovace“ starých věcí, snaží se s ostatními podělit o své nápady, jak by se daly renovovat staré květináče, čím a jak je nazdobit.
- *Kompetence sociální a personální* – žáci vzájemně spolupracují ve skupině, dokáží se dohodnout na možných motivech, každý žák ze skupiny má možnost vyjádřit svůj vlastní návrh a společně rozmlouvají o vhodnosti vybraných motivů k danému účelu.
- *Kompetence občanské* – žáci respektují nápady druhých.
- *Kompetence pracovní* – žáci jsou poučeni o bezpečnosti při používání barev ve spreji a různých druhů laků, uvědomují si rizika spojená se špatným zacházením s barvami ve spreji.

Didaktický cíl: žáci se učí renovovat staré věci (podpora ekologického uvědomění), volí vhodné náměty na výzdobu květináče, dbají na bezpečnost a ochranu zdraví při práci, učí se respektovat názory ostatních

Mezipředmětové vztahy: člověk a jeho svět – ochrana životního prostředí

Pomůcky: staré květináče či truhlíky, základová barva ve spreji (nejlépe bílá), akrylové barvy, lak ve spreji, štětce různých velikostí

Kritérium hodnocení: vhodnost motivu pro malbu bylinkových květináčů, nanášení základové barvy, spolupráce, dodržování bezpečnostních pravidel a celkový vzhled hotového výrobku

Popis aktivity:

Děti seznámíme s cílem hodiny – renovací starých květináčů či truhlíků, které využijí na přesazení sazenic bylinek, které si samy vypěstovaly.

Důležité je hned na začátku děti poučit o bezpečnosti při používání barev ve spreji a laků. Měly by být poučeny zejména v tom, jak správně držet sprejovou lahvičku a jak nanášet barvu. Použití sprejových barev na prvním stupni základní školy musí být pečlivě plánováno a prováděno pod neustálý dohledem dospělé osoby. Děti musíme poučit i o možných rizicích spojených s jejich použitím.

Místem pro realizaci této práce byly opět prostory venkovní zahrady. Barva na vzduchu zasychá rychleji a děti jsou uchráněny možným nežádoucím výparům. Doporučuji však tuto aktivitu provádět v době, kdy panuje bezvětří.

V první fázi mají děti v malých skupinkách za úkol nasprejovat staré opotřebené květináče bílou rychleschnoucí základovou barvou ze všech venkovních stran. Dále pak skupiny vymýšlí vhodné motivy pro dekoraci svých květináčů a připravují akrylové barvy, vodu, štětce a palety na míchání základních barev.

Jakmile nám základová barva zaschne, můžeme začít malovat. Po namalování doporučuji ještě celé přestříkat bezbarvým lakem ve spreji. Hotové květináče necháme řádně zaschnout.

V následujících hodinách pracovních činností si do nich děti zasadí vlastnoručně vypěstované sazenice bylinek.

Reflexe:

Před zahájením aktivity bylo nutné květináče nejprve obrousit dohladka – učitel si tak musí dát dostatečný prostor na přípravu. U starších dětí by se broušení mohlo stát součástí hodiny, museli bychom však počítat s vyšší časovou dotací.

Jelikož jsme se s dětmi již v minulosti setkali s činnostmi, kdy jsme používali barvy ve spreji. Znali tedy již možná rizika spojená s touto prací, přesto právě tato fáze probíhala pod neustálým dohledem. Musím však říci, že k činnosti přistupovali velmi svědomitě.

Díky tomu, že jsme používali bílou základovou barvu, byla vidět i každá nerovnost vzniklá při sprejování – místa, kde byl velký nános barvy a barva pak stékala

nebo místa, která nebyla příliš překrytá. Při této činnosti byla šikovnější děvčata, která měla základovou barvu nanesenou rovnoměrně, u chlapeckých skupin se objevovaly drobné nedostatky, které ale nakonec hezky přemalovali dekoracemi.

U dívčích skupin se jako motivy nejčastěji objevovaly květiny a domečky se zahrádkami. Chlapecké skupiny použily i různé ozdobné nápisy s názvy bylinek, které tam pak budou sázet.

Líbila se mi i spolupráce všech dětí ze skupin – většinou se dohodli, kdo co z vybraného motivu namaluje a díky vhodně vybrané velikosti květináčů a truhlíků, mohli malovat všichni současně.

Následně jsme se všichni dohodli, že následující hodinu si vyrobíme ještě i celé vlastní květináče z plastových lahví ve tvaru zvířátek, kam zasázíme kvetoucí rostliny, které budou zdobit vchod do naší školy.

Obrázek 6 Renovace květináče 1 (vlastní fotografie)

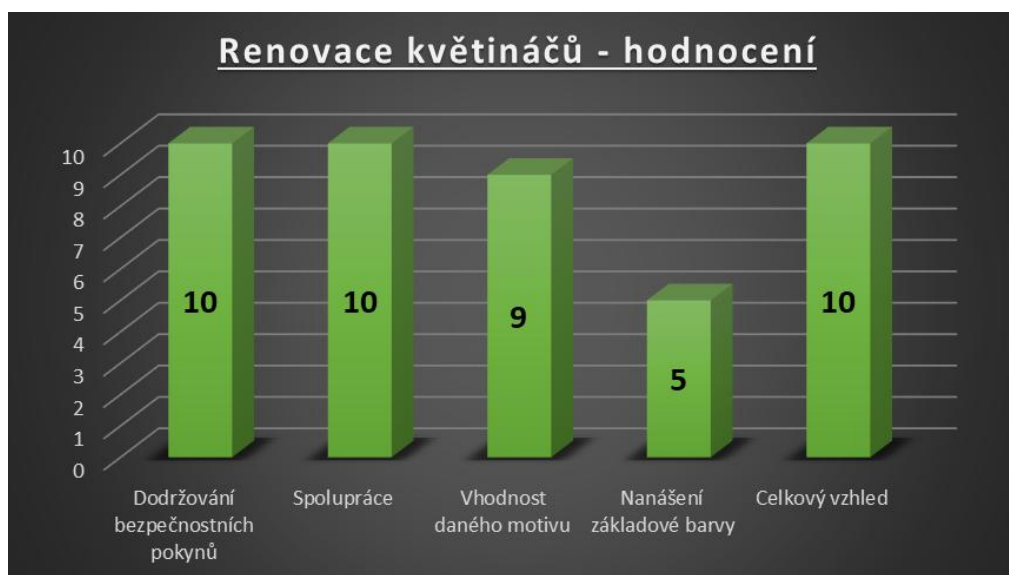
Obrázek 7 Renovace květináče 2 (vlastní fotografie)

Hodnocení hodiny

Při této činnosti bylo hodnocení zaměřeno na dodržování bezpečnostních pokynů, spolupráci žáků ve skupině, vhodnost motivu na bylinkový květináč, techniku nanášení základové barvy a celkový vzhled výrobku. Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

<u>Renovace květináčů - hodnocení</u>	Dodržování bezpečnostních pokynů	Spolupráce	Vhodnost daného motivu	Nanášení základové barvy	Celkový vzhled
Počet bodů	10	10	9	5	10
Počet bodů celkem	45 (90 %)				

Tabulka 5 Květináč na bylinky – hodnocení

Graf 5 Květináče – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků 14, ročník: 5.

Vyhodnocení

1. Dodržování bezpečnostních pokynů

Vzhledem k používání barev ve spreji a možným následkům vlivem špatného zacházení s těmito látkami, jsem přistoupila k hodnocení dodržování bezpečnostních pokynů. Všech 14 žáků již mělo předešlou zkušenost s barvami ve spreji, stačilo tedy pouze připomenout pravidla a všichni žáci k práci přistupovali velmi svědomitě.

2. Spolupráce

Všech 14 žáků ochotně spolupracovalo v rámci dané skupiny na zadaném úkolu. Vzájemně si kontrolovali svou činnost a snažili se jeden druhému pomáhat.

3. Vhodnost daného motivu

Žáci pracovali opět v malých skupinkách a bylo pouze na nich jaké barvy a motivy zvolí na svůj bylinkový květináč. 8 žáků ze 14 použilo jako motiv domek se zahradou a květinami. 2 žáci vymysleli ozdobné barevné nápisy s názvy bylin. Zbylí 2 žáci pak namalovali svého oblíbeného koníčka – tenisový míček s raketou a barevné fotbalové míče – ačkoliv byl obrázek na květináči velmi povedený a barevně kontrastní, neodpovídal vhodnosti na dané téma. Z toho důvodu bylo bodové hodnocení sníženo o jeden bod.

4. Nanášení základové barvy

Tato část byla pro žáky náročnější. Nedokázali správně odhadnout vzdálenost, ze které se barva nanáší. Více než polovina žáků nanášela příliš silné vrstvy barvy, která následně stékala a zanechala tak viditelnou stopu na květináčích. Ve výsledku se pak téměř vše podařilo zamalovat vybranými motivy.

5. Celkový vzhled výrobku

Všech 14 žáků splnilo daný úkol. I přes počáteční potíže s chybně nanesenou základovou barvou byly květináče povedené.

Soubor otázek k sebehodnocení:

1. Dodržoval jsem zásady bezpečnosti a hygieny při práci s barvou ve spreji.
2. Dařila se mi práce ve skupině.
3. Mnou navržený obrázek se objevil na květináči.
4. Zjistil jsem, že práce se sprejem není snadná.
5. Co nového jsem se naučil ...

Na poslední otázku odpovídá každý žák sám za sebe.

Závěr

Žákům se podařilo úspěšně zrenovovat staré nevyužité květináče. Pochopili, co se skrývá pod pojmem „renovace“ a jak to celé souvisí s ekologií. Naučili se i práci se sprejovými barvami, sami zjistili, že to není jednoduché, jak se na první pohled zdálo. Barva se musí nanášet z určité vzdálenosti a nesmí být nanášena na stejné místo, aby nevznikly stékající kapky. Žáci tento krok na konci sami okomentovali, jako poučení pro příště. Výukové cíle byly splněny, aktivita byla vyzkoušena žáky 5. ročníku.

LÉTO

Slunné a teplé dny nás lákají do přírody. Stále častěji nám díky oteplování planety, letní teploty přicházejí o mnoho dříve. Pojdme si tak s dětmi užít báječné dny nekonečných možností. Pozorovat letní krajinu, vychutnávat si ovocné plody a užívat si hrátky s vodou.

12. NÁRAMEK S HERBÁŘEM

Děti by se měly učit znát přírodu. Měli by vědět, že v přírodě číhá i nebezpečí v podobě jedovatých rostlin a plodů. Měli bychom je tak naučit znát jejich nejbližší okolí a rostliny, které se zde vyskytují. Některé mají blahodárné léčivé účinky, jiné škodí zdraví a některé si děti mohou i lehce splést s jinou rostlinou, která nám škodí. Navržená aktivita má za úkol seznámit děti s rostlinami zábavnou formou přímo v přírodě.

Klíčové kompetence:

- *kompetence k řešení problému* – žáci si dle pokynů umí poradit s vyhledáváním neznámých rostlin, pojmenovat je a zjistit potřebné informace,
- *kompetence komunikativní* – v rámci celé třídy je otevřena diskuze o rostlinách – žáci říkají, které rostliny znají a seznamují s nimi i ostatní ze třídy,
- *kompetence sociální* – žák se aktivně zapojuje do diskuze o nových rostlinách, společně s ostatními žáky vyhledává informace o neznámých rostlinách,
- *kompetence pracovní* – žáci dodržují bezpečnostní pokyny, které obdrželi před začátkem hodiny, v přírodě se chovají tak, aby neničili životní prostředí.

Didaktický cíl: oživení a získání nových poznatků o jarních rostlinách a bylinách, žáci se naučí pracovat s atlasem rostlin, vytvoří si vlastní herbář, rozvíjí komunikační schopnosti

Mezipředmětové vztahy: přírodověda – rostliny kolem nás, poznávání bylin, chráněné a jedovaté byliny, informatika – vyhledávání informací o rostlinách, český jazyk – popis rostliny, výtvarná výchova – malování květin

Pomůcky: čtvrtka, oboustranná lepící páska, nůžky, atlas rostlin, kreslicí karton, tužka, barevné fixy

Hodnotící kritérium: znalost jarních rostlin a bylin, vzhled náramku, tvorba herbáře, rozvoj komunikace, schopnost vyhledávání potřebných informací

Popis aktivity:

Aktivita je nenáročná na přípravu a výroba náramku je velice jednoduchá. Je to zpestření pobytu v přírodě, nenáročné na čas a zároveň podporující vzdělávání. Jednou z nevýhod této aktivity, jsou možné alergie. Každý učitel by měl mít povědomí o svých žácích, o jejich zdravotních stavech a možných komplikacích, aby jim mohl předejít.

S dětmi si povídáme i o chráněných a jedovatých druzích rostlin, které nesmíme sbírat. Vysvětlíme jim, jak se k těmto rostlinám chovat. V každém případě je důležité znát prostředí, kam s dětmi půjdeme tvořit herbářový náramek. Měli bychom u sebe mít i atlas rostlin, popřípadě klasický herbář, který jsme si sami vytvořili.

Na náramek můžeme sbírat byliny, polní kvítí nebo jen rostliny ze zahrádky – můžeme si tedy výrobek zaměřit i tematicky. Další možností je vyrobit si náramek se stadii růstu rostlin – tzn. od listů, přes poupě, květ a rostlinku po odkvětu.

Postup je velmi jednoduchý. Připravíme si proužky čtvrtky, dlouhé tak abychom z nich mohli vyrobit náramky. Na proužky nalepíme oboustrannou lepicí pásku, na kterou pak děti lepí nasbírané rostlinky. Pokud na náramek přidáme i bylinky jako je levandule či máta, budeme mít náramek s přírodním parfémem.

Jakmile máme náramky hotové, povídáme si s dětmi v kruhu o rostlinkách, které mají nalepené na svých náramcích. Každý nám ukáže svůj náramek a pojmenuje rostliny, které na něm má přilepené. Pokud někdo sám neví, nic se neděje, pomůže mu spolužák. V případě, že se na náramku vyskytne rostlina, kterou neznají, ukážeme jim, jak pracovat s atlasem rostlin či herbářem. Můžeme dětem vysvětlit i možnost vyhledávání potřebných informací na internetu, ale raději směřujeme k poznávání přírody bez závislosti na moderních technologiích.

Další možností je, že si každý žák vyrobí svůj vlastní herbář z připraveného náramku. Náramek můžeme opatrně rozstříhnout a podélně nalepit do středu kartonu. Nad náramek si děti udělají nadpis, který bude odpovídat nasbíraným rostlinám, nebo jen čisté slovo „Herbář“. Pod náramek pak napíšou názvy rostlin, popřípadě jednotlivá stadia růstu. Záleží jen na tom, jaké téma jsme si zvolili. U bylin pak můžeme přidat i informace o tom, k čemu se daná bylina používá.

Na závěr si znovu představíme rostliny, které děti původně vůbec neznaly. Zkusíme, zda si pamatují jejich název, aniž by viděly herbář.

Reflexe

Každá hodina, která se uskuteční v přírodě, je pro děti velmi atraktivní. S dětmi jsme si již zakládali klasický herbář – byla to však činnost dobrovolná. Většina třídy se zapojila do sbírání a lisování rostlin, které jsme pak společně lepili do knihy určené pro výrobu herbáře. Vždy jsme připsali název rostliny, datum a místo nálezu. Jednalo se tak i o dlouhodobý úkol, aby se nám podařilo nalézt co nejvíce možných druhů.

Našli se však i někteří žáci, kteří se vůbec daného dobrovolného úkolu nezúčastňovali. Z toho důvodu směřovala tato hodina k vytvoření herbářového náramku v rámci výuky pracovních činností a tím pádem zapojení celé třídy. Většina dětí si pamatovala názvy rostlin, se kterými jsme se seznámili při tvoření klasického herbáře.

Nové poznatky o rostlinách si nakonec odnesli i ti, kteří se sbírání rostlin do herbáře nezúčastňovali. Na základě kladných ohlasů žáků byla hodina opakována – žáci si tentokrát ponechali náramek jako zajímavý a voňavý šperk.

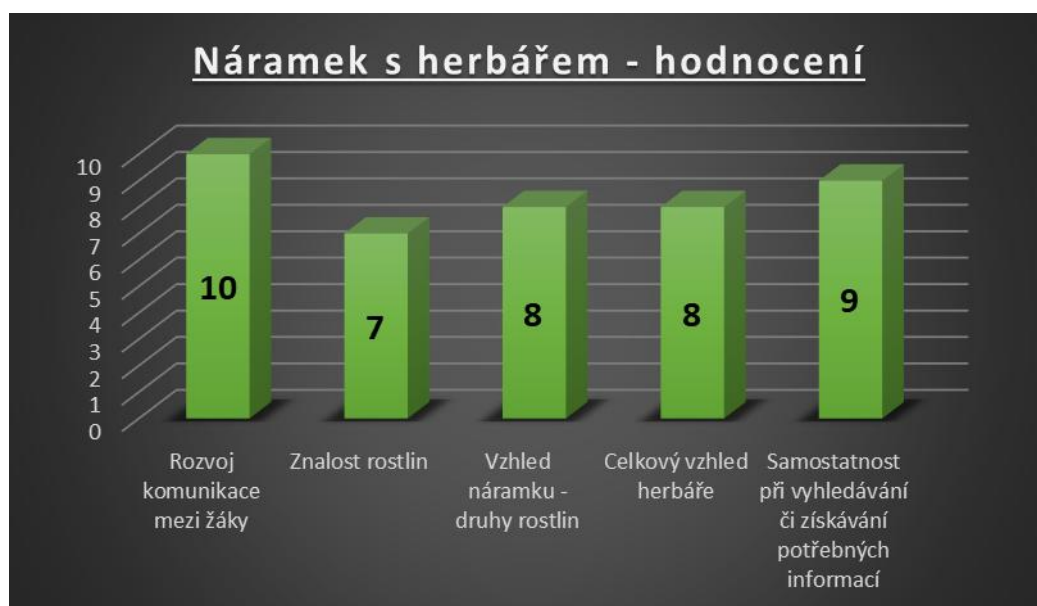
Obrázek 8 Náramkový herbář (vlastní fotografie)

Hodnocení hodiny

Při této činnosti bylo hodnocení zaměřeno na znalosti rostlin, celkový vzhled náramku, kreativitu při tvorbě herbáře, rozvoj komunikace a schopnost samostatného vyhledávání (získávání) potřebných informací. Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

<u>Náramek s herbářem – hodnocení</u>	Rozvoj komunikace mezi žáky	Znalost rostlin	Vzhled náramku – druhy rostlin	Celkový vzhled herbáře	Samostatnost při vyhledávání či získávání potřebných informací
Počet bodů	10	7	8	8	9
Počet bodů celkem	42 (84 %)				

Tabulka 6 Náramek s herbářem – hodnocení

Graf 6 Náramek s herbářem – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků: 12, ročník 5.

Vyhodnocení

1. Rozvoj komunikace mezi žáky

Při této aktivitě byli žáci mezi sebou neustále podporováni ke vzájemné komunikaci. Vzájemně si předávali informace o rostlinách, které nacházeli a společně se některé snažili vyhledávat a debatovat o informacích, které získali.

2. Znalost rostlin

Pro žáky byl připraven malý test z rostlin, které pocházely z míst, kde jsme všichni sbírali rostliny na náramek. Své odpovědi zaznamenávali na proužky papíru. 8 žáků ze

12 prokázalo výbornou znalost rostlin, zbylým 4 žákům jsme museli hodně napovídat. U 1 z nich stačilo napovědět první dvě písmena.

3. Vzhled náramku – druhy rostlin

Hodnocení nebylo úplně snadné, někteří žáci chtěli na svém náramku utvořit stádium rostliny. 2 žáci tak měli úplně shodné náramky, jelikož si k této činnosti zvolili shodně pampelišku. Ostatní se snažili nalézt co nejvíce druhů – zde se již žáci od sebe odlišovali.

4. Celkový vzhled herbáře

Žáci měli za úkol vyrobit co nejzajímavější herbář. K dispozici měli herbářový náramek, karton, nůžky, lepicí pásku, tužku a barevné fixy. Všem se práce povedla – každý zvolil trochu jiný postup. Bodové hodnocení jsem však snížila z důvodu, že 2 žáci ze 12 zbytečně pospíchali při psaní názvů rostlin, a tak dělali zbytečné chyby a některé názvy se staly i nečitelnými.

5. Samostatnost při vyhledávání potřebných informací

Líbilo se mi, že žáci vyzkoušeli různé metody, pracovali s herbářem, atlasem i internetem. Přesto čas od času někteří potřebovali s vyhledáváním trochu poradit.

Soubor otázek k sebehodnocení:

1. Dokázal jsem nasbírat alespoň 5 druhů rostlin.
2. Všechny rostliny, které mám na svém náramku, dokáži pojmenovat.
3. Vím, co znamená pojem „Zákonem chráněné rostliny“.
4. Dokázal jsem vytvořit vlastní herbář.
5. Znalost rostlin – zde si žáci na základě malého testu vyzkouší znalost rostlin a sami pak vyhodnotí situaci.

Závěr

Při této aktivitě bylo počítáno s dvouhodinovou časovou dotací – hodina pracovních činností byla spojena s hodinou přírodopisu. Žáci bezproblémově pochopili zadání aktivity a měli dostatek času pro dokončení celé činnosti, výukové cíle tak byly splněny. Hodina byla uskutečněna s žáky 5. ročníku.

13. LODIČKY Z KŮRY

Při jedné z našich přírodovědných procházek zaměřených na ekosystém lesa, jsme našli spousty zajímavého materiálu, vhodného do pracovních činností. Jedním z nich byla také kůra, ze které se mimo jiné dají vyrobit lodičky, které se staly námětem pro následující aktivitu.

Klíčové kompetence:

- *kompetence k učení* – žák získá nové informace o využití kůry, během práce s ní, zjišťuje její vlastnosti,
- *kompetence komunikativní* – žáci naslouchají výkladu o zajímavém využití kůry, sami následně diskutují o tom, jak by se dala ještě jinak využít, rozvíjí hromadnou diskuzi,
- *kompetence sociální a personální* – žáci spolupracují ve skupině, vzájemně si pomáhají při výrobě lodičky,
- *kompetence pracovní* – žák zvládá základní pracovní dovednosti a postupy při výrobě lodičky, používá bezpečně nástroje a pomůcky potřebných pro jejich výrobu.

Didaktický cíl: žáci umí bezpečně zacházet s pracovními nástroji, umí pracovat dle jednoduchého návodu, vyrobí si vlastní lodičku, dozví se nové informace o zpracování kůry a jejím využití

Mezipředmětové vztahy: výtvarná výchova – malování plachty, přírodopis – stromy, ochrana životního prostředí, koloběh vody v přírodě

Pomůcky: Kůra ze stromů, tenké větvičky nebo špejle s ostrou špičkou, papír, pastelky, nožik, nůžky

Kritéria hodnocení: dodržení bezpečnosti práce, zvládnutí pracovního postupu, vzhled plachty, funkčnost loďky

Popis aktivity:

Motivace k této aktivitě proběhla během předcházející procházky lesem, kdy s dětmi hovoříme o rozmanitém využití stromové kůry a možných výrobcích v rámci hodin pracovních činností. Děti se dovídají, že kůra byla lidmi využívána již

od pradávna k výrobě různých nádob, ale třeba i k výrobě kánoe. Nejčastěji používané kůry jsou z břízy, jilmu či smrku. Při práci s kůrou si lidé vystačí s jednoduchými nástroji, jako je nožík či nůžky. Stačí pouze, když alespoň na 24 hodin namočíme kůru do vody, aby řádně nasákla. Její tvarování je pak mnohem jednodušší a kůra nám nepraská. Kůra se ale také využívá pro své hojivé účinky i v lékařství nebo se dá využít jako obvaz či bandáž na rány. (Kůra – cestavelkematky.cz, 2022)

Naše škola nedisponuje dílnami, aktivity jsou voleny tak, abychom je mohli uskutečnit i na školní zahradě, kde k tomu máme uzpůsobeno zázemí.

Před zahájením samotné výroby, probereme s dětmi bezpečnost při práci. S dětmi si připravíme námi nalezenou, den namočenou kůru a ostatní potřebné pomůcky a materiál. Kůru seřízneme či zastříháme na požadovanou velikost malé loďky a pomocí malého nožíku či nůžek, vytvarujeme. Následně si připravíme plachty. Děti si vystříhnou jakýkoliv tvar plachty a vybarví dle vlastních představ. Plachty provlékneme přes špejli či klacík a zapíchneme hrotem do kůry. Teď už nezbývá nic jiného než vyzkoušet naše lodičky. K tomu nám postačí malá vana nebo lavor naplněný vodou a děti mohou postupně vkládat své výtvořky a pozorovat, zda jim skutečně plují. Jelikož loďka pluje po vodě, při práci si s dětmi povídáme o koloběhu vody v přírodě – splníme si tak i část úkolu z přírodovědné části předmětu Člověk a jeho svět.

Reflexe:

Na začátku hodiny jsem nechala děti přemýšlet nad tím, k čemu by nám mohla posloužit kůra a kde se dá všude využít. Většina dětí se shodla, že je to materiál vhodný pro různé vyrábění. Ozývaly se i děti, kteří znají kůru ze svých zahrádek – tedy mulčovací. Vysvětlili jsme si, že taková kůra je vyrobena ze zbytků kůry a dřevěných štěpků. Všechny děti byly překvapené rozsáhlým využitím stromové kůry.

Výroba dna loďky (tedy části z kůry) se jim dařila. Kůra byla dostatečně namočená, a tak úprava tvaru byla snadná a děti si vystačily pouze s nůžkami.

Při výrobě plachet se chlapecká skupina dohodla, že si namalují vlajky různých států. Vzájemně se pak mezi sebou zkoušeli ve znalosti vlajek. U dívek na plachtách převládaly květiny a srdíčka. Každý tak měl svou originální plachtu, díky čemuž si své lodičky poznaly.

Všichni se velice snažili. Všechny lodičky byly povedené a krásně pluly na hladině.

Problémovou částí u tohoto úkolu by mohlo být vyřezávání tvarů dna loďky. Proto je třeba kůru dostatečně namočit nebo bychom mohli mít již dopředu připravené.

Hodnocení hodiny

Při této činnosti bylo hodnocení zaměřeno na dodržení bezpečnosti práce během používání ostrých nástrojů, zvládnutí pracovního postupu, fantazii při výrobě plachet a celkového vzhledu loďky. Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

<u>Lodičky z kůry - hodnocení</u>	Dodržení bezpečnosti práce	Zvládnutí pracovního postupu	Vzhled plachty	Funkčnost loďky
Počet bodů	10	8	9	10
Počet bodů celkem	37 (93 %)			

Tabulka 7 Lodičky z kůry – hodnocení

Graf 7 Lodičky z kůry – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků 12, ročník: 5.

Vyhodnocení

1. Dodržení bezpečnosti práce při používání ostrých nástrojů

Všichni žáci dodržovali bezpečnostní pokyny se kterými byli znovu obeznámeni na začátku hodiny. Všech 12 žáků tak dodrželo pravidla bezpečného zacházení s nástroji.

2. Zvládnutí pracovního postupu

Kůra byla řádně namočená, takže práce s ní byla snadnější. Přesto hned na začátku při tvoření dna loďky, měli 3 žáci ze 12 potíže. Pracovali nůžkami a zastříhli kůru více, než bylo potřeba. Vysvětlili jsme si znovu postup, žáci dostali novou kůru a zkusili to znovu. Napodruhé se jim to již povedlo.

3. Vzhled plachty

Každá plachta byla originální, co se týče tvaru, barev i motivů. Chlapci se dohodli, že na svých plachtách budou mít vlajky – při práci se pak vzájemně zkoušeli ze znalostí vlajek. U děvčat převládaly motivy s květinami a srdíčky. Všech 12 žáků tak bylo aktivně zapojeno do této části.

4. Funkčnost lodičky

Každý žák si vyrobil svou vlastní loďku, kterou jsme následně vyzkoušeli na vodě. Všechny lodičky pluly na hladině – i toto kritérium tak bylo splněno.

Soubor otázek k sebehodnocení:

1. Umím vyrobit lodičku z kůry.

2. Dokáži bezpečně pracovat s ostrými nástroji a uvědomuji si možná rizika.

3. Na této hodině se mi nejvíce líbilo ... zde dávám žákům opět prostor pro jejich vyjádření.

Závěr

Žáci si dokázali vyrobit vlastní loďku, která dokázala plout na hladině. Pracovali zodpovědně dle daného pracovního postupu. Dozvěděli se zajímavé informace o kůře a jejím využití, sami dokázali odhadnout, co by se z kůry dalo ještě vyrobit nebo na co ji použít. Žáci se mimo jiné nenásilnou formou dozvěděli o koloběhu vody v přírodě,

jelikož právě voda s naší loďkou souvisí. Výukové cíle tak byly splněny žáky 5. ročníku.

14. CHLAZENÉ OVOCNÉ TYČINKY

Využíváme vždy zvláštních příležitostí, kdy s dětmi vyrábíme různé dobroty. Jednou z takových příležitostí je Den dětí. Tentokrát jsme upustili od pečení nebo výroby různých pomazánek a raději jsme na počest tohoto dne využili zdravou a osvěžující svačinku.

Klíčové kompetence:

- *kompetence k učení* – žák získává informace o zdravé stravě, které využije ve svém životě, naučí se připravit zdravé pohoštění a učí se používat vhodné pomůcky a nástroje,
- *kompetence komunikativní* – žák se zapojuje do debaty o oslavách dětského dne, vyjadřuje své názory k danému tématu a připojuje své názory na to, jak by takový den měl vypadat,
- *kompetence sociální a personální* – žáci se učí společné práci, dokáží se vzájemně podpořit, respektovat a pomáhat si,
- *kompetence pracovní* – žáci se naučí bezpečně používat pracovní náčiní – v tomto případě nůž, zvládá základní pracovní postup a dbá hygienických pokynů.

Didaktický cíl: žák zvládne sám přípravu jednoduché a zdravé svačiny, dbá bezpečnostních a hygienických pokynů, rozvíjí své komunikační schopnosti

Mezipředmětové vztahy: Člověk a jeho svět – naše zdraví, výtvarná výchova – malování ovoce suchým pastelem, český jazyk – píšeme pozvánku na Den dětí

Pomůcky: různé druhy ovoce (vhodné jsou různé druhy melounů, kiwi, banán), plastová injekční stříkačka, dřevěné špejle

Kritérium hodnocení: dodržování hygienických a bezpečnostních pravidel, spolupráce, dokončení výrobku, chování žáka při hodině

Popis aktivity:

Na začátku hodiny děti seznámíme s tím, proč oslavujeme Den dětí. Den dětí se u nás poprvé slavil 1. června 1951, má upozornit veřejnost na práva a potřeby dětí. Den dětí se v současnosti slaví ve více než 145 zemích světa. (SNO – Nové odbory, 2020)

Povídáme si o tom, jak doma slaví tento den a seznámíme je s tématem hodiny. Poté můžeme navázat na zdravou svačinu plnou vitamínů, kterou můžeme připravit právě pro příležitostné oslavy.

Dopředu připravíme dětem injekční stříkačky, ze kterých musíme odříznout konce, tak aby vznikla trubička. Následně děti nakrájí vychlazené ovoce na plátky (budeme jim muset pomoci při rozkrojení melounu). Připravené plátky si děti rozloží na tácy a pomocí upravené injekční stříkačky vykrajují kolečka, která se na sebe postupně skládají. Ovoce se musí střídat. Jakmile je stříkačka naplněná, vezmeme špejli, kterou zapíchneme do středu a ovocnou tyčinku vytlačíme.

Takto postupujeme, dokud nepotřebujeme všechen materiál. Následně společně uklidíme, umyjeme tácy, nože a stříkačky, tyčinky naservírujeme na talíře. Připravíme si na stůl ubrousky a oslava může začít.

Společným hodnocením je ochutnávka tyčinek a povídání si o naší společné tvorbě. Děti tak získaly inspiraci na případnou vlastní narozeninovou oslavu.

Reflexe

Žáci si připravili zdravou a chutnou svačinu plnou vitamínů. Pracovali podle jednoduchého návodu – dodržovali pracovní postup. Někteří žáci přemýšleli i nad jinými možnostmi – například jeden chlapec by ovocnou tyčinku ještě zalil do čokolády.

Všichni dbali zvýšené opatrnosti při práci s nožem a uvědomovali si rizika, která s prací s tímto nástrojem souvisí. Před samotnou manipulací s jídlem si všichni žáci myjí ruce a vědí, že by to měli dělat před každým jídlem.

Jakmile se nám v pracovních činnostech vyskytne podobná činnost, děvčata mají vždy lepší výsledky než chlapci. V tomto případě byly síly vyrovnané – i chlapci zde obstáli výborně.

Nebylo třeba zdlouhavého hodnocení. Většinou se ozývaly názory, že to samé musí udělat svým rodičům jako dezert po dobré večeři. To samo o sobě vypovídá o povedené činnosti.

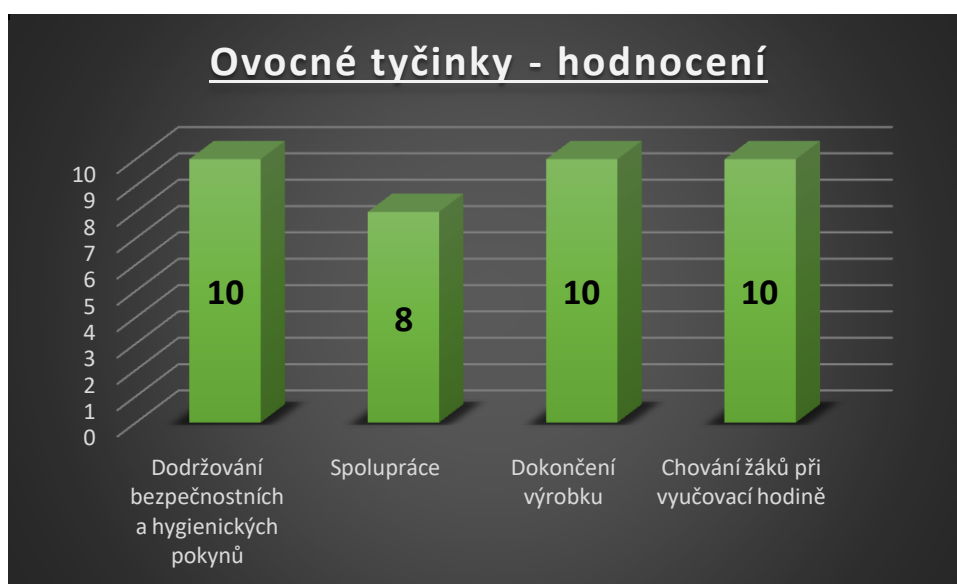
Na co však u podobných činností nesmíme zapomínat, jsou možné alergie. Měli bychom od rodičů tuto situaci zjistit ještě před začátkem činnosti.

Hodnocení hodiny

Při této činnosti bylo hodnocení zaměřeno na dodržování hygienických a bezpečnostních pravidel při používání nožů a práci s potravinami, spolupráci ostatních spolužáků, dokončení výrobku a chování žáků během vyučovací hodiny. Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

<u>Ovocné tyčinky - hodnocení</u>	Dodržování bezpečnostních a hygienických pokynů	Spolupráce	Dokončení výrobku	Chování žáků při vyučovací hodině
Počet bodů	10	8	10	10
Počet bodů celkem	37 (93 %)			

Tabulka 8 Chlazené ovocné tyčinky - hodnocení

Graf 8 Chlazené ovocné tyčinky – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků 15, ročník: 4.

Vyhodnocení

1. Dodržování bezpečnostních a hygienických pravidel

Na začátku hodiny byli žáci obeznámeni s hygienickými a bezpečnostními pravidly. Všechny 15 žáků dodržovalo stanovená pravidla. Uvědomovali si možná rizika plynoucí ze špatného zacházení s noži a s nedodržováním hygieny při práci s potravinami. Pro ověření odpovídali na otázky vztahující se k tématům bezpečnosti a hygieny při podobných aktivitách.

2. Spolupráce

Během krájení ovoce na plátky se děti střídaly, zatímco ostatní připravovali slavnostní stůl. Když se 3 žáci začali dohadovat, kdo bude krájet jaké ovoce, musela jsem zasáhnout a jejich činnost trochu usměrnit. Z toho důvodu jsem také musela ponížít bodové ohodnocení.

3. Dokončení výrobku

Během vyučovací hodiny si každý žák stačil vyrobit minimálně 3 tyčinky. Svou práci tak dokončili všichni žáci a každý měl svou originální tyčinku namíchanou podle své chuti.

4. Chování žáků při vyučovací hodině

Všechny 15 žáků plnilo své povinnosti, a ačkoliv jsem na začátku musela trochu zasáhnout, musím říci, že všichni žáci se chovali zodpovědně.

Soubor otázek k sebehodnocení:

1. Víím, že ovoce je zdravé.
2. Umím sám vyrobit zdravou svačinu.
3. Dokážu pracovat ve skupině a účinně se zapojuji do komunikace.
4. Změny, které bych pro tuto činnost navrhl – zde žáci přikládají své návrhy, jak by mohli tuto hodinu ještě více obohatit. Co nového by mohli z ovoce vyrobit.

Závěr

Žáci se naučili vyrobit si sami chutnou, zdravou a osvěžující svačinu. Při diskuzi během práce se žáci dozvěděli informace, jak pečovat o své zdraví, kdy jednou z možností bylo právě „zdravé mlsání“. S noži zacházeli velmi opatrně a dodržovali

hygienická pravidla. Pracovní postup zvládli bezproblémově. Výukové cíle tak byly splněny.

15. OBRAZY Z PŘÍRODNIN

Děti můžeme dopředu připravit na tvorbu obrazu, ke kterému nepotřebujeme žádný papír nebo plátno, ani žádné kreslicí náčiní. S dětmi se pokusíme vytvořit obraz z přírodnin, které naleznou v blízkosti školní budovy. Obrazy budou tvořeny přímo na cestě před vchodem do naší školy, kde si je budou moci prohlédnout všichni návštěvníci školy včetně spolužáků z ostatních ročníků.

Klíčové kompetence:

- *kompetence komunikativní* – žáci se zapojují do společné diskuze o přírodninách, sami přemýšlí, jaké přírodniny by se dali pro daný úkol použít, naslouchají promluvám ostatních,
- *kompetence sociální a personální* – žáci se v rámci skupiny zapojují do diskuze, sdílejí své nápady a názory na společnou práci z přírodnin, vzájemně si rozdělují své role – každý ze skupiny ví, jaký materiál nasbírá k dané činnosti, respektují názory ostatních,
- *kompetence občanské* – *respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí* (žáci respektují názory a schopnosti druhých),
- *kompetence pracovní* – žák si zvyká na změněné pracovní podmínky – tvorba obrazu ve venkovním prostředí bez použití nástrojů či náčiní.

Didaktický cíl: žáci poznávají přírodní materiál, pracují podle slovního návodu, vytvoří zajímavé obrazy z přírodních materiálů, rozvíjí své komunikační schopnosti a učí se respektu a toleranci

Mezipředmětové vztahy: výtvarná výchova, přírodopis

Pomůcky: jakýkoliv přírodní materiál, který nalezneme na určeném místě

Kritéria hodnocení: vzájemná spolupráce a rozvržení práce ve skupině, aktivní přístup k práci, včasné dokončení úkolu, konečný vzhled obrazu

Popis aktivity:

V úvodu žákům vysvětlíme záměr této hodiny, ve které si zahrají na slavné malíře bez plátna a štětců. Děti rozdělíme na menší skupiny a necháme je tvořit na základě jejich vlastní fantazie.

Děti sbírají různý přírodní materiál – kameny, klacíky, větvičky, šišky, trávu, listy apod. Následně v rámci své skupiny tvoří na zem obrazy sestavené z nasbíraných přírodnin.

Reflexe

Hodina se uskutečnila na otevřeném prostranství před školou, jehož součástí je i velká zahrada. Žáci tak měli možnost nalézt dostatek materiálu pro svou uměleckou tvorbu. Zapojeni byli všichni žáci, někdo se dal do sběru květin, jiný do sběru kamení, klacíků nebo různých lístků a trávy.

Jedna skupina vytvořila obraz, na kterém byl kvetoucí strom, jiní se snažili systematicky urovnávat nalezený přírodní materiál do tvaru obdélníku, někteří vytvořili domeček nebo jen samotnou květinu, dokonce se nám na obraze objevil i ježek. Obrazy byly originální a každý žák v rámci své skupiny se nebál prosadit vlastní nápad. Nikdo nezapomněl, že každý obraz má svůj vlastní rámeček, který měli všichni vytvořený z klacíků.

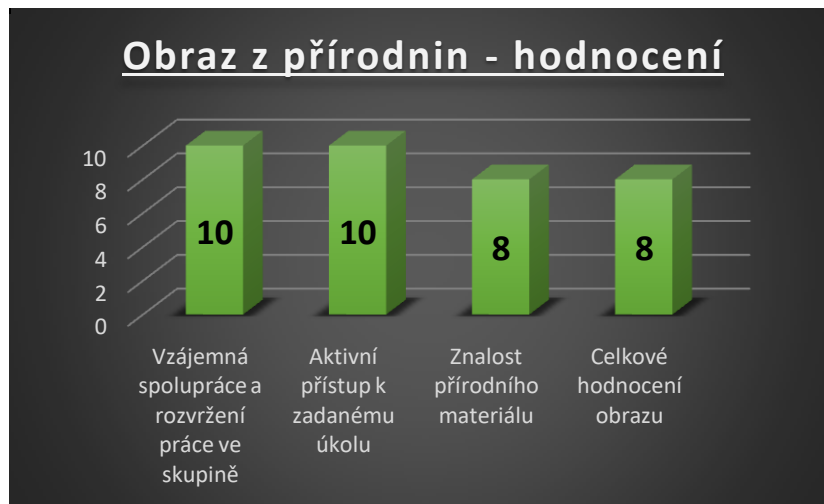
Hodnocení hotových uměleckých děl jsme prováděli společně. Děti se navzájem pochválily za úžasné nápady.

Hodnocení hodiny

Při této činnosti bylo hodnocení zaměřeno na vzájemnou spolupráci, aktivní přístup k zadanému úkolu, znalost přírodního materiálu, který žáci použili pro svou tvorbu a hodnocení (originalitu) výsledného obrazu. Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

<u>Obraz z přírodnin - hodnocení</u>	Vzájemná spolupráce a rozvržení práce ve skupině	Aktivní přístup k zadanému úkolu	Znalost přírodního materiálu	Celkové hodnocení obrazu
Počet bodů	10	10	8	8
Počet bodů celkem	36 (90 %)			

Tabulka 9 Obraz z přírodnin – hodnocení

Graf 9 Obraz z přírodnin – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků: 13, třída: 4:

Vyhodnocení

1. **Vzájemná spolupráce a rozvržení práce ve skupině.**

Žáci byli rozděleni do čtyř skupin. V rámci skupiny mezi sebou sdíleli své nápady na tvorbu a vzájemně se domluvili kdo jaký přírodní materiál přinese. Všichni tak splnili svou úlohu plynoucí ze vzájemné spolupráce.

2. **Aktivní přístup k zadanému úkolu**

Žákům se úkol líbil, všichni se aktivně zapojili do sbírání přírodního materiálu. Dokonce mezi sebou i soutěžili, kdo nalezne nejhezčí kámen, květiny nebo listy.

3. **Znalost přírodního materiálu, který žáci použili ke splnění úkolu**

Jedním z úkolů bylo i pojmenování přírodního materiálu, který žáci použili ke své tvorbě. Žáci odpovídali v rámci skupiny. 1 skupina ze 4 nedokázala pojmenovat veškerý materiál, který byl použit na jejich uměleckou tvorbu. Na konci zahrady, která sousedí s lesní cestou, našli řebříček obecný. Připomněli jsme si tak vyhledávání informací o rostlinách. Proto tuto aktivitu hodnotím sníženým počtem bodů.

4. Celkové hodnocení obrazu

Na závěr každá skupina představila své umělecké dílo. Hodnocení jsme provedli společně. U jednoho obrazu sami autoři zhodnotili, že by se na díle ještě mohlo více zapracovat. Jelikož jsem byla sama téhož názoru hodnotila jsem pouze 8 body.

Soubor otázek k sebehodnocení:

1. Dokáži obhájit svůj názor ve skupině.
2. Jsem nápomocný ostatním členům skupiny.
3. Umím pojmenovat všechny přírodniny, které jsme k obrazu použili. Zde si jednotlivé skupiny žáků vyzkouším.

Závěr

Hodina se velmi vydařila, žákům se povedli zajímavé obrazy. Výukové cíle i zde byly splněny. Všichni žáci se aktivně zapojili do činnosti. Pokud našli materiál, který byl něčím zajímavý, snažili se ho zakomponovat do svého díla. Snažili se mezi sebou dělat i kompromisy a prohlubovali tak vzájemnou komunikaci.

16. PUTOVNÍ MALOVANÉ KAMÍNKY

Během výuky, kdy jsme probírali pravěk, jsme se dostali k tématu malování na kameny. Ano, právě v pravěku se zrodil tento nápad. Pravěcí lidé se snažili výtvarně ztvárnit každodenní události, jako například lov mamuta, malováním na kameny, stěny a stropy jeskyní. I díky tomu máme o pravěku pár zajímavých poznatků. S dětmi si ukazujeme fotografie různých maleb, které se dochovaly v jeskyních v různých částech světa.

Proto i následující hodina pracovních činností byla věnována tvorbě malovaných kamenů. Tato činnost byla zároveň propojena s činností zvanou „Putovní malované kamínky“.

Klíčové kompetence:

- *kompetence sociální a personální* – žáci v rámci celé třídy diskutují o umístění kamínků, svých motivech a o bezpečnosti při používání internetu,
- *kompetence pracovní* – žáci se učí zodpovědnému a správnému zacházení s pracovními pomůckami, učí se práce s různými materiály

Didaktický cíl: žák rozvíjí svou představivost, dodržuje bezpečnostní a hygienické zásady, uvědomuje si i možná rizika spojená s využíváním internetu (kyberšikana)

Mezipředmětové vztahy: informatika – bezpečnost, vlastivěda – pracování s mapou, pravěk, výtvarná výchova – pravěké malby (malování kávou)

Pomůcky: kameny, akrylové barvy, podkladová barva (nejlépe bílá), permanentní fixy, akrylový lak, houbička, odmašťovač, voda, štětce různých velikostí

Hodnotící kritéria: zvládnutí pracovního postupu, aktivita při plnění úkolu, znalost rizik spojených s využíváním internetových stránek, celkové hodnocení výsledného kamínku

Popis aktivity

Putovní malované kamínky se staly hitem nejen pro děti, ale oslovily i řadu dospělých. Rodiny s dětmi tuto aktivitu pojaly jako jeden ze způsobů, jak společně trávit čas – nejprve při tvoření (malování kamínků), pak společných výletů, kdy se snažíme nalézt nějaký kamínek a umístit ten svůj, až po sledování možného putování

vlastnoručně vyrobeného kamínku (napětí, kde se náš kamínek nakonec objeví). S dětmi jsme se tedy s nadšením a očekáváním pustily do malování a přemýšlení o tom, kam všude naše kamínky rozmístíme.

Celá aktivita se uskuteční na školní zahradě. Děti si buď přinesou nasbírané kamínky, nebo můžeme vyrazit na společnou procházku po okolí v rámci hodiny tělesné výchovy či přírodovědy (poznávání přírody) a kamínky nasbírat. Nejvhodnější jsou kamínky hladké, s velkou plochou stranou. Můžeme dětem i poradit, že bude zajímavé, pokud naleznou kamínek, který je hezky tvarovaný a svým tvarem nám připomíná nějakou věc, zvíře, či dokonce nějakou květinu. Každý si obstará alespoň dva až tři kamínky, které si sám namaluje. Nezáleží vůbec na tom, jaký motiv pro malování zvolíme. Děti rády kreslí kytičky, zvířátka, populární jsou postavy animovaných postaviček a hrdinů z filmů, domečky, či abstraktní obrazce.

Důležitá je také příprava kamínků, aby se na kamínek dobře malovalo a malba byla dlouhotrvající. Kamínky musíme řádně očistit. Každé dítě si očistí své vlastní za pomoci houbičky a odmašťovacího saponátu. Zatímco nám kameny schnou, připravíme si podkladovou barvu, akrylové barvy a štětce různých velikostí. Na kameny nanese nejprve podkladovou barvu – nejlépe se hodí bílá. Podkladovou barvu je lepší nanášet obyčejnou kuchyňskou houbičkou (jenom ťupkáme). Při použití štětce by mohly být vidět tahy a kazilo by nám to pak celý dojem. Maluje akrylovými barvami, permanentními fixy nebo kombinací obojího. Hotový kamínek ze spodu podepíšeme, a nakonec jej celý natřeme akrylovým lakem, aby byly zachovány původní barvy.

Jelikož jsou kamínky určené pro putovní hru, součástí podpisu musí být poštovní směrovací číslo s logem Facebooku a názvem dané skupiny: Kamínky. Celý postup je pak následující: do skupiny vložíme fotku kamínku z přední strany a napíšeme místo, kam jej chceme umístit (např. střed města Kosmonosy). Rovněž pokud nějaký kamínek nalezneme, musíme do facebookové skupiny vložit fotku kamínku s poštovním směrovacím číslem a místem, kde byl nalezen. (Mk 2021, lidovky.cz) Musíme být důslední a dětem postup vysvětlit, vždyť jim by se také líbilo, kdyby věděli, že kamínek někdo našel a nyní putuje dále. Nálezce má možnost si kamínek nechat pro štěstí nebo jej přenést na jiné vzdálenější místo.

Měli bychom dobře promyslet, kam kamínky umístíme. Není vhodné kamínky umísťovat přímo na zem nebo někam do trávy, kde snadno zarostou a nebudou

k nalezení. Vhodnými místy jsou například lavičky v parcích, autobusové zastávky, podezdívky nebo čekárny. Dbát přitom musíme i na bezpečnost dětí, vysvětlíme jim tedy, že kamínky nesmí dávat na místa, která jsou špatně přístupná a nesmí být na soukromých pozemcích. S dětmi musíme mluvit o všech možných rizicích a neustále jim vše vysvětlovat.

Reflexe:

Malování kamínků je každoroční záležitostí našich dětí. Neustále se na tuto aktivitu těší a nemohou se dočkat další příležitosti. Rok od roku dostávají nové a nové nápady. Žáci se snaží vybírat i tvarově zajímavé kamínky a jsou schopni mezi sebou diskutovat o tom, co jim daný kamínek připomíná a podle toho jej také namalují. Poslední kamínky byly malovány krátce před školním výletem do města pohádky Jičína, kde je také sami umístili. Až na 3 kamínky byly všechny odhaleny. Chlapec, který měl kamínek, jež nebyl odhalen, byl smutný, jelikož si myslel, že se zrovna jeho kamínek nikomu nelíbil. Je důležité, aby děti pochopily že některé věci mohou mít různé příčiny, proto jim můžeme vysvětlit, že kamínek našel někdo, kdo tuto hru nezná, a tudíž neví, jak postupovat.

Při činnosti, která je spojena s použitím facebookových stránek a internetu, bychom měli dětem také vysvětlit možná rizika a nástrahy.

Obrázek 9 Malování na kamínky (vlastní fotografie)

Hodnocení hodiny

Při této činnosti bylo hodnocení zaměřeno na dodržování pracovního postupu, aktivní přístup k zadanému úkolu, znalost rizik plynoucích z používání internetových

stránek a celkového hodnocení vzhledu kamínků. Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

<u>Putovní malované kamínky - hodnocení</u>	Zvládnutí pracovního postupu	Aktivní přístup k zadanému úkolu	Znalost rizik spojených s využíváním internetu	Celkové hodnocení kamínku
Počet bodů	8	10	10	8
Počet bodů celkem	36 (90 %)			

Tabulka 10 Putovní kamínky – hodnocení

Graf 10 Putovní kamínky – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků: 14, třída 5.

Vyhodnocení

1. Zvládnutí (dodržení) pracovního postupu

Aby barva na kamenech byla dlouhotrvající, bylo nezbytné dětem vysvětlit důležitou přípravu před malováním. 2 žáci ze 14 špatně vyčistili své kameny a po natření podkladovou barvou se špatně vyčištěná místa začala objevovat na povrchu. Museli pak vymýšlet motiv tak, aby místa co nejlépe zakryli.

2. Aktivní přístup k zadanému úkolu

Již od první hodiny, kdy jsme vyrazili na přírodovědnou procházku, kde si žáci nasbírali kameny různých tvarů a velikostí, přistupovali k práci aktivně a s nadšením.

3. Znalost rizik plynoucích z používání internetových stránek

Bezpečnostní rizika jsme s žáky již několikrát probírali během hodin informatiky. Znovu jsme ji připomněli před zahájením daného úkolu. Aby došlo k ověření, zda si žáci vše pamatují, byly pro ně připravené otázky na téma bezpečnost internetu. Všichni žáci odpovídali bezchybně.

4. Celkové hodnocení

Všichni žáci splnili zadání. Všem se kamínky povedli. Nižší bodové hodnocení bylo dáno z důvodu opakujících se nápadů, kdy se někteří snažili kopírovat práci druhých. Důležité bylo i to, zda kamínky obsahují vše, co je třeba za účelem tzv. „putovních kamínků“. Zde všichni žáci svůj úkol splnili. Všech 14 žáků tak mělo kompletní kamínky připravené do hry.

Soubor otázek k sebehodnocení:

1. Stihl jsem vyrobit vlastní kamínek.
2. Uvědomuji si možná rizika plynoucí z používání internetových stránek.
3. Tato činnost se mi líbila.

Závěr

Na základě vyhodnocení hodnotících kritérií, byly výukové cíle splněny. Ačkoliv 2 žáci na začátku měli problémy s pracovním postupem, nakonec i oni pochopili důležitost správné techniky provedení. Díky této činnosti se děti chopily i dalšího úkolu, kdy si přichystaly sešit na poznámky a požádaly o mapu České republiky. Dozvěděly se také důležité informace o kyberšikaně, uvědomily si možná rizika spojená s internetem. Aktivita by se dala rozšířit o další činnost – děti si nejen značí místa v mapě, kde se nachází jejich kamínek, navíc mohou zjistit i pár zajímavých informací o daném městě či obci a vyzkoušet si připravit referát do hodiny českého jazyka či zeměpisné části předmětu Člověk a jeho svět.

17. LETADLA Z KOLÍČKŮ NA PRÁDLO

Každoročně v červnu se v našem nedalekém okresním městě pořádá letecký den. Žáci naší školy jej navštěvují pravidelně se svými rodiči. S dětmi si povídáme o tom, jaká letadla tam mohou vidět a o jejich touze po vyhlídkovém letu nad rodnou krajinou. Následující hodina pracovních činností tak bude přizpůsobena tomuto tématu a uskuteční se u pracovních stolů na školní zahradě.

Klíčové kompetence:

- *kompetence komunikativní* – v rámci celé třídy probíhá diskuze o leteckém dni, o létání, děti vyslovují své přání ohledně cestování letadlem
- *kompetence sociální* – žák se aktivně zapojuje do otevřené diskuze,
- *kompetence pracovní* – žáci dodržují bezpečnostní a hygienické pokyny, které obdrželi před začátkem hodiny (práce s nožem, brusným papírem, lakem ve spreji).

Didaktický cíl: rozvoj představivosti, dodržování bezpečnostních a hygienických pravidel, zhotovení vlastního výrobku

Mezipředmětové vztahy: člověk a jeho svět – dopravní prostředky, 1. světová válka (letectvo), profese, výtvarná výchova – malování letadel, český jazyk – slohový útvar vyprávění

Pomůcky: dřevěný kolíček na prádlo, dřívka od nanuků, temperové barvy, bezbarvý lak ve spreji, tavná pistole, štetce různých velikostí, miska na barvy, voda, houbička a papírové utěrky, ozubený nůž, podložka na řezání, jemný brusný papír, bambulky na vrtuli (nejsou nutné).

Hodnotící kritérium: dodržování zásad bezpečnosti a hygieny, pochopení pracovního postupu, celkový vzhled letadla, komunikace s ostatními spolužáky

Popis aktivity:

V úvodu hodiny jsou žáci seznámeni s cílem hodiny. Sami musí na základě indicií odhalit, co bude dnešním úkolem. Před žáky byly vyrovnány veškeré pomůcky, které budou ke své práci potřebovat. Žáci získali malou nápovědu ohledně dopravních prostředků, což byla první indicie. Pokud žáci stále nevědí, můžeme přidat další indicii

(v tomto případě o nadcházejících událostech v našem okolí – letecký den). Teď již několik žáků zareagovalo, pro ostatní byla přidána malá říkanka:

Letí, letí letadlo,

pozor, aby nespadlo.

Vyletělo mezi mráčky,

pozdravilo všechny ptáčky.

(Jana N. 2015, promaminky.cz)

Nakonec pochopili úplně všichni. Připravíme veškeré pomůcky k výrobě letadla – jelikož budeme pracovat venku, musíme myslet na dostatek vody a papírových ubrousků na mytí, na druhou stranu zasychání barev tím urychlíme. Žákům ukážeme hotové letadlo a řekneme jednoduchý postup. Každý žák pro výrobu jednoho letadla obdrží 1 kolíček, 3 dřívka od nanuků a kdo bude chtít, může dostat bambulku na vrtuli (není však vůbec potřeba).

Postupujeme tak, že si žáci nejprve rozpůlí 1 dřívko od nanuku a pak si dle vlastní představivosti vybarví kolíček a všechna dřívka. Dřívko mohou zkusit v polovině sami zlomit nebo použít ozubený nůž s podložkou a dřívko přeříznout. V obou případech bude třeba dřívko malinko zabrousit jemným brusným papírem. Jakmile máme vybarveno, necháme dřívka zaschnout a mezitím si vyčistíme pracovní plochu a uklidíme vše nepotřebné. Pomocí tavné pistole slepíme jednotlivé díly k trupu letadla (kolíček) a následně přelakujeme bezbarvým lakem ve spreji.

Hotová letadla odložíme na připravený tác a uklízíme venkovní prostranství. Na závěr hodiny nám každý představí své vlastní letadlo.

Reflexe

Hodina se nám i díky hezkému počasí vydařila. Žáci byli dle závěrečného sebehodnocení nadšení. Každé letadlo bylo originální. Některá letadla měla vrtulku z připravené bambulky, někdo k vrtuli využil dřívka od nanuku. Každé letadlo bylo i jinak zbarvené.

Když žáci dostali na výběr, jak naložit s 1 dřívkem, které bylo třeba zlomit napůl, pouze 2 žáci se odhodlali, že si vyzkouší dřívko zlomit. Ostatní použili připravený nůž a podložku.

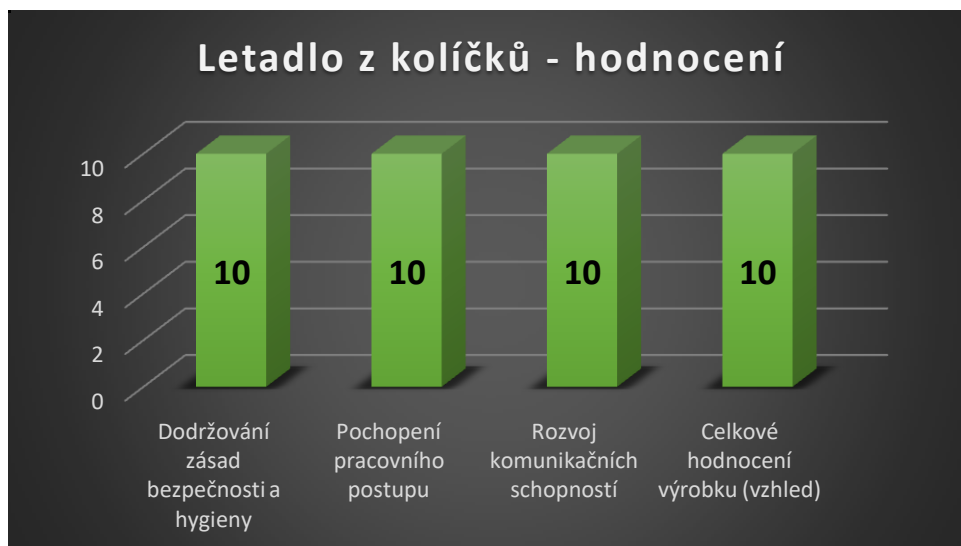
Obrázek 10 Letadlo z kolíčků (vlastní fotografie)

Hodnocení hodiny

Při této činnosti bylo hodnocení zaměřeno na dodržování zásad bezpečnosti a hygieny, pochopení pracovního postupu, a na celkové hodnocení výrobků (vzhled). Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

<u>Letadlo z kolíčků</u> <u>na prádlo -</u> <u>hodnocení</u>	Dodržování zásad bezpečnosti a hygieny	Pochopení pracovního postupu	Rozvoj komunikačních schopností	Celkové hodnocení výrobku (vzhled)
Počet bodů	10	10	10	10
Počet bodů celkem	40 (100 %)			

Tabulka 11 Letadlo z kolíčků – hodnocení

Graf 11 Letadlo z kolíčků – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků: 12, ročník 5.

Vyhodnocení

1. Dodržování zásad bezpečnosti a hygieny

Pravidlo bezpečnosti a hygieny je žákům neustále připomínáno. I tentokráte se vše obešlo bez újmy. Žáci při práci s nožem a se spreji byli velice ukáznění, řekla bych, že jsou sami na sebe velice opatrní.

2. Pochopení pracovního postupu

Pracovní postup byl velice jednoduchý. Po celou dobu měli žáci k dispozici model letadla. Navíc byl žákům poskytnut i jednoduchý slovní návod. Žáci z pomůcek a modelu sami přišli na to, jak letadlo sestavit. Problém nastal pouze při lámání či řezání dřívka, kdy se 2 žákům z 12 vyštípl kus dřívka. Pracovní postup však byl dodržen.

3. Rozvoj komunikačních schopností

Žáci se aktivně zapojili do hromadné diskuze o letectví. Své komunikační schopnosti rozvíjeli i během výroby a závěrečného hodnocení vlastního letadla.

4. Celkové hodnocení výrobku

Všech 12 žáků vyrobilo originální letadlo, všichni si tak domů odnesli originální výrobek.

Soubor otázek k sebehodnocení:

1. Dokázal jsem pracovat na základě pracovní postupu.
2. Uvědomil jsem si možná rizika spojená s použitím ostrých nástrojů a barev.
3. Vyrobil jsem vlastní letadlo.
4. Každý všem ostatním představí a okomentuje vlastní letadlo.

Závěr

Žáci byli nadšení z tohoto nápadu. Nejen, že se nám blížil letecký den, ale navíc jsme probírali i 1. světovou válku, kde byla zmínka o letcích. Činnost se líbila jak chlapcům, tak i dívkám. Didaktické cíle byly při této hodině splněny. Každý žák si dokázal vyrobit vlastní letadlo, které si doma mohl díky kolíčku kamkoliv připevnit. Všichni tak zvládli svou činnost, čímž potvrdili i pochopení zadání.

PODZIM

„Snad žádné roční období se nemůže pochlubit tak rozmanitou paletou teplých barev jako právě podzim. I když je předzvěstí zimy, má své osobité kouzlo, které rok, co rok obdivujeme. Podzim je ročním obdobím, které je pro fotografy a malíře stále častým a věčným zdrojem inspirací, a nejen pro ně.“ (Kociánová, Benediktová 1996, s. 9)

Podzim je tak ideálním obdobím pro tvoření s dětmi v rámci výtvarné či pracovní výchovy.

18. PODZIMNÍ RŮŽE

„Podzim byl vždy mým oblíbeným ročním obdobím. Čas, kdy všechno propuká v poslední krásu, jako by si příroda celý rok šetřila čas na velké finále.“ (Lauren DeStefano, *Wither*⁴)

Barevné listí na stromech patří k podzimu stejně jako rozkvetlé stromy k jaru. Podzimní období, které hýří barvami je ideální na venkovní aktivity s dětmi.

Další podzimní aktivitou je výroba růže z barevných listů. Děti rády sbírají barevné listí, vzájemně si porovnávají barvy na nalezených listech a snaží se objevit ten nejhezčí.

Klíčové kompetence:

- *kompetence pracovní* – žáci si zde procvičí jemnou motoriku během vázání uzlů na provázku a skládání listů do ruliček, dále se naučí zacházení s lakem ve spreji, naučí se tak bezpečnosti při práci s těmito látkami,
- *kompetence sociální a personální* – žáci se při práci vzájemně podporují a pomáhají si, snaží se o dosažení kvalitního výsledku,
- *kompetence k učení* – žáci si během činnosti osvojují základní pracovní dovednosti, učí se používat vhodné pomůcky, které použijí i v běžném životě.

Didaktický cíl: žák rozvíjí svou představivost, umí sám vytvořit podzimní dekoraci, naučí se bezpečnostním pravidlům při používání laků, zná listnaté stromy, umí požádat o radu a pomoc

⁴ Lauren DeStefano – současná americká spisovatelka

Mezipředmětové vztahy: český jazyk – recitace, člověk a jeho svět – listnaté stromy

Pomůcky: vlhké, nepoškozené barevné listy, provázek nebo bavlnka, bezbarvý lak ve spreji nebo lak na vlasy, nůžky

Hodnotící kritéria: spolupráce ve skupině a vzájemná komunikace, dodržování bezpečnostních pokynů, znalost listnatých stromů, pestrost růže – použití barevných listů

Popis aktivity:

Na začátku dětem ukážeme kytici růží, kterou jsme vyrobili z listů a kterou si také samy vyrobí a předají pro potěšení svým maminkám či babičkám. Společně si pak povídáme o kráse podzimu a hodinu s dětmi začneme krátkou básničkou:

Stromy

Létá listí mezi stromy,

poletuje mezi domy.

Stromy spolu závodí,

kdo je nejdál odhodí.

Tenké, tlusté, kulaté,

cesty jsou už zaváté.

(Stromy 2014, predskolaci.cz)

Ještě předtím, než děti začnou sbírat listy, jim vysvětlíme, že musí sbírat vlhké listy (se suchým listím se nedá pracovat – lámalo by se). Můžeme jim i poradit, že listové růže mohou být různobarevné, nebo je mohou sladit do jednoho odstínu – záleží jen na jejich představivosti.

Vezmeme první lístek, který přehneme napůl a začneme stáčet do ruličky. Stočenou ruličku pevně stiskneme a podložíme další přehnutý list a znovu stáčíme. Takto postupujeme i s dalšími listy. Vykukující cípaté listy ohýbáme dolů ke svázání. Jakmile je květ dostatečně veliký, svážeme jej bavlnkou nebo provázkem. Děti se musí snažit provázek co nejvíce utahovat.

Takto si vyrobí několik růží, které naaranžují do kytice. Hotové pak přestříkáme lakem ve spreji nebo můžeme použít i lak na vlasy. Tak docílíme toho, že kytice déle vydrží a zachová si svou barvu.

Reflexe

Pro tuto hodinu jsme využili krásného slunného podzimního počasí. Nemuseli jsme chodit nikam daleko jelikož je naše zahrada lemovaná stromy, a tak jsme veškerý materiál nasbírali na naší zahradě.

Samovolně si děti utvořily skupinky, ve kterých pracovaly, například skupinka tří děvčat se domluvila, že budou sbírat listy žlutých odstínů. Jiní se snažili nalézt škálu barev a někdo pracoval úplně samostatně – sbíral velké listy bez ohledu na barevnost.

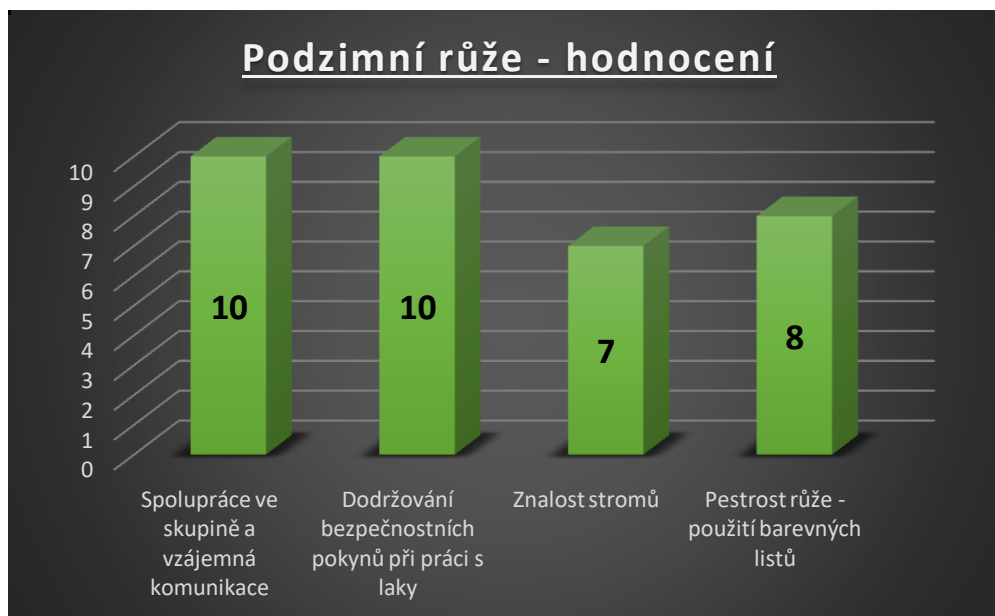
Některým dětem jsem musela pomoci s vázáním provázku. Každý si udělal zhruba tři růže (někteří stihli i více), ze kterých uvázal krásnou kytici.

Hodnocení hodiny

Při této činnosti bylo hodnocení zaměřeno na spolupráci žáků ve skupině a jejich vzájemnou komunikaci, dodržování bezpečnostních pokynů při práci s laky, znalost listnatých stromů, z jejichž listů se růže skládala a pestrost růže – použití barevných listů. Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

Podzimní růže - hodnocení	Spolupráce ve skupině a vzájemná komunikace	Dodržování bezpečnostních pokynů při práci s laky	Znalost stromů	Pestrost růže - použití barevných listů
Počet bodů	10	10	7	8
Počet bodů celkem	35 (88 %)			

Tabulka 12 Podzimní růže – hodnocení

Graf 12 Podzimní růže – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků: 14, ročník 5.

Vyhodnocení

1. Spolupráce ve skupině a vzájemná komunikace

Ačkoliv se původně jednalo o samostatnou činnost, děti se mezi sebou dohodly na vytvoření skupin. V rámci skupiny si určily místo vhodné pro sběr listů. Některá skupina se dohodla na sběru listů různých barev, někteří sbíraly pouze listy žlutých odstínů a jiná skupina se snažila o dvoubarevnou růži. Všichni žáci mezi sebou spolupracovali, vzájemně si pomáhali a komunikovali.

2. Dodržování bezpečnostních pokynů při práci s laky

Děti si již z předešlých hodin uvědomují možná rizika plynoucí ze špatného zacházení při práci s laky. Když jsme si znovu připomínali, jak nimi pracovat, žáci sami opakovali pravidla. Toto kritérium tak bylo splněno na sto procent.

3. Znalost listnatých stromů

Při stanovení tohoto kritéria jsem od žáků očekávala nejenom znalost stromů, ze kterých pochází listy, které použili při výrobě své růže, ale zároveň jsem měla připraveny listy stromů, ze kterých jsem vyrobila vlastní růži. Žáci tak museli přiřazovat názvy stromů

k listům (příprava pracovního listu). 2 žáci ze 14 se zmýlili ve dvou případech a 3 žáci chybovali pouze jednou. 9 žáků vypracovalo pracovní list bezchybně.

4. Celkový vzhled růže

Většina výtvorů skutečně připomínala růži, líbila se mi i barevnost některých růží. Některým žákům, kterým jsem na začátku pomáhala s vázáním, pár „okvětních“ lístků neudrželo tvar, proto se i ve výsledku celá práce trochu odlišovala od ostatních. Nicméně i jejich kytice byla nakonec zajímavá.

Soubor otázek k sebehodnocení:

1. Dokázal jsem vyrobit růži z listů.
2. Znam listnaté stromy, ze kterých jsem použil listy na výrobu růže.
3. Znalost listnatých stromů – zde je pro žáky připraven opět malý test, kdy přiřazují listy k názvům stromů.

Závěr

Na základě tabulky hodnotících kritérií, byla tato aktivita vydařená. U méně zručných žáků se musí počítat s občasnou pomocí, zejména v oblasti vázání, utahování a rolování listů. Žáci si mimo jiné ověřili či doplnili znalosti listnatých stromů. Hodina byla propojena s přírodovědnou částí předmětu Člověk a jeho svět. Listí bylo následně využito i při hodinách výtvarné výchovy. Došlo tak nejen k naplnění výukových cílů, které byly splněny, ale opět se činnost podařilo propojit do ostatních předmětů.

19. ŠÍPKOVÝ ZÁVĚS – DEKORACE NA VÝZDOBU ŠKOLY

Hlavní myšlenkou tohoto námětu byla výroba dekorace z podzimních plodů, která bude výzdobou chodeb naší školy. Podzimní čas nám nabízí mnoho vhodného materiálu pro výrobu krásných věnců. V našem okolí se nachází šípkové keře, kaštany i žaludy. Šípky sice seschnou, ale jejich nádherná barva stále zůstává, Z tohoto důvodu budou v naší výzdobě převládat právě šípky.

Klíčové kompetence:

- *kompetence komunikativní* – žáci naslouchají a aktivně se zapojují do diskuze o podzimních plodech, které můžeme využít nejen v rámci pracovních činností, sami přispívají vhodnými náměty do dalších hodin a diskutují i o tom, jak sami se svou rodinou využívají darů podzimu,
- *kompetence sociální a personální* – žáci spolupracují mezi sebou, vhodně si rozdělí úkoly, ve kterých se i střídají – navlékání, propichování, rozhodování o vhodnosti střídání přírodnin,
- *kompetence občanské* – žák se dozvídá informace, jak se starat o životní prostředí, jak chránit a pomáhat přírodě,
- *kompetence pracovní* – žáci se naučí bezpečnému zacházení při používání ostrého nástroje – šídla, tak aby chránili zdraví své i svých spolužáků, zdokonalují se v jemné i hrubé motorice.

Didaktický cíl: žáci pracují dle jednoduchého návodu a ukázky, umí vyrobit jednoduchou ozdobu z přírodního materiálu, volí vhodné pracovní náčiní vzhledem k použitému materiálu a dodržují zásady hygieny a bezpečnosti práce.

Mezipředmětové vztahy: český jazyk – básně o podzimu, matematika – měření drátku, počítání přírodnin, člověk a jeho svět – stromy a keře, roční období

Pomůcky: Čerstvé šípky, kaštany nebo žaludy, vázací drát, kleště, bodec nebo silná jehla, mašle, pytlík

Kritéria hodnocení: schopnost práce dle pracovního postupu, dodržování bezpečnostních pokynů při práci s ostrými nástroji, spolupráce a pomoc druhým, rozvoj motoriky, znalost podzimních plodů a jejich využití, celkové hodnocení jednotlivých výrobků

Popis aktivity

S dětmi si povídáme o kráse podzimu. Na podzim také mimo jiné dozrávají výtečné a zdraví prospěšné plody, s jedním z nich dnes budeme tvořit zajímavou dekoraci. Následně je dětem položena hádanka k odhalení tajemného plodu se kterým budeme pracovat. Předáme dětem následující indicie: *rudé plody rostoucí na keřích podél cest, silnic a na pokrajích lesů, kde je dostatek sluníčka. Patří k nejužitečnějším plodům podzimu, jsou výborné pro posílení imunity, obsahují vitamin C a můžeme z nich vyrobit výborný zdravý čaj, sirup či marmeládu.....* V tuto chvíli již i děti odhalily cíl naší cesty – stráž nad školou, kde rostou výtečné plody šípku.

Cestou za sběrem šípků si povídáme i o benefitech pro zdraví, které nám tato rostlina poskytuje. Některé děti znají šípek pouze jako plody, které se suší a následně se z nich vyrábí čaj, který podporuje naši imunitu. Proto jim můžeme povědět i o jiných účincích těchto plodů. Například, že pomáhají při prevenci proti onemocnění srdce a napomáhají správnému trávení. Aby cesta za šípky byla veselejší, můžeme si s nimi zkusit i následující básničku:

Nejlepší lék na rýmu?

Šípky – plody podzimu,

to ví všechny babičky.

Když šípkové růžičky

v horkém létě odkvetou,

pak z nich plody – šípky jsou.

(Katka 2016, promaminky.cz)

Jakmile dorazíme k šípkovým keřům, dostane každý za úkol natrhat zhruba 45 kusů šípků, z nichž uděláme korálky, k tomu můžeme cestou nasbírat i pár kaštanů a žaludů. Pomocí bodce či jehly uděláme do každého šípku, kaštanu nebo žaludu díрку – vzniknou nám tak přírodní korálky. (Zde musíme dětem znovu připomenou bezpečnost při práci, jelikož pracují s ostrými nástroji.) Nachystáme si zhruba 100–120 centimetrů vázacího drátu. Jeden konec drátu lehce zatočíme tak, aby nám korálky nevypadly. Pak navlékáme přírodniny jako klasické korálky na nitku – jeden po druhém, v kombinaci s kaštany nebo žaludy, korálky střídáme. Po posledním korálku vytvoříme na drátu háček. Jakmile máme všichni hotovo, můžeme se vrhnout

na výzdobu školních chodeb. Dekorace vydrží poměrně dlouho – šípky a ostatní plody si zachovávají stále stejnou barvu, šípky jen lehce sesychají.

Některý závěs může být pouze ze šípků, v kombinaci se závěsy od jiných žáků vytvoří krásnou dekoraci. Jinou možností je výroba šípkového náhrdelníku, který ocení zejména malé slečny. Zde bychom využili rovněž silné bavlnky a jehly.

Reflexe

V úvodu hodiny děti dostaly hádanku, při které měly za úkol odhalit plod, který použijeme pro náš tajemný výrobek. S odhalením první části indicie, bylo vidět, že někteří chtějí již odpovědět. Máme však naučeno, že děti, co vše rychle odhalí na mě lehce pokynou a dáme čas i těm ostatním. Po vyřčení zbývajících indicií však odpověď věděly již úplně všechny děti, až na jednu holčičku, která stále bojuje s jazykovou bariérou.

Následně jsme se vydali na cestu, která je kousek od školy a je obklopena šípkovými keři. Během cesty probíhala diskuze na téma „Zdraví obsažené v plodu šípku“ a snažili jsem se opakovat básničku.

Každý žák si natrhal potřebný počet do svého pytlíčku, kam jsme následně přidali i další nalezené plody (kaštiny, žaludy) a pak jsme se vrátili na školní zahradu, kde jsme ze šípků tvořili korálky. Stačila malá ukázka postupu a děti vše pochopily.

Někteří potřebovali mou pomoc se zatočením drátku, aby korálky při navlékání nevypadávaly.

Závěsy byly nádherné. Cestou do školy děti přemýšlely, kam všude naše práce umístíme. Chtěly, aby jejich dílo viděli i rodiče, kteří je ve škole vyzvedávají.

Původní záměr však byl s dětmi vyrobit jablíčka za pomoci drátku a šípků. Když jsem aktivitu zkoušela se svými dětmi, zjistila jsem, že se jim moc nedaří formovat drátek tak, aby udržel požadovaný tvar, proto jsem nakonec od záměru odstoupila a zvolila jsem pro děti jednodušší formu.

Hodnocení hodiny

Při této činnosti bylo hodnocení zaměřeno na schopnost práce dle pracovního postupu, dodržování bezpečnostních pokynů při práci s ostrými nástroji, spolupráci a pomoc druhým, rozvoj motoriky, znalost podzimních plodů včetně jejich využití

a celkové hodnocení hotových výrobků. Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

<u>Šípkový závěs - hodnocení</u>	Schopnost práce dle pracovního postupu	Dodržování bezpečnostních pokynů při práci s ostrými nástroji	Spolupráce a pomoc druhým	Znalost podzimních plodů a jejich využití	Celkové hodnocení hotových výrobků
Počet bodů	10	10	10	9	9
Počet bodů celkem	48 (96 %)				

Tabulka 13 Šípkový závěs – hodnocení

Graf 13 Šípkový závěs – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků: 13, ročník 4.

Vyhodnocení

1. Schopnost práce dle pracovního postupu

Toto kritérium splnilo všech 13 žáků bez problémů.

2. Dodržování bezpečnostních pokynů při práci s ostrými nástroji

Rizika práce s ostrými nástroji jsou žákům neustále připomínána. Žáci pracovali pod neustálým dohledem – riziko zranění bodcem. Všichni však postupovali velmi opatrně a plně se soustředili na propichování jednotlivých plodů.

3. Spolupráce a pomoc druhým

Žáci v této třídě spolu hezky vychází. V každém vyučovacím předmětu je vidět jejich ochota pomoci druhým. Projevilo se to i v této hodině. Pokud se některý ze žáků potýkal s problémy při tvorbě korálků, ostatní se mu snažili ukázat, jak to sami dělají a již raději zůstali v jeho blízkosti pro případnou pomoc.

4. Znalost podzimních plodů a jejich využití

Podzimní plody jsme již společně několikrát opakovali – zde tedy nebyl žádný problém. Společnou diskuzí jsem se pak znovu zaobírali jejich využitím. Zopakovali jsme si tak to nejdůležitější, s čím se budeme setkávat v osobním životě. Pouze 1 žákyně ze 13 se společné diskuze nezúčastňovala z důvodu jazykové bariéry, zato nám všem naslouchala a sama se znovu doptávala.

5. Celkové hodnocení hotových výrobků

Každý závěs byl velmi povedený, jakmile jsme je zavěsili k sobě dohromady, vznikla nám nádherná podzimní výzdoba, která zdobila vstupní chodbu do prvního patra základní školy. Odměnou žákům za jejich práci byla pochvala od spolužáků z jiných ročníků, kteří jejich výzdobu vychvalovali. Jediným mínusem bylo, že jsme vyrobili pouze malé množství.

Soubor otázek k sebehodnocení:

1. Umím pojmenovat různé podzimní plody (obrázkový kvíz).
2. Dnes jsem se dozvěděl, že (žáci napíši, co nového se dnes dozvěděli).
3. Jak bych ohodnotil svou práci (slovní vyjádření).

Závěr

Žáci při práci respektovali pravidla bezpečného chování, dokázali pracovat dle stanovené pracovního postupu. Výukové cíle tak byly splněny. Práci doporučuji pro

žáky 4. ročníku a výše. Kvůli samosběru plodů je nutné počítat s dvouhodinovou dotací – tedy spojení hodiny například s přírodovědnou procházkou.

20. PROJEKTOVÝ DEN – DARY PODZIMU

Každoročně zařazujeme do hodin pracovních činností projektové dny, napříč celou školou. Na projektovém dni se podílejí žáci prvních až pátých ročníků. Loňským tématem byly dary podzimu. Tedy, co všechno sklízíme na podzim, včetně zužitkování daných plodin.

Klíčové kompetence:

- *Kompetence pracovní* – žáci zde pracují s různými nástroji – například nože, nůžky, bodec – naučí se bezpečnému zacházení s těmito nástroji tak, aby neohrozili zdraví své, ani zdraví svých spolužáků, v případě výroby výrobků určených ke konzumaci dbají na zvýšenou hygienu,
- *kompetence občanské* – adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky,
- *kompetence sociální a personální* – žáci se při práci vzájemně podporují a pomáhají si, snaží se o dosažení kvalitního výsledku,
- *kompetence digitální* – žák ke své práci využívá internet (tvorba výukových karet), při vyhledávání na internetu si jsou žáci vědomi bezpečnostních rizik.

Didaktický cíl: žáci se učí vzájemné spolupráci a toleranci, dodržování zásad hygieny a bezpečnosti práce, žáci se zajímavým způsobem dozví a utřídí si již získané informace o podzimních plodinách, umí používat pracovní náčiní a pomůcky a bezpečně s nimi zachází, dokáže prezentovat výsledky své práce před ostatními

Mezipředmětové vztahy: informatika – vyhledávání informací, matematika – jednotky hmotnosti při práci s recepty, člověk a jeho svět – roční období

Pomůcky: různé druhy ovoce a zeleniny, které sklízíme na podzim, mísy, tácky, krájecí prkénko, nůž, špejle, kaštany, žaludy

Popis aktivity:

Cílem tohoto projektu je představit dětem podzimní plodiny, jejich význam a užitečnost. Do projektu je vhodné zapojit více tříd, kdy každá třída bude pracovat na přiděleném úkolu a ve stanovený čas či den jej představí ostatním třídám – jedná se tedy o skupinovou činnost.

Učitelé vyberou plodiny, které budou chtít v rámci projektu představit ostatním a dále s nimi i pracovat. Napíší jejich názvy na lístečky, ze kterých si pak zástupci jednotlivých tříd vylosují 3 plodiny a vzájemně se dohodnou, jakým způsobem bude plodina představena.

Ke každé plodině musí žáci říci krátkou, důležitou informaci a samotnou plodinu všem ukázat. Poté například někteří v rámci pracovních činností vyrobí salát, pomazánku, razítka z jablíček či brambor, upečou zákusek z podzimních plodin nebo jen ozdobně nakrájí a všem ostatním zařídí malou ochutnávku. Děti mnohdy ochutnají i věci, které nikdy předtím nejedly. Některé třídy se do projektu zapojily vyráběním zvířátek z kaštanů, žaludů nebo ovoce.

Důležité je, abychom i rodiče seznámili s připravovaným projektem a zjistili případné alergie na potraviny.

Reflexe

Do projektu se zapojuje celá škola v rámci předmětů českého jazyka, informatiky, přírodovědy, výtvarné výchovy a pracovních činností. Letos jsme do projektu zařadili i prvňáčky, kteří vyrobili jednoduchá razítka z brambor, pomocí nichž si pak tvořili otisky na bílé bavlněné pytlíky, které měli určené na svačinu.

Všichni žáci byli aktivně zapojeni do práce a dali si záležet s přípravou svého vlastního projektu. Pracovali opravdu jako tým. Každý svým přístupem obohatil tento projekt o něco jiného.

Vždy se však snažíme, abychom zaujali právě ty nejmenší – tzn. žáky první třídy, kteří tu s námi jsou teprve krátce.

Obrázek 11 Plody podzimu – projekt (vlastní fotografie)

Obrázek 12 Zvířátka z kaštanů – projekt (vlastní tvorba)

Obrázek 13 Zvířátka z ovoce – projekt (vlastní fotografie)

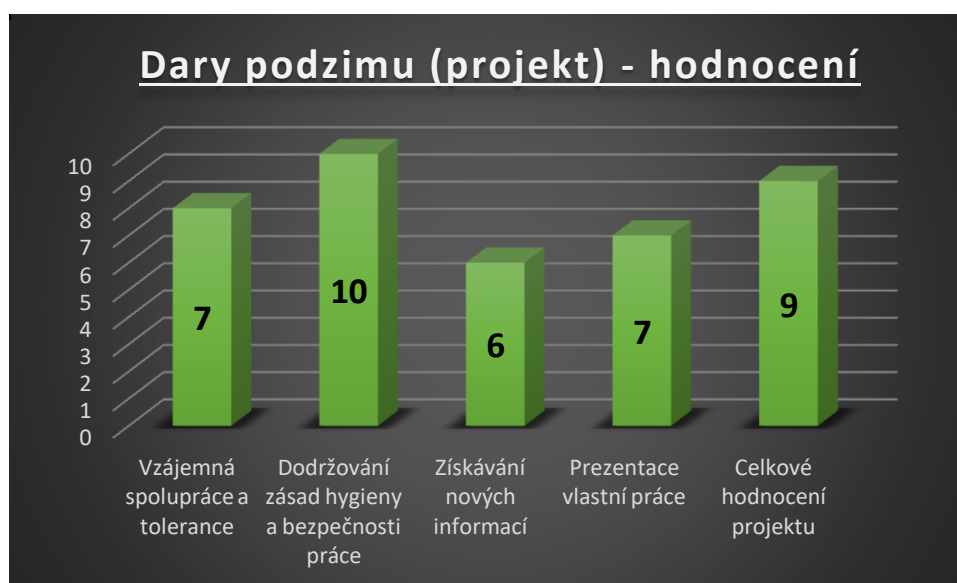
Hodnocení hodiny

Tato aktivita byla hodnocena jako celek napříč všemi žáky naší školy. Aktivity byly uzpůsobené tak, aby se do nich zapojila celá škola, včetně těch nejmladších. Hodnocení bylo zaměřeno na schopnost vzájemné spolupráce a tolerance, dodržování zásad hygieny a bezpečnosti práce, získávání nových informací, prezentaci vlastní práce

a celkové hodnocení projektu napříč všemi třídami. Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

Dary podzimu (projektový den) - hodnocení	Vzájemná spolupráce a tolerance	Dodržování zásad hygieny a bezpečnosti práce	Získávání nových informací	Prezentace vlastní práce	Celkové hodnocení projektu
Počet bodů	7	10	6	7	9
Počet bodů celkem	39 (78 %)				

Tabulka 14 Dary podzimu – hodnocení

Graf 14 Dary podzimu – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků: 77, ročník: 1. – 5.

Vyhodnocení

1. Vzájemná spolupráce a tolerance

Celý projekt byl založen na spolupráci a toleranci. Žáci se mezi sebou museli dohodnout, co budou z přidělené plodiny vyrábět, či jakým způsobem nám tuto plodinu představí. Společně vymýšleli různé náměty, každý měl možnost říci svůj vlastní nápad. Žáci si rozdělili své role, každý něčím přispěl a každý se aktivně zapojil do společné tvorby. Nižší bodové ohodnocení je pouze z důvodu, že do projektu byli zapojeni i žáci prvních tříd, kteří se teprve učí spolupráci a vzájemné toleranci. S pomocí však zvládli i oni svou roli v tomto projektu.

2. Dodržování zásad hygieny a bezpečnosti práce

Každá skupina žáků byla svým učitelem řádně poučena o zásadách hygieny a bezpečnosti při práci s noži a jinými ostrými nástroji. Všichni včetně prvňáčků ke své práci přistupovali zodpovědně a s velkou opatrností.

3. Získání nových informací

Většina žáků během projektu získala nové informace o podzimních plodinách, o způsobu jejich využití, pěstování a o jejich důležitosti. Ověření nabytí nových informací probíhalo v rámci diskuzního kroužku s jednotlivými skupinami, kdy žákům byly pokládány kontrolní otázky vztahující se k danému projektu. Předpokladem bylo, že většina žáků první a druhé třídy, nebude schopna pojmout zcela všechny informace, což se potvrdilo. Přesto i oni dokázali odpovídat na základní kontrolní otázky, občas s malou nápovědou.

4. Presentace vlastní práce

Účelem zhodnocení tohoto kritéria bylo ověření, jak se žáci umí vyjadřovat, zda pochopili smysl daného úkolu, zda vědí, o čem mluví a zda se nebojí vystupovat na veřejnosti. Presentace probíhala vždy v malých skupinkách, takže žáci měli vedle sebe vždy nějakou oporu. Každý se snažil mluvit k tématu, pouze u některých bylo vidět ostych a ve skupině se tak presentace zhostili ti ostatní. V první třídě měla na starosti presentaci paní učitelka, žáci pouze chodili po místnosti a během presentace ukazovali své výrobky z brambor.

5. Celkové hodnocení projektu

Účelem projektu bylo nejen představení podzimních plodin a seznámení se s jejich využitím a důležitostmi, ale také měl vést ke stmelení všech žáků malé venkovské školy. Díky spolupráci a podpoře starších žáků s mladšími, zapojení všech učitelů a některých rodičů, musím tento projekt označit za velmi zdařilý. Závěrem jsem si všichni poděkovali vzájemným potleskem.

Závěr

Vyhodnocení projektu se účastnili všichni učitelé a do hodnocení byly zapojeny všechny třídy, včetně těch nejmladších žáků. Všichni žáci pochopili své role a plně se věnovali zadanému úkolu. Žáci si odnesli nové poznatky o plodinách, které se pěstují

v naší republice. Poznali, co vše se z nich může vyrobit, dozvěděli se také informace týkající se přínosu některých plodin na naše zdraví, naučili se pracovat s různými náčiním a dokázali sami zpracovat podzimní plodiny. Výukové cíle byly splněny. Projekt se účastnilo 77 žáků za asistence 5 učitelů a 2 asistentů. Projekt byl náročný na přípravu, ale díky ochotné pomoci některých rodičů, kteří se sami zajímali o zapojení do daného projektu, se vše vydařilo.

21. PEČENÍ PIZZY (PROJEKTOVÁ VÝUKA)

Důvod zvoleného námětu: zdánlivě jednoduché, možná obyčejný námět, ale pokud jej uskutečníme v rámci projektové výuky, kdy využijeme a upevníme znalosti matematiky (převody jednotek hmotnosti, objemu a času, sčítání, odčítání, násobení, dělení, zlomky), finanční gramotnosti (sestavení rozpočtu a nakupování) a oblasti člověk a jeho svět, pak dává tento námět smysl. Žákům je tak umožněno smysluplné propojení se všemi předměty, kdy sami využijí získané vědomosti v praxi. Samostatné nakupování a pečení pizzy bylo pro děti velmi motivující.

Klíčové kompetence:

- *k učení – operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí (při této činnosti se žák naučí připravit výborný pokrm, umí vypočítat náklady spojené s nákupem potřebných surovin, naučí se pracovat s váhou a upevní si své poznatky z matematiky – převody jednotek, sčítání, zlomky),*
- *komunikativní – formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu, využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi (žáci se aktivně zapojují do společné diskuze o výrobě pizzy a surovinách, které by měly být součástí receptu, sami uvažují nad postupem výroby a o své názory se dělí s ostatními),*
- *pracovní – používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, zvládá základní pracovní dovednosti, operace a postupy při jednoduchých pracovních činnostech, respektuje pravidla práce v týmu a svými pracovními činnostmi ovlivňuje kvalitu společné práce, přijímá posouzení výsledků své práce, dodržuje zásady bezpečnosti, ochrany zdraví, hygieny práce a ochrany životního prostředí při pracovních činnostech podle naučených stereotypů (žáci umí bezpečně používat nástroje potřebné při přípravě pizzy, dodržují hygienická pravidla a udržují pořádek na pracovišti),*
- *sociální a personální – účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi*

přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, navazuje a udržuje vztahy s vrstevníky, respektuje druhé lidi – žáci vzájemně spolupracují, vzájemně se podporují při výběru a nákupu surovin, vzájemně pomáhají jeden druhému. (RVP ZV 2023, s. 10-13)

Didaktický cíl projektu: Žáci aplikují znalosti z jiných předmětů – např. jednotky hmotnosti a jejich převody při pečení pizzy, zlomky (např. dělení pizzy na stejné části apod.). Sami dokáží sestavit rozpočet na daný projekt. Žáci sami umí upéct pizzu, spolupracují ve skupině a umí dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti, rozvíjí motorické dovednosti a komunikační schopnosti. Naučí se zásadám stolování a slušného chování.

Mezipředmětové vztahy: český jazyk – čtení pracovních listů a pracovních postupů, matematika – převody jednotek, zlomky, finanční gramotnost – sestavení rozpočtu daného receptu, člověk a jeho svět

Popis projektu: Žáci podle receptury připraví materiál pro výrobu pizzy, kterou následně upečou. Budou dodržovat hygienické a bezpečnostní předpisy, připraví rozpočet a nakoupí potřebné suroviny. Upečenou pizzu a připraví slavnostní stůl.

Časová náročnost: Projekt je rozdělen na 3 bloky, které lze volně spojovat. První 2 bloky jsou součástí přípravné fáze, poslední blok je věnován pracovním činnostem. Rozdělení bloků je tedy následující: 1. BLOK: Motivační rozhovor (vyluštění receptu), 2. BLOK: Příprava (rozpočet, nákup), 3. BLOK: Pečení, dělení hotové pizzy, stolování

Výstup: Slavnostně prostřená tabule a upečená pizza

Pomůcky: váhy, mísy, hodiny, pracovní listy, suroviny na výrobu pizzy, nože, talíře, ubrousky

Organizace: Realizace prvních dvou bloků by měla probíhat v učebnách s přístupem k internetu. Projekt je zahájen motivačním rozhovorem v komunikačním kruhu. Vyluštění receptu mohou žáci provádět v lavici po dvojicích. Přípravu rozpočtu pak v malých skupinkách, ve kterých následně nakupují suroviny, připravují a pečou.

Poslední blok a závěrečné stolování bude probíhat ve školní jídelně, jejíž součástí je malá kuchyňka, kde si žáci připraví potřebné suroviny a náčiní k výrobě pizzy.

Učitel dětem vysvětlí pravidla bezpečnosti při přípravě a pečení pizzy (zacházení s nožem, horká pečící trouba atd.). Všichni si společně připomenou postup, společně odváží potřebné množství surovin pro každou skupinu. Zopakujeme si potřebné jednotky a kontrolujeme, jak s nimi žáci umí pracovat (např. zda správně odváží 500 g mouky). Připomeneme i základní zlomky: polovina, čtvrtina, osmina (např. Půlka chleba, osmina másla ...). Následuje práce ve skupinkách – žáci si rozdělí jednotlivé úkoly (všichni pracují). Pečení v troubě zajistí sám učitel.

Učitel žákům připomene, že součástí vaření a pečení je i úklid. Žáci umyjí nádobí, uklidí pracovní plochu a v jídelně začnou chystat slavnostní tabuli. Připomeneme si i chování u stolu. Na dalším pracovním listě mají žáci možné způsoby rozdělení pizzy (čtvrtiny, pětiny, šestiny a osminy) – nejvhodnější způsob vybírají podle počtu žáků.

Reflexe

Žáci po celou dobu projektu pracovali ve skupinkách a vzájemně si pomáhali při odhalování tajemného receptu.

V prvním bloku se všichni snažili o co nejrychlejší odhalení receptu. Ve druhém bloku jsme si všichni museli připomenout, jak tvořit rozpočet (k čemu nám je dobrý). Žáci obdrželi letáky s potravinami, ve kterých se snažili vyhledat potřebné suroviny. Bylo nutné žáky upozornit na skutečnost, že ceny v letácích nejsou cenami za kus, nýbrž za 100 gramů – následovalo pár příkladů a pak již vše probíhalo bez problémů. Nějaké ceny dohledávali na internetu (i v tomto případě je dobré žákům vysvětlit, že ceny v obchodech se podstatně liší). Po stanovení rozpočtu následovala společná vycházka spojená s nákupem daných surovin. Děti byly nadšené, že mohou nakupovat samy, zároveň na nich byla vidět nedočkavost na následující den, kdy bylo připraveno pečení pizzy.

Díky svému propojení, byl projekt velkým přínosem, kdy žáci využili znalostí ze všech možných oblastí. Zábavnou formou tak žáci procvičili své znalosti matematiky – sčítání, násobení, převody jednotek, zlomky (propojení předmětu s reálným životem).

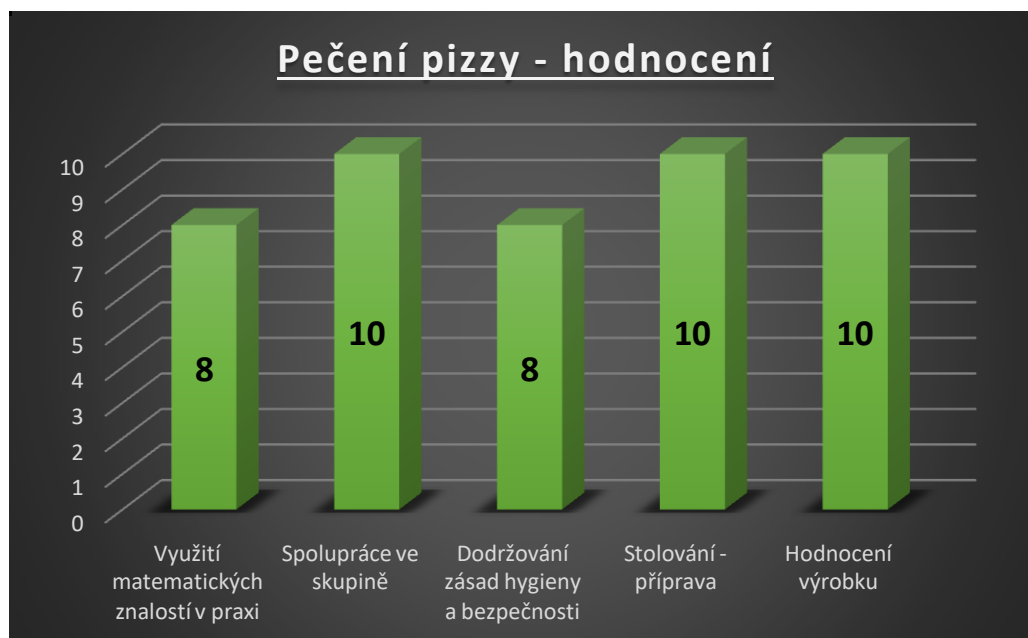
Poznámka: Tento projekt je možné zařadit do jakéhokoliv období. Důležité ale je, aby žáci již znali převody jednotek a měli pojem o finanční gramotnosti (rozpočet).

Hodnocení hodiny

Do hodnocení této aktivity byla zahrnuta pouze část, která patřila k pracovním činnostem – tedy samotné pečení pizzy a stolování. Hodnotící kritéria byla zaměřena na využití matematických znalostí v praxi, spolupráci ve skupině, dodržování zásad hygieny a bezpečnosti, stolování a konečné hodnocení celého výrobku. Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

<u>Pečení pizzy - hodnocení</u>	Využití matematických znalostí v praxi	Spolupráce ve skupině	Dodržování zásad hygieny a bezpečnosti	Stolování - příprava	Hodnocení výrobku
Počet bodů	8	10	8	10	10
Počet bodů celkem	46 (92 %)				

Tabulka 15 Pečení pizzy – hodnocení

Graf 15 Pečení pizzy – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků: 14, ročník 5.

Vyhodnocení

1. Využití matematických znalostí v praxi

Během této hodiny si žáci vyzkoušeli své znalosti z oblasti matematiky při vážení a sčítání finančních prostředků potřebných pro nákup surovin na výrobu pizzy. Ze začátku měli 3 žáci ze 14 problémy s rozlišením jednotek gram a dekagram. Stačila malá nápověda a sami si uvědomili, že navážené množství je velmi malé.

2. Spolupráce ve skupině

Všichni žáci spolupracovali na výrobě pizzy, přípravě a závěrečném úklidu. Rozdělili si mezi sebou jednotlivé role, u kterých se i pravidelně střídali. Každý si tak vyzkoušel důležitou část této aktivity.

3. Dodržování zásad hygieny a bezpečnosti

Před každou činností jsou žáci poučeni o dodržování hygienických a bezpečnostních pravidel. Žáci si uvědomili, že při přípravě jídla jsou nároky na hygienu mnohem vyšší než u jiných činností. Odpovídali na otázky možného nebezpečí při špatné hygieně. Přesto byli 2 žáci upozorněni na mytí rukou. Jednalo se o děvčata, jež si během práce s potravinami neustále upravovaly vlasy. Nebezpečí bylo také v podobě rozpálené trouby – zde je lepší, aby si učitel rozpálenou troubu ohlídal sám a dětem připomínal možná rizika.

4. Příprava na stolování

Příprava na stolování je posledním krokem této aktivity. Žáci se společně pustili do úklidu špinavého nádobí a do přípravy slavnostně prostřených stolů na společnou svačinu. Bylo vidět, že s touto přípravou pomáhají i doma. K přípravě stolů nebylo co vytknout.

5. Hodnocení výrobku

Hodnocení výrobku se uskutečnilo u prostřených stolů, kde jsme společně hlasovali, jak nám chutná. Každá skupina použila jiné suroviny i koření. Chuťově však obstály všechny.

Soubor otázek k sebehodnocení:

1. Hodina se mi líbila.
2. Dokázal jsem připravit pizzu.
3. S mou skupinou se mi pracovalo dobře.
4. Vím, jak se chovat ve společnosti.
5. Pizza mi chutnala.

Závěr

Jedním z cílů tohoto projektu bylo propojení získaných vědomostí s reálným životem. Žáci si vyzkoušeli znalosti matematiky v praxi. Pokud žáci chybovali, díky propojení s praxí si dokázali sami uvědomit chybu (například při vážení mouky, kdy jim byl jasný rozdíl mezi gramy a dekagramy již při samotném pohledu na množství připravené mouky). Naučili se připravit oběd či večeři a zopakovali si pravidla stolování. Výukové cíle tak byly splněny. V rámci takto sestaveného projektu je tato aktivita vhodná pro žáky 5. ročníku, kteří již absolvovali finanční gramotnost a mají znalosti z oblasti převodů jednotek a zlomků. Pokud by byla vedena zcela samostatně, je možné ji uskutečnit i s žáky nižších ročníků, kdy je na učiteli veškerá příprava zahrnující i nákup surovin.

ZIMA

Je nejchladnější období roku. Dny jsou krátké a brzy se stmívá. Rostliny přestávají růst a stromy jsou bez listů, ale když napadne první sníh, nastává čas zábavy pro děti – dny zimních radovánek, zimních sportů a tvoření ze sněhu.

Zima je také obdobím, kdy se uzavírá koloběh života v přírodě, všechny životní procesy kolem nás se zpomalují. Příroda se ukládá ke spánku, aby překonala nedostatek slunečního záření a načerpala sílu na jaro. Se zimou je také spojena řada zvyků a obyčejů – např. Dušičky (2.11.), sv. Barbora (4.12.), sv. Mikuláš (6.12.), svátky vánoční a adventní, svátek Tří králů a Hromnice. Všechny tyto svátky měly společný cíl – přání zdraví, zdaru a bohaté úrody v následujícím roce. (Kociánová, Benediktová 1996, s. 57)

22. SNĚŽNÍ SOCHAŘI

Sněhová nadílka v nížinách je stále vzácnější a vzácnější. Proto i v zimě, pokud nám napadne sníh se snažíme s dětmi být co nejvíce venku a vymýšlet pro ně různé aktivity.

Klíčové kompetence:

- *sociální a personální* – žáci jsou k sobě ohleduplní, cení si názorů ostatních a vzájemně spolupracují při stavbě ze sněhu, umí si rozdělit i vzájemné role tak, aby se do práce zapojili všichni ze skupiny,
- *kompetence pracovní* – žáci dodržují jasně stanovená pravidla a postupy, na kterých se v rámci skupiny společně dohodli, dbají na bezpečnost při práci,
- *kompetence komunikativní* – žáci se mezi sebou umí dohodnout na postupech dané pracovní činnosti, vzájemně spolu komunikují o postupu práce a rozdělování rolí, vystupují před ostatními, aby jim odprezentovali své výtvary ze sněhu, vkládají i další nápady, co by se ještě dalo zlepšit v jejich společné práci, podílí se na hodnocení prací ostatních.

Didaktický cíl: žáci se učí vzájemné toleranci, rozvíjí komunikační schopnosti, rozvíjí svou fantazii a tvořivost, dokáží spolupracovat ve skupině

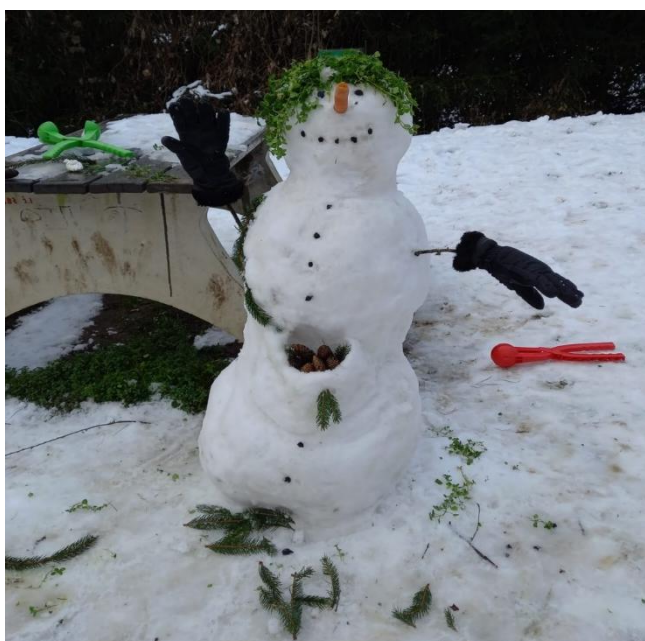
Pomůcky: sníh, větvičky, šišky, mrkev, fixy, kamínky, různé nádoby menších velikostí (slouží jako formy na stavbu budov)

Popis aktivity:

Děti den dopředu seznámíme s připravovanou aktivitou, aby byly dostatečně teple oblečené, měly čepice a nepromokavé rukavice.

Děti rozdělíme do tří skupin. Každá skupina má za úkol postavit ze sněhu co možná nejoriginálnějšího sněhuláka. Ke stavbě sněhuláka navíc mohou použít různý přírodní materiál jako jsou klacíky, šišky, různé větvičky, kamínky nebo mrkev na nos.

Nezáleží zde na velikosti sněhuláka, děti se musí soustředit spíše na detaily. Pokud má některá skupina již hotovo, může začít se stavbou sněhového města, na které můžeme využít různé plastové nádoby jako formy na sníh nebo jen tvořit rukama. Na stavbě města se nakonec podílí všechny skupiny dohromady. Detaily jednotlivých domečků mohou děti domalovat fixem a opět mohou použít různé přírodniny.

Obrázek 14 Zimní tvorba (vlastní fotografie)

Závěrem jsme si společně prohlédli hotová umělecká díla. Každá skupina navíc měla vlastní proslov ke svému výtvoru.

Reflexe

Čekání na sněhovou nadílku bylo letos dlouhé, proto jsme si pobyt venku poněkud prodloužili. Žáci skvěle spolupracovali, při hodině byli všichni aktivní,

pomáhali si navzájem a svou práci diskutovali s ostatními spolužáky i s učitelem. Dodržovali všechny řečené pokyny. Velmi se mi líbili proslovy, které si děti připravily na představení svého díla. Svě sněhuláky si i vtipně pojmenovaly. Svá díla si společně vyfotografovaly, takže tentokrát školní chodbu zdobily fotografie našich malých umělců.

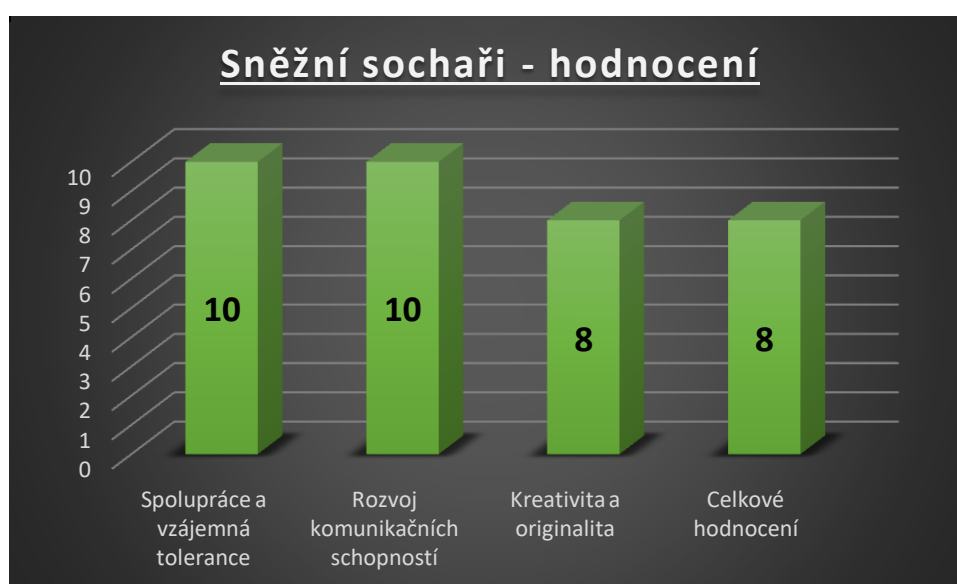
Pro žáky, kteří byli již hotovi, byla připravena další aktivita, kdy jejich úkolem byla stavba sněhového města. kde děti započaly se stavbou domů různých velikostí. Domů poměrně rychle přibývalo, tak nám vzniklo malé městečko.

Hodnocení hodiny

Při závěrečném hodnocení jsem se zaměřila především na vzájemnou spolupráci a toleranci, rozvoj komunikačních schopností, rozvoj fantazie. Hodnotící škálu jsem si nastavila v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

<u>Sněžní sochaři - hodnocení</u>	Spolupráce a vzájemná tolerance	Rozvoj komunikačních schopností	Kreativita a originalita	Celkové hodnocení
Počet bodů	10	10	8	8
Počet bodů celkem	36 (90 %)			

Tabulka 16 Sněžní sochaři – hodnocení

Graf 16 Sněžní sochaři – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků: 13, ročník 4.

Vyhodnocení

1. Spolupráce a tolerance

Při tomto hodnocení jsem pozorovala, jak zvládají společnou práci a zda si dokáží navzájem pomoci. Všech 13 žáků se zapojilo do společné práce. Vzájemně sdíleli své nápady, zejména při stavbě sněžného města.

2. Rozvoj komunikačních schopností

Sledovala jsem, jak žáci mezi sebou komunikují, zda umí požádat druhého o pomoc, zda se dokáží mezi sebou dohodnout na postupu práce. Nikdo zde neměl problém s komunikací.

3. Kreativita a originalita

Většina žáků se snažila o vytvoření originálních prvků, a to jak při stavbě sněhuláka, tak samotných budov ve sněžném městě. 2 žáci však kopírovali práci ostatních, údajně z důvodu, že se jim práce ostatních spolužáků zdála dokonalá a sami by prý nic neměnili. Ačkoliv sami dávali k práci různé návrhy, nakonec je nevyužili.

4. Celkové hodnocení

Během celé hodiny panovala mezi dětmi příjemná atmosféra, což se projevilo i na výsledné práci. Žáci vymodelovali rodinu sněhuláků a společnými silami vytvořili velmi zdařilé sněžné město, ve kterém mimo klasických domů byl i hrad. Nižší bodové ohodnocení dávám pouze z důvodu, že práce nebyla zcela dokončená, některé domy žáci nestihli dokončit.

Soubor otázek k sebehodnocení:

1. Pracovalo se mi dobře v mé skupině.
2. Společně jsme dokázali postavit město ze sněhu.
3. Co se mi na hodině nejvíce líbilo (slovní vyjádření – prostor pro každého)

4. Sám jsem postavil (opět následuje slovní vyjádření s ukázkou), žák si poté vyhodnotí vlastní přínos do skupiny.

Závěr

Všichni žáci pochopili smysl práce. Ve skupinách si rozdělili jednotlivé role tak, aby zvládli splnit zadaný úkol. Vyzkoušeli si i pomocí štětcových fixů malovat do sněhu. Všechny stanovené cíle byly splněny.

23. LEDOVÉ OZDOBY

Inspirací tohoto námětu byla kniha „Nejkrásnější nápady z přírodních materiálů“ (Svobodová 2016, s. 39) a slunné mrazivé počasí, které u nás panovalo. Kniha obsahuje spoustu zajímavých nápadů tvořených přírodními materiály. Motivací dětem bylo vyprávění pohádky o Mrazíkovi a uskutečnění pokusů s ledovými kostkami.

Klíčové kompetence:

- *kompetence pracovní* – žáci se naučí jednoduchým pracovním postupům, pracují samostatně dle jednoduchých pokynů, dbají bezpečnosti práce,
- *kompetence občanské* – adaptuje se na změněné pracovní podmínky – práce na sněhu,
- *kompetence k řešení problému* – žáci promýšlejí pracovní postup při plnění zadaného úkolu tak aby se jim podařilo sestavení ozdob v ledové kouli.

Didaktický cíl: rozvoj vědeckého myšlení u dětí – tání ledu, rozvoj jemné motoriky a představitosti, manipulace s pinzetou

Mezipředmětové vztahy: Člověk a jeho svět – příroda v zimě, český jazyk – věcné naslouchání (pohádka o Mrazíkovi), matematika – měření

Pomůcky: plastová lahev, přírodniny (drobná jablíčka, bobule, barevné lístky, jehličnaté větvičky, šišky), nůžky, nůž, pinzeta, provázek, voda

Popis aktivity:

S dětmi na začátku hodiny utvoříme ve školní kuchyňce zajímavé pokusy s obarvenými kostkami ledu, při nichž rozvíjí své logické myšlení a hypotézy. Můžeme začít s otázkou: „Jak ovlivňuje množství ledu jeho vlastnosti?“. Děti necháme chvíli přemýšlet nad otázkou a pak provedeme pokus, kdy máme na stole připravené dvě misky, do kterých umístíme obarvený led. Do jedné z misek pak přidáme další kostky ledu, tentokrát neobarvené a pozorujeme tání ledu. (*Pozn. misky máme na teplém místě, aby byl pokus rychleji znatelný.*)

S dětmi si pomalu začneme připravovat mističky z plastové lahve tak, že odřízneme dno. Poté si připravíme přírodniny, které jsme nasbírali na krátké

procházce okolní krajinou. Následně musíme přírodniny upravit na takovou velikost, aby se nám vešly do připravené plastové mističky,

Připravené přírodniny narovnáme do mističky, můžeme si pomoci pinzetou. Ustříháme provázek dlouhý asi 16 centimetrů a uděláme na něm uzlík. Provázek vložíme do misky, uzlem dovnitř, nejlépe pod nějaký lístek. Vše opatrně zalijeme vodou a následně znovu porovnáme přírodniny uvnitř mističky – zde je rovněž lepší, pokud použijeme pinzetu (žáci si při práci s pinzetou vyzkouší správný úchop pinzety a přenáší drobného materiálu pinzetou).

Takto připravené vložíme do mrazničky a necháme do druhého dne zmrznout. Poté opatrně vyjmeme ozdobu z mističky a zavěsíme na strom, který je viditelný již při příchodu do školy. Tak děti svými ozdobami potěší všechny návštěvníky školy.

Reflexe

Tato aktivita byla zařazena do hodiny, kdy venku panovalo slunné, ale mrazivé počasí. Pár mističek jsme tak mohli dát zmrznout ven. Při přípravě ozdob si děti vzájemně pomáhaly.

Aktivita byla náročná na jemnou motoriku, kdy si děti musely upravit nasbírané přírodniny na miniatury. Většina dětí potřebovala mou pomoc. Pomáhaly si však děti i samy mezi sebou. Problém nastal u některých ozdob při vyndávání z plastové mističky, ale s malou pomocí se vše nakonec zvládlo. Společně jsme je pak zavěsili na strom, který je přímo před vchodem do budovy základní školy, takže si je mohli prohlédnout i rodiče dětí.

Ozdoby vypadaly velmi krásně a všichni ze svých výrobků byli nadšení. Na stromě nám vydržely téměř týden. Postupně jsme pozorovali, jak díky postupnému roztávání mění svůj tvar.

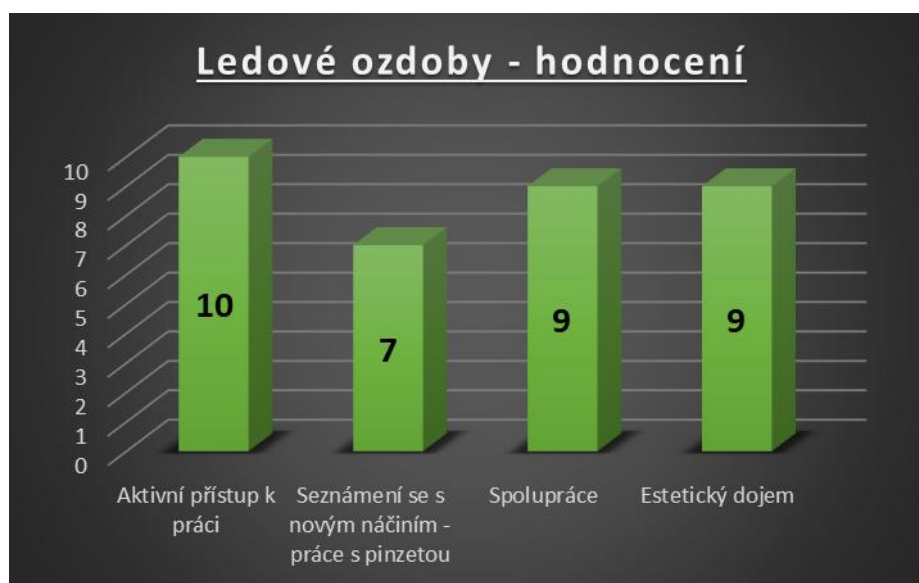
Pokusy s ledem jsme pozorovali i v následujících hodinách.

Hodnocení hodiny

Při závěrečném hodnocení se zaměřujeme na hodnocení aktivního přístupu k práci, schopnost práce s pinzetou, spolupráci a výsledný estetický dojem. Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

Ledové ozdoby - hodnocení	Aktivní přístup k práci	Seznámení se s novým náčiním - práce s pinzetou	Spolupráce	Estetický dojem
Počet bodů	10	7	9	9
Počet bodů celkem	35 (88 %)			

Tabulka 17 Ledové ozdoby – hodnocení

Graf 17 Ledové ozdoby – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků: 14, ročník 5.

Vyhodnocení

1. Aktivní přístup k práci

Díky pokusům s ledem, byli žáci dostatečně namotivováni. Aktivně se všichni zapojili do práce – příprava misek, přírodnin, střihání a vázání provázku. Každý se snažil o nejlepší přípravu, abychom již konečně mohli začít pracovat. Proto zde musím dát maximální bodové ohodnocení.

2. Seznámení se s novým náčiním – práce s pinzetou

Během práce žáci přišli na to, že při závěrečném rovnání přírodnin ve vodě je lepší použít pinzetu. Nejprve tedy vyzkoušeli pinzetou nabírat a přemísťovat přírodniny,

které zbyly, aby si vyzkoušeli práci s ní. Někteří to zvládli bez problémů. 3 žáci ze 14 však s tímto úkolem potřebovali pomoc. Nedařilo se jim pinzetou přírodniny zachytit. Rovněž jsem zjistila, že 2 žáci mají stále problém s děláním uzlů – zde jim však pomohli spolužáci.

3. Spolupráce

Žáci si mezi sebou vzájemně pomáhali, pokud viděli, že někomu něco nejde, neváhali a snažili se pomoci. Vzájemně mezi sebou sdíleli své nápady. Občas se to však bez mojí pomoci neobešlo, zejména při vyndávání ozdob z misky.

4. Estetický dojem

Děti nejprve sami hodnotily své osoby. Mé vlastní hodnocení přišlo až na úplný závěr. Všem žákům se povedly vytvořit krásné a originální ozdoby, které budou moci obdivovat nejen žáci zdejší školy, ale i jejich zákonní zástupci.

Závěr

Hodina byla nastavena tak, aby byla pro děti nejen zábavná, ale i inspirativní. Žáci mezi sebou spolupracovali, zároveň se nebáli sdílet své nápady. Prokazovali zájem a zvědavost během úvodních pokusů s ledem, došlo tak k částečnému rozvoji vědeckého myšlení. Všechny výukové cíle byly splněny. Hodina je náročnější na motoriku (práce s pinzetou a drobnými přírodninami), z tohoto důvodu je aktivita vhodnější pro žáky 4. a 5. ročníků, ale samozřejmě vždy závisí na schopnostech dětí.

NEZAŘAZENÉ ČINNOSTI DO ROČNÍCH OBDOBÍ

Je velké procento činností, které je možné uskutečnit v jakémkoliv ročním období. Vždy záleží na daných podmínkách a vyučujícím.

24. DŘEVĚNÉ PODTÁCKY

Během vichřice, která se přehnala naší obcí, bylo polámáno několik větví ze stromů, které jsou v blízkosti naší školy. Pracovníci technických služeb nastoupili s motorovými pilami a začali s odklizením škody. Požádala jsem je o nařezání březových větví na slabá kolečka, které jsme následně využili ve výuce.

Klíčové kompetence:

- *kompetence občanské* – žáci jsou seznámeni s přírodními podmínkami a následky,
- *kompetence k řešení problému* – žáci důkladně promýšlí pracovní postupy, zejména při výběru typu brusného papíru s cílem dosažení co nejhladšího povrchu podtácky pro další činnost, zjistí, že pokud je tácek nedostatečně zbroušený, projeví se to na výsledném malování a lakování,
- *kompetence komunikativní* – žáci se učí vzájemné komunikaci a pomoci při práci se dřevem, vzájemně si radí a podporují se při složitější činnosti, jako je broušení, podělí se s ostatními o vlastní zkušenosti během práce,
- *kompetence pracovní* – žáci se seznamují s novým pracovním náčiním, vyzkouší si jej v praxi, rozvíjí manuální zručnost, dbají přitom na bezpečnost při práci.

Didaktický cíl: žák rozpozná pracovní nástroje vhodné na práci se dřevem, umí pracovat s brusným papírem, odhalí vlastnosti daného materiálu, dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, rozvíjí svou manuální zručnost

Mezipředmětové vztahy: Člověk a jeho svět – řemesla, stromy, výtvarná výchova – malba akrylovými barvami

Pomůcky: kolečka březových větví (šíře 0,5 – 1 cm), brusný papír na dřevo, rašple, štětce různých velikostí, akrylové barvy, lesklý bezbarvý lak na dřevo

Popis aktivity:

Týden před touto aktivitou jsme s dětmi navštívili malou soukromou truhlářskou dílnu, jejíž majitel pro nás připravil pestrý program, kde se děti seznámily s různými nástroji a uměním při práci se dřevem. Dětem se program velice líbil a sami měly zájem o práci se dřevem.

Námětem následující hodiny pracovních činností byla výroba dřevěných podtáček pod skleničky či hrníčky. Každý žák obdržel dřevěné kolečko a kus brusného papíru. Vysvětlili jsme si princip práce s brusným papírem a děti pak měly možnost samy se pokusit pomocí papíru kolečko zbrousit dohladka.

Jakmile si děti byly jisty, že mají připraveno, začaly malovat motivy na téma „hmyz“, který jsme si připravovali již v hodinách výtvarné výchovy. Nejprve si každý svůj motiv předkreslil obyčejnou tužkou a poté se začalo barvit akrylovými barvami. Po zaschnutí jsme několikrát celé kolečko přetřeli rychleschnoucím, bezbarvým lesklým lakem.

Kolečko malujeme i z druhé strany. Po natření lakem necháme vše důkladně zaschnout.

Reflexe

Na základě ohlasů při závěrečném sebehodnocení bylo zjištěno, že se dětem tento nápad líbil. Začištění dřeva pomocí brusného papíru, žáci pochopili velmi rychle, byli velice šikovní. Seznámili se poprvé i s rašplí a vyzkoušeli si s ní pracovat během začištění okrajů podtáčku. Samotná práce s rašplí pro ně byla složitější, ale zároveň na nich bylo znát i nadšení z této činnosti. Nelze jednoznačně říci, zda byla v tomto ohledu šikovnější děvčata nebo chlapci. Všichni si dali záležet i na motivu, který si nejprve předkreslovali a poté teprve malovali akrylovými barvami.

Jelikož jsou děti v páté třídě a naše škola má pouze první stupeň, podařilo se děti namotivovat, aby výsledný výrobek předaly v rámci rozlučky všem zaměstnancům zdejší školy, jako dárek na rozloučenou. Aby nebyly zklamané, mohly si vyrobit ještě jeden podtáček samy pro sebe, kdy motiv podtáčku byl čistě v kompetenci dětí.

Práce se konala venku na čerstvém vzduchu, kdy děti nebyly vystaveny případnému zápachu ze závěrečného laku a zároveň nebylo potřeba tak důkladného úklidu, jako ve vnitřních prostorech. Výhodou bylo i urychlení procesu schnutí.

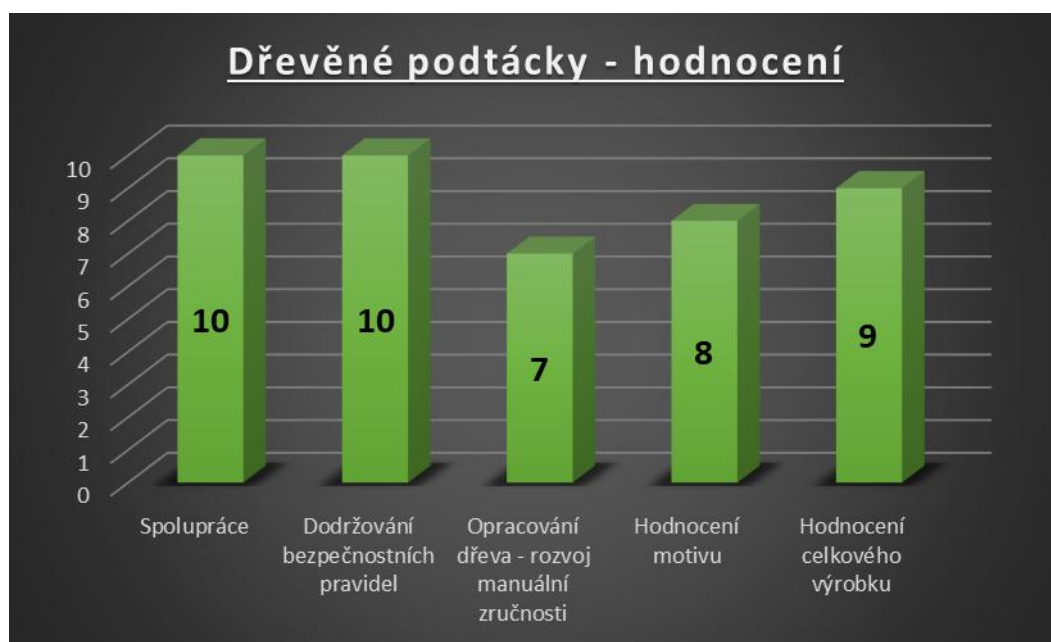
Obrázek 15 Práce se dřevem (vlastní fotografie)

Hodnocení hodiny

Závěrečné hodnocení bylo zaměřeno na aktivní přístup a spolupráci, dodržování bezpečnostních pravidel, rozvoj manuální zručnosti, fantazii a celkové hodnocení hotového výrobku. Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

<u>Dřevěné podtácky - hodnocení</u>	Spolupráce	Dodržování bezpečnostních pravidel	Opracování dřeva - rozvoj manuální zručnosti	Hodnocení motivu	Hodnocení celkového výrobku
Počet bodů	10	10	7	8	9
Počet bodů celkem	44 (88 %)				

Tabulka 18 Dřevěné podtácky – hodnocení

Graf 18 Dřevěné podtácky – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků: 14, ročník 5.

Vyhodnocení

1. Spolupráce

Děti se při této aktivně poprvé seznámili s nástroji jako je rašple a brusný papír na dřevo. Ačkoliv by při práci dostačovalo pouze použití brusného papíru, záměrem bylo i to, aby si děti vyzkoušely práci s rašplí, která probíhala pod neustálým dohledem. Každý žák si vyzkoušel práci s rašplí, a pokud se vyskytl někdo, komu to nešlo, ostatní se mu snažili vše znovu vysvětlit. Žáci si společně pomáhali a radili při práci s brusným papírem a při konečném lakování hotového výrobku. Jejich přístup k práci, zájem a společná pomoc byla hodnocena nejvyšším možným počtem bodů.

2. Dodržování bezpečnostních pravidel

Na začátku došlo k seznámení s bezpečnostními pravidly. Žáci poprvé pracovali s rašplí a brusnými papíry různých hrubostí. Po celou dobu jsem sledovala jejich přístup k práci s novými nástroji, všichni byli velice svědomití, během činnosti nedošlo k žádným komplikacím. Navzájem si předávali rady, jak s nástroji zacházet.

3. Opracování dřeva – rozvoj manuální zručnosti

Žáci si vyzkoušeli práci s rašplí i brusnými papíry různých hrubostí. Sami zjistili, který typ brusného papíru je vhodný pro závěrečné zbroušení dohladka. Všichni se velice

snažili a práce je nesmírně bavila, což se také potvrdilo při závěrečném sebehodnocení. Hodnocena byla kvalita broušení – požadavek byl dosažení co nejhladšího povrchu, na který žáci následně malovali. 5 žáků ze 14 se nepodařilo zcela hladké zbroušení, což jim poté způsobovalo problémy s malováním.

4. Hodnocení motivu

Žáci malovali podtácky z obou stran. Prvním tématem malby byl „hmyz“ a druhým tématem „zahrada“. U prvního tématu 7 žáků ze 14 malovalo motýly, 2 žáci malovali berušky a zbylých 5 žáků se domluvilo na malování pohádkového hmyzu – objevila se nám včelka Mája, Vilík, Ferda mravenec, brouk Pytlík a Hop. Za tyto hmyzí postavy sklidili pochvalu i od mladších žáků, což pro ně byla ta nejlepší odměna. U druhé tématu se již trochu odlišovali. Přemýšleli o tom, co jim na zahradě roste, takže se nám tu místo květin objevovaly i různé druhy ovoce a zeleniny.

5. Celkové hodnocení výrobku

Díky poslednímu kroku, kdy bylo nutné všechny podtácky přelakovat, se ztratily i nedokonalosti způsobené broušením. Všichni žáci tak splnili zadaný úkol. Bodové ohodnocení zde bylo sníženo pouze z důvodu, že se 2 žákům trochu rozmazal obrázek při lakování. Naštěstí se tak stalo pouze z jedné strany.

Soubor otázek k sebehodnocení:

Žáci dostali otázky, které měli doplňovat:

1. Jsem na sebe hrdý, protože.....
2. Motiv na mém podtácku se povedl a odpovídá zadání.
3. Práce se dřevem a brusným papírem mě bavila.

Závěr

Hodina byla uskutečněna s žáky 5. ročníku. Kvůli lakování bylo třeba, aby nanášené akrylové barvy byly zcela zaschlé. Proto je nezbytné počítat s dvouhodinovou časovou dotací. Při výrobě jsme společně postupovali dle jednoduchého slovního návodu, pouze u broušení bylo nutné provést výklad s ukázkou. I při této hodině byly výukové cíle splněny.

25. HRY SE STAVEBNICEMI

Na konci minulého školního roku se nám podařilo uskutečnit zajímavou exkurzi do světa stavebnic a hlavolamů, kde jsme všichni strávili příjemné dopoledne.

Klíčové kompetence:

- *kompetence pracovní* – žáci se učí jednoduchým návody při práci se stavebnicí – zejména montáži, ověřují si sami své znalosti při práci s návodem v neobvyklém prostředí),
- *kompetence sociální a personální* – žáci pracují ve dvojicích, kdy si vzájemně pomáhají a komunikují o možných postupech, jak dosáhnout daného cíle, vzájemně při tom respektují názory druhého,
- *kompetence komunikativní* – žáci svými názory přispívají do diskuze ke konečnému hodnocení zhotovených děl,
- *kompetence k učení* – žáci se učí práce dle jednoduchých návodu

Didaktický cíl: žáci umí montovat a demontovat stavebnicové díly, umí pracovat dle návodu a jsou schopni sestavit vlastní stavbu

Mezipředmětové vztahy: Matematika – geometrie v rovině a prostoru, poznávání geometrických tvarů – čtverec, kruh, trojúhelník, obdélník (ze stavebnic)

Pomůcky: různé druhy stavebnic (v závislosti na dostupnosti), šroubováky, klíče

Popis aktivity:

Žáky rozdělíme do dvojic. Utvoříme rozdílná stanoviště s různou obtížností. U jednotlivých stanovišť si ve dvojicích zkusí sestavit požadovaný objekt dle jednoduchého návodu. Učí se tak jednoduchým pracovním postupům s využitím vhodného náradí potřebného k montáži či demontáži. U posledního stanoviště s legem již pracují bez návodu. Musí se mezi sebou dohodnout, co budou stavět – tato stavba bude hodnocena.

Jakmile si všichni projdou stanoviště a splní svůj poslední úkol, začne vyhodnocení hotových staveb a zpětná vazba od učitele i žáků.

Reflexe

Stavebnice podporují rozvoj manuální zručnosti a prostorové představivosti. Naskytne-li se podobná příležitost, kdy si můžeme vyzkoušet různě obtížné stavebnice, je dobré ji využít. Děti si díky tomu vyzkoušely práci se stavebnicemi, které pro ně byly doposud neznámé. Zkoušely tak různé obtížnosti. Některé stavebnice obsahovaly i jednoduché nářadí, což je bavilo úplně nejvíce. Každý si chtěl vyzkoušet šroubovák nebo klíč. Do aktivity se s nadšením zapojila i děvčata.

V závěru jsme si všichni společně zhodnotili hotová díla ze stavebnic. Hodnotily děti a jeden z pořadatelů výstavy. Samozřejmě výsledek byl pro všechny kladný.

Obrázek 16 Montážní a demontážní činnosti při hře (vlastní fotografie)

Hodnocení hodiny

Závěrečné hodnocení bylo zaměřeno na zvládnutí práce s nářadím, na schopnost práce dle pracovního návodu, vyhodnocení vlastní stavby, týmovou spolupráci a na celkové hodnocení hodiny. Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

<u>Práce se stavebnicí - hodnocení</u>	Schopnost používání nářadí	Schopnost pracovat dle návodu	Vlastní stavba	Týmová spolupráce	Celkové hodnocení
Počet bodů	9	10	8	10	10
Počet bodů celkem	47 (94 %)				

Tabulka 19 Práce se stavebnicí – hodnocení

Graf 19 Práce se stavebnicí – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků: 12, ročník 4.

Vyhodnocení

1. Používání nářadí při montáži a demontáži

Většina stavebnic obsahovala nářadí určené pro montáž a demontáž jednotlivých dílků. Děti tak měly možnost pracovat s různými typy klíčů, imbusů a šroubováků. Zhruba polovina žáků si tak poprvé vyzkoušela montážní nářadí. Sami při práci zjistili, že výměna nářadí během práce je potřebná. Problém při používání nářadí nastal pouze v úvodu, kdy 2 děvčata byla v tomto směru neobratná.

2. Schopnost pracovat dle návodu

Na každém stanovišti bylo možné vybrat různé návody pro stavbu z dané stavebnice. Žáci zde pracovali ve dvojicích, kdy se oba snažili číst v návodu, vyhledávat potřebné dílky a montovat. Všem dvojicím se podařilo úspěšně postavit vybranou stavbu.

3. Hodnocení vlastní stavby

Na závěr si žáci vybrali stanoviště dle vlastní volby a postavili vlastní stavbu bez návodu. Úkolem bylo i stavbu pojmenovat. Pouze u 2 dvojic byl problém s odhalením toho, co ve skutečnosti postavily.

4. Týmová spolupráce

Týmová práce se projevila jak při stavení dle návodu, tak i při závěrečném stavění vlastního modelu či stavby. Zde nebyl žádný problém, ani v případě závěrečného úkolu u zmiňovaných dvou dvojic, kterým se to zcela nezdařilo. Nikdo na nikoho nesvaloval žádnou vinu, týmová práce tak splnila očekávání.

5. Celkové hodnocení

Do celkového hodnocení byl zahrnut průběh celého dne – spolupráce, práce dle návodu, vlastní závěrečná práce, celkové chování dětí na veřejnosti a bylo sem zahrnuto i samotné sebehodnocení dětí. Z toho důvodu bylo toto kritérium hodnoceno nejvyšším možným počtem bodů.

Soubor otázek k sebehodnocení:

Žáci si zde okomentují vlastní výrobek ze stavebnice na konci hodiny. Jejich úkolem je říci, jaká byla jejich představa, jak se liší od skutečnosti a jaké nástroje ke stavbě použili.

Závěr

Hodina se uskutečnila mimo naši školu, proto bylo nezbytné počítat s celým dnem. Žáci měli možnost pracovat se stavebnicemi, které sami neznali a vyzkoušet si tak jiné možnosti. Někteří drželi poprvé v ruce montážní nářadí (nutnost zopakování možných rizik a bezpečnost práce). Na základě výsledků zhodnocení bylo také zjištěno, že se žákům podařilo rozvíjet týmovou spolupráci, motorické schopnosti a prohlubovat vzájemnou komunikaci. Tato aktivita tak splnila své cíle.

26. ANANAS Z BOROVICOVÉ ŠÍŠKY

S dětmi si čas od času děláme barevné dny – znamená to, že v daný den na sobě musíme mít oblečení dané barvy a snažíme se přinést i svačinu, ve které se bude vyskytovat daná barva. Venku vládlo sice teplé, ale zamračené počasí. Již pár dnů se nám na obloze neukázalo sluníčko. Aby se nám vše projasnilo, můžeme si s dětmi udělat tzv. žlutý den.

Klíčové kompetence:

- *kompetence komunikativní* – v rámci celé třídy je otevřena diskuze na téma žlutá barva ovoce a zeleniny a její dopady na naše zdraví – žáci se aktivně zapojují do diskuze,
- *kompetence sociální* – žák se aktivně zapojuje do diskuze a pracuje na výsledném testu, kdy v rámci skupiny přiřazují šišky k názvům stromů,
- *kompetence pracovní* – žáci dodržují bezpečnostní a hygienické pokyny, které obdrželi před začátkem hodiny, adaptuje se na změněné pracovní podmínky – práce venku, naučí se správnému zacházení s nástroji – nůžky.

Didaktický cíl: žák umí vyjmenovat jehličnaté stromy, dokáže přiřadit šišky ke stromům, ze kterých pochází, rozvíjí jemnou motoriku (stříhání s nůžkami a ohýbání papíru) a dodržuje zásady bezpečnosti a hygieny

Mezipředmětové vztahy: přírodověda – jehličnaté stromy, poznávání šišek, člověk a jeho svět – zdraví a nemoci, výtvarná výchova – malování žlutého ovoce a zeleniny, matematika – počítání s tajenkou

Pomůcky: šišky, zelené papíry s předpřipraveným místem stříhání, žlutá tempera, voda, ubrousky, nůžky, štětce, tavná pistole

Hodnotící kritérium: znalost jehličnatých stromů, dodržování bezpečnostních a hygienických pravidel, práce s nůžkami – stříhání listů ananasu, komunikační schopnosti (zapojení se do diskuze), celkový vzhled výrobku

Popis aktivity:

V den, kdy s dětmi máme pracovní činnosti, máme také hodinu matematiky, výtvarné a hudební výchovy. Děti se snažíme motivovat již od samého začátku vyučování. V matematice žáci počítali ve skupinách příklady na sčítání a odčítání

do 100, kdy jim společnými silami vyšla tajenka „Žlutá barva navozuje pocit štěstí“. V hudební výchově byla pro žáky připravena píseň Žlutá (Truksa Lukáš 2020, Žlutá) s tanečním doprovodem a ve výtvarné výchově měli žáci za úkol namalovat žluté ovoce nebo zeleninu.

Na hodinu pracovních činností jsme se přesunuli do zahrady k našim pracovním stolům, kde byl pro děti připraven malý ochutnávací test. Do krabičky zavřeme na velmi malé kousky rozkrájený ananas a žáci se zavřenýma očima odhadují co se v krabičce skrývá za ovoce – nejprve je necháme přemýšlet na základě čichu, teprve poté na základě chuti. Až na 3 žáky všichni uhodli – tito žáci prý nikdy dříve ananas nejedli. Vывodili jsme téma hodiny, čímž byla výroba ananasu. Bavili jsem se i o blahodárných účincích tohoto ovoce na naše zdraví a o tom, že se jedná o tropické ovoce. Žáci si mezitím vzali potřebný materiál k výrobě – šišku, zelený papír, nůžky, štětec a žlutou temperu.

Postup byl následující – nejprve si připraví šišku, kdy její konce nabarví na žlutě. Šišku odloží stranou a jdou vystříhovat předpřipravené barevné papíry, vzniklé špičky zahnou pomocí druhé strany štětce a stočí. Jakmile mají připraveno, jdou si spojit šišku a připravené listy pomocí tavné pistole, u které je třeba neustálá asistence. Ke konci hodiny byly pro žáky připraveny různé druhy šišek, kdy dostali za úkol tyto šišky přiřadit ke správnému názvu stromu, ze kterého pochází – pracovali ve trojicích. Následuje závěrečný úklid a přesun zpět do třídy.

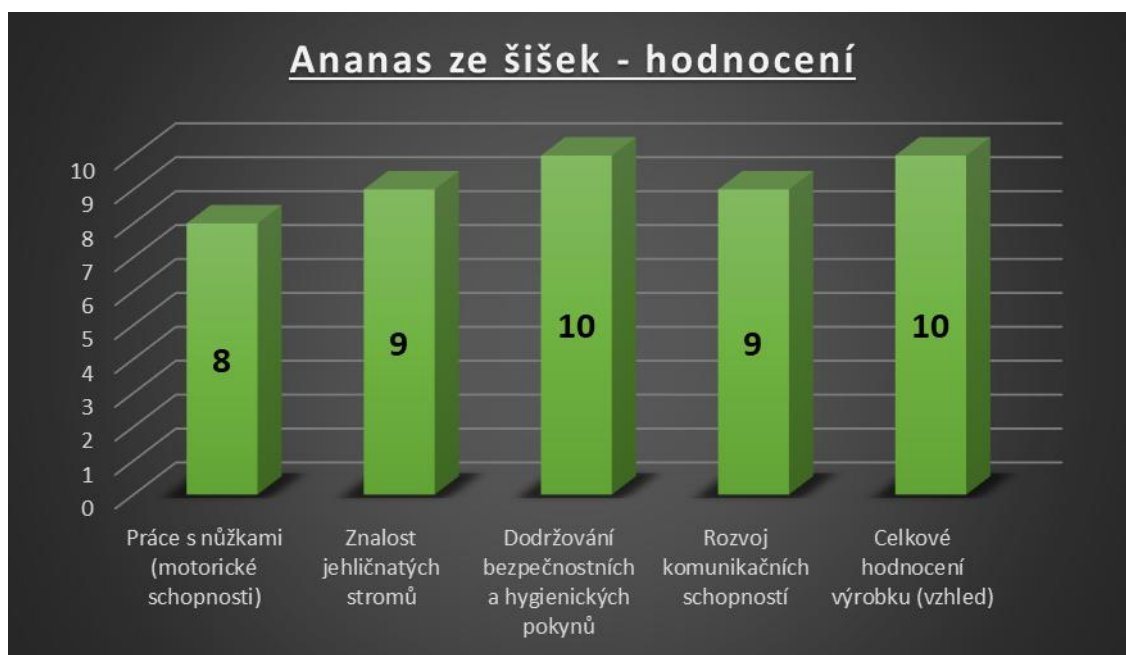
Obrázek 17 Ananas (vlastní fotografie)

Hodnocení hodiny

Závěrečné hodnocení bylo zaměřeno na práci s nůžkami (správně střižený tvar), znalost jehličnatých stromů, dodržování zásad bezpečnosti a hygieny, rozvoj komunikačních schopností (zapojení do diskuze) a na celkový vzhled výrobku. Hodnotící škála byla nastavena v rozmezí 1–10, kdy číslo 10 představuje nejvyšší hodnocení.

Ananas ze šišek - hodnocení	Práce s nůžkami (motorické schopnosti)	Znalost jehličnatých stromů	Dodržování bezpečnostních a hygienických pokynů	Rozvoj komunikačních schopností	Celkové hodnocení výrobku (vzhled)
Počet bodů	8	9	10	9	10
Počet bodů celkem	46 (92 %)				

Tabulka 20 Ananas – hodnocení

Graf 20 Ananas – znázornění dosažených kritérií

Počet žáků: 15, ročník 2.

Vyhodnocení

1. Práce s nůžkami (rozvoj motorických dovedností)

3 žáci z 15 mají stále problém se stříháním nůžkami – čas od času si přestříhli list, který jsme poté podlepovali a stříhání mají kostrbaté. Ostatní zvládají bez problémů.

2. Znalost jehličnatých stromů

V rámci skupiny, kdy byli žáci rozděleni po třech měli za úkol vyjmenovat jehličnaté stromy a přiřadit šišky k jejich názvům. Zde se pouze 1 skupina spletla, kdy přiřadili špatně šišku jedle.

3. Dodržování bezpečnostních a hygienických pravidel

Všichni postupovali a pracovali dle bezpečnostních a hygienických pravidel, které jsme si řekli v úvodu hodiny. Žáci si jsou vědomi možných úrazů při stříhání nůžkami během nepozornosti.

4. Rozvoj komunikačních schopností

Pouze 1 žák se nezapojuje do společné diskuze. Ve škole je nový a pochází z dětského domova. Tento žák potřebuje více času na adaptaci.

5. Celkové hodnocení výrobku

Celé třídě se povedlo vyrobit ananas, některý měl sice méně listů, než je obvyklé, ale na celkový výsledek to nemělo žádný dopad. Důležitá zde byla snaha dětí práci dokončit a těšit se ze svého výrobku.

Soubor otázek k sebehodnocení:

1. Pochopil jsem zadání.
2. Dokončil jsem svůj výrobek.
3. Zním jehličnaté stromy a dokáži k nim přiřadit šišky.
4. Co se mi nejvíce líbilo na dnešním dni – žáci zde hodnotí celý den, každý jednou krátkou větou.

Závěr

Hodina byla uskutečněna se žáky druhého ročníku a byla navržena tak, aby se propojila s ostatními předměty (jednalo se tak o mini projekt). Všechny výukové cíle se podařilo naplnit, o čemž svědčí i celkové vyhodnocení, podpořené sebehodnocením žáků.

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo vytvořit soubor pracovních námětů do hodin pracovních činností pro žáky na prvním stupni základní školy, které se dají uskutečnit mimo prostředí běžné školní třídy a které budou finančně nenáročné. Při zjišťování, zda jsou žáci schopni realizovat zadaná témata, zda jsou pro žáky srozumitelná a zda podporují rozvoj jemné motoriky, sociálních dovedností, pracovních návyků, tvořivosti, jsem došla k následujícím poznatkům:

- srozumitelnost témat: všechny náměty byly pro žáky srozumitelné a snadno pochopitelné, pouze ve dvou případech bylo třeba opakování pracovních postupů (např. Pletení pomlázky, Podzimní růže),
- rozvoj jemné motoriky: 14 námětů z 20 podporovalo oblast rozvoje jemné motoriky (např. vystřihování, vázání uzlů, utahování proutků)
- rozvoj sociálních dovedností: k tomuto rozvoji docházelo ve všech námětech – žáci se při plnění úkolů učili spolupráci, vzájemnému respektu, naslouchání, kritickému hodnocení a rozvoji komunikace (např. vlastní sebehodnocení, hodnocení práce druhých, představení svého výrobku)
- rozvoj pracovních návyků: při každé činnosti došlo k seznámí s činností, možnými riziky, žáci byli vedeni k udržování pořádku a čistoty (např. rizika spojená s prací s ostrými předměty – nože, rašple, nůžky, bodec)
- rozvoj tvořivosti: 15 námětů z 20 podporuje tvořivost žáků (např. stavění sněhového města).

Při volbě námětů jsem se snažila vybírat takové, které žáky zaujmou a prostřednictvím kterých se budou seznamovat s tradičními i netradičními materiály – budou odhalovat jejich vlastnosti a naučí se k nim využívat vhodné pomůcky a nástroje. U všech popsaných činností se úspěšně podařilo propojení s ostatními předměty.

Většina hodin se uskutečnila v okolí školy, tedy na čerstvém vzduchu. Tři náměty se uskutečnily ve školní kuchyni a jeden námět se uskutečnil v rámci kulturní akce v muzeu města Mladá Boleslav.

Téměř všechny hodiny byly uskutečněny žáky čtvrtého a pátého ročníku, pouze jedna hodina se uskutečnila v rámci výuky druhého ročníku. Náměty byly obohaceny o reflexe z výuky a závěrečného hodnocení na základě kritérií, která vycházela z cílů

výuky. Kritéria byla stanovena tak, aby vedla k odpovědím na otázky, zda jsou náměty pro žáky snadno pochopitelné, zda žáci dokázali sami zvládnout danou činnost a zda byly splněny výukové cíle, které jsou nezbytné pro rozvoj pracovních činností žáků.

Z průzkumu jsem zjistila, že více než 90% úspěšnost měly náměty Letadla z kolíčků (96 %), Hry se stavebnicemi (94 %), Ananas z borovicové šišky (92 %), Chlazené ovocné tyčinky (93 %), Zajíčci z vařeček (93 %), Šípkový závěs (92 %), Pampeliškový med (92 %) a Pečení pizzy (92 %), které bylo součástí projektového dne.

Nejhůře dle bodového hodnocení dopadl námět, který byl součástí velkého projektu napříč celou základní školou – Dary podzimu (78 %), i tak tuto aktivitu považují za velmi vhodnou. Příčinou nízkého bodového hodnocení bylo, že byl námět hodnocen jako celý projekt, lépe by dopadlo hodnocení jednotlivých aktivit, které se během projektu uskutečnily.

Ze závěrů jednotlivých hodin a diagnostické metody pozorování vyplývá, že u většiny žáků došlo k rozvoji tvořivosti, zručnosti, řešení problémů, vzájemné pomoci a osvojování si pracovních postupů. Tímto rozvojem se žáci připravují na budoucí život – pozici ve společnosti a budoucí uplatnění na trhu práce.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

LITERATURA

BĚLECKÝ, Zdeněk. *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. ISBN 978-80-87000-07-6.

DANIŠ, Petr. Děti venku v přírodě: ohrožený druh?: proč naše děti potřebují přírodu pro své zdraví a učení. [Praha]: Ministerstvo životního prostředí, 2016. ISBN isbn978-80-7212-610-1.

Doc. dr. RICHARD SEDLAŘ CSc. *Dějiny pedagogiky* [online] (s. 211) file:///C:/Users/ucitel/AppData/Local/Temp/MicrosoftEdgeDownloads/31d8d05e-4e6c-4b2b-8fe7-6a77d932b47f/Pedag_1963_2_09_Vyznam_208_224.pdf

DYTRTOVÁ, Radmila a VODÁKOVÁ, Jitka. *Praktické činnosti*. Praha: Univerzita Karlova, 1999. ISBN 80-86039-89-7.

GRIMMICHOVÁ, Alena Isabella. *Výtvarné radosti: inspirace pro tvoření všeho druhu*. Brno: CPress, 2017. ISBN 978-80-264-1648-7.

HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján BAJTOŠ. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-255-1.

HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2006. ISBN 80-7043-453-8.

HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Pracovní výchova s didaktikou*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2015. ISBN 978-80-7452-111-9.

KOCIÁNOVÁ, Ludmila; NOVÁKOVÁ, Jaroslava a ŠTÁSTKOVÁ, Ludmila. *Nápady pro sváteční chvíle*. Praha: Dita, 1999. ISBN 80-85926-26-1.

KOCIÁNOVÁ, Ludmila a BENEDIKTOVÁ, Slávka. *Nápady pro podzim a zimu*. Praha: Dita, 1996. ISBN 80-85926-10-5.

KOCIÁNOVÁ, Ludmila; NOVÁKOVÁ, Jaroslava a ŠTÁSTKOVÁ, Ludmila. *Nápady pro celý rok*. Praha: Dita, 1998. ISBN 80-85926-21-0.

KOCIÁNOVÁ, Ludmila. *Praktické činnosti pro 1.-5. ročník základních škol: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. Praha: Fortuna, 1997. Praktické činnosti. ISBN 80-7168-441-4.

SVOBODOVÁ, Jana. *Nejkrásnější nápady z přírodních materiálů*. V Brně: CPress, 2016. ISBN 978-80-264-1195-6.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Bylinky [online]. Česká republika [cit. 2023-06-06]. Dostupné z: <https://www.bylinkovo.cz/>

Báseň "Šípek". Online. ProMaminky.cz. Dostupné z: <https://www.promaminky.cz/rikadla-a-basnicky/pri-nemoci-13/sipek-5957>. [cit. 2023-11-19]

BACHÁROVÁ, Gabriela a MIOVSKÝ, Michal. *Šance dětem*. Online. 2016, 2023. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/travi-dite-pet-az-sest-hodin-denne-na-internetu-pozor-na-vznik-zavislosti>. [cit. 2024-03-19].

CZSVS – Česká škola ve světě [online]. [cit. 2023-11-06]. Dostupné z: <https://czsvs.com/2022/04/10/velikonocni-zvyky-a-tradice/>

Pedagogika učitelům a studentům [online]. 2019 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://skolni.eu/pedagogika/historie-pedagogiky/>

Hlavní směry revize RVP ZV. Online. Velké revize RVP ZV. (s. 8–11). Dostupné z: <https://velke-revize-zv.rvp.cz/files/iii-hlavni-smery-revize-rvp-zv-po-vpr-final-230111.pdf>. [cit. 2023-11-29].

Jean-Jacques Rousseau. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jean-Jacques_Rousseau. [cit. 2023-11-20].

Koncepce revize vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Online. 2023. Dostupné z: <https://velke-revize-zv.rvp.cz/files/koncepce-csp.pdf>. [cit. 2023-11-29].

Kůra, zajímavosti. Česká republika, 2022 [cit. 2023-06-07]. Dostupné z:

<https://www.cestavelkematky.cz/l/vyroba-nadob-a-predmetu-z-kury/>

Letadlo. Dostupné z: <https://www.promaminky.cz/rikadla-a-basnicky/doprava-10/leti-leti-letadlo-107>. [cit. 2023-12-21].

Mezinárodní den dětí. Online. *Nové odbory.* Dostupné

z: <https://www.noveodbory.cz/cz/aktuality/542-mezinarodni-den-deti>. [cit. 2023-11-17].

O princezně Pampelišce [online]. Česká republika, 2013 [cit. 2023-06-06]. Dostupné z:

<https://www.predskolaci.cz/o-princezne-pampelisce/19023>

Organizační formy výuky. Online. Dostupné z: [https://www.pf.ujep.cz/obecna-](https://www.pf.ujep.cz/obecna-didaktika/pdf/Organizacni_formy_vyuky.pdf)

[didaktika/pdf/Organizacni_formy_vyuky.pdf](https://www.pf.ujep.cz/obecna-didaktika/pdf/Organizacni_formy_vyuky.pdf). [cit. 2023-11-20].

Pletení pomlázky. Online. *České Velikonoce.* 2021, 2024. Dostupné

z: <https://www.ceskevelikonoce.cz/pleteni-pomlazky/>. [cit. 2024-03-20].

Pletení pomlázky a stuhy. Online., Redakce. *Miluji Velikonoce.* 2015. Dostupné

z: <http://www.milujivelikonoce.cz/cs/temata/show/pomlazka/131-pleteni-pomlazky-a-stuhy/>. [cit. 2024-03-20].

Putovní malované kamínky [online]. Lidovky.cz, 10.ledna 2021 [cit. 2023-06-07].

Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/cesi-objevili-kouzlo-putovnich-kamenu-dulezite-je-uvest-na-spodni-stranu-postovni-smerovaci-cislo.A210109_202313_ln_domov_hekr

RVP ZV. *Edu.cz* [online]. 2023 [cit. 2023-11-13]. Dostupné z: [https://www.edu.cz/rvp-](https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/)

[ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/](https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/)

Správný postup na výrobu pampeliškového medu. Online. IReceptář.cz. Dostupné

z: <https://www.ireceptar.cz/vareni-a-recepty/pampeliskovy-med-20300516.html>. [cit. 2023-11-22].

TRUKSA, Lukáš. *Žlutá.* Online. YouTube. 2020. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=XIrFZHdz7yo>. [cit. 2024-03-10].

Velikonoční říkanky. *České tradice* [online]. [cit. 2023-06-30]. Dostupné z:
<https://cesketradice.cz/velikonocni-rikanky/>

VINCENT Žák. *Historie školy krnecké, 1912* [online]. Dostupné z:
<https://www.krnsko.cz/obec-7/krnske-kroniky/historie-skoly-krnecke-1912/> [cit. 2023-11-05].